

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою ЗУІ
Протокол № „3” від „20” квітня 2017 р.
Ф-КДМ-2

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки та психології

Реєстраційний № _____

Магістерська робота
РОЛЬ ЗАКАРПАТСЬКОГО УГОРСЬКОМОВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО
ТОВАРИСТВА В СИСТЕМІ УГОРСЬКОМОВНОЇ ОСВІТИ НА ЗАКАРПАТТІ
МОЛНАР НІКОЛЕТТА ШАНДОРІВНА
Студентка II-го курсу
Спеціальність: 013 Початкова освіта
Освітній рівень: магістр

Тема затверджена на засіданні кафедри
Протокол №1/2018

Науковий керівник:

Орос Ілдіко Імрїївна
канд. пед. наук, доцент

Консультант:

Гуттерер Єва Войтехівна
ст. викладач

Завідувач кафедрою _____

Біда Олена
Анатоліївна
доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 2020 року

Протокол № _____ / 201_

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

Кафедра педагогіки та психології

Магістерська робота

**РОЛЬ ЗАКАРПАТСЬКОГО УГОРСЬКОМОВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО
ТОВАРИСТВА В СИСТЕМІ УГОРСЬКОМОВНОЇ ОСВІТИ НА ЗАКАРПАТТІ**

Освітній рівень: магістр

Виконала: студентка II-го курсу
спеціальності 013 Початкова освіта
Молнар Ніколетта Шандорівна

Науковий керівник: Орос Ілдіко Імрїївна
канд. пед. наук, доцент

Консультант: Гуттерер Єва Войтехівна
ст. викладач

Рецензент: Поллої Катерина Дезидерівна
викладач

Берегове
2020

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ЗУІ

Протокол № „3” від „20” квітня 2017 р.

Ф-КДМ-2

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

Pedagógia és Pszichológia Tanszék

A KMPSZ SZEREPE A KÁRPÁTALJAI MAGYAR NYELVŰ OKTATÁSBAN
Magiszteri dolgozat

Készítette: Molnár Nikoletta

II. évfolyamos

Tanító szakos hallgató

Témavezető: dr. Orosz Ildikó, PhD

docens

Konzulens tanár: Hutterer Éva

főiskolai adjunktus

Recenzens: Pally Katalin

tanár

Tartalom

Bevezetés.....	8
1. Elméletek a nemzeti kisebbségekről, jogaikról és a kárpátaljai magyar kisebbség helyzete ezen szempontokból.....	11
2. A KMPSZ megszervezését és tevékenységét kiváltó tényezők a kárpátaljai magyar nyelvű oktatás szempontjából	20
3. A KMPSZ megalakulásának körülményei, tervek, a szervezet struktúrája, működési mechanizmusa	28
4. A KMPSZ által létrehozott testületek szerepe és hatása a kárpátaljai magyar nyelvű oktatásra/nevelésre/képzésre	37
4.1. A Szórványprogram.....	37
4.2. Az Óvodapedagógiai szekció.....	46
4.3. A Tankönyv- és Taneszköztanács.....	51
4.4. A Művészeti Iskolákban Oktató Pedagógusok Egyesülete.....	62
4.5. A Roma Gyerekeket Felzárkóztató Programtanács	64
4.6. Az időszaki kiadványok: az Irka és a Közoktatás.....	71
4.7. A KMPSZ tantárgyi vetélkedőinek rendszere és szerepe a kárpátaljai magyar nyelvű oktatási hálózatban	75
4.8. A KMPSZ továbbképzései és nyári táborai	86
4.9. A KMPSZ iroda szerepe a kárpátaljai magyar oktatásügyben	99
5. A KMPSZ szerepe a kárpátaljai magyar nyelvű oktatás intézményhálózatának alakulására, fejlődésére Ukrajnában (1990-2020)	107
5.1. A magyar pedagógus képzésért, szakképzésért tett erőfeszítések	107
5.2. A KMPSZ a pedagógusok továbbképzéséért, szakmai fejlődéséért	113
5.3. A KMPSZ szerepe a líceumok, gimnáziumok létrejöttében.....	116
5.4. A Szövetség hatása az állami magyar nyelvű oktatási intézményhálózat fejlődésére	122

5.5. A Szövetség általi támogatások hatása az állami magyar nyelvű oktatási intézményhálózat fejlődésére	127
5.6. A KMPSZ a tehetséggondozásért	132
Összegzés	136
Резюме	139
Felhasznált irodalom	143
Mellékletek	
1. sz. melléklet (interjúk jegyzéke)	
2. sz. képek a KMPSZ életéből	

Зміст

Вступ.....	8
1. Теорії щодо нацменшин, їх прав та ситуація угорської меншини Закарпаття з точки зору цих критеріїв.....	11
2. Фактори, що призвели до заснування та діяльності ЗУПТ, з точки зору угорськомовної освіти на Закарпатті	20
3. Обставини заснування ЗУПТ, плани, структура та механізм роботи організації... ..	28
4. Роль та вплив структур, створених ЗУПТ, на угорськомовну освіту, виховання, професійну освіту.....	37
4.1. Програма діаспори.....	37
4.2. Секція дошкільного виховання	46
4.3. Рада з питань забезпечення підручників та навчальних засобів.....	51
4.4. Секція педагогів, що викладають в школах мистецтв	62
4.5. Рада з питань інтеграції дітей-ромів	64
4.6. Періодичні видання: Ірка («Ірка») та «Державна Освіта»	71
4.7. Система учнівських олімпіад ЗУПТ та її роль в системі угорськомовної освіти на Закарпатті	75
4.8. Курси підвищення кваліфікації та літні табори ЗУПТ.....	86
4.9. Роль офісу ЗУПТ в угорськомовній освіті Закарпаття	99
5. Вплив ЗУПТ на формування та розвиток системи угорськомовних освітніх закладів Закарпаття в Україні (1990-2020)	107
5.1. Зусилля ЗУПТ заради освіти та професійної освіти педагогів-угорців	107
5.2. Зусилля ЗУПТ для підвищення кваліфікації, професійного росту педагогів	113
5.3. Роль ЗУПТ у створенні ліцеїв та гімназій	116
5.4. Вплив Товариства на розвиток системи державних угорськомовних освітніх закладів	122
5.5. Вплив благодійної допомоги Товариства на розвиток системи державних угорськомовних освітніх закладів	127

5.6. ЗУПТ заради талановитої молоді	132
Резюме	136
Резюме українською мовою	139
Перелік використаної літератури.....	143
Додатки.....	
Додаток 1 (перелік інтерв'ю)	
Додаток 2 (фото з життя ЗУПТ)	

Bevezetés

A dolgozat fő célja, hogy feltérképezze, milyen szerepet tölt be a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség a helyi magyar nyelvű oktatásban, milyen hatást gyakorolt a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség a helyi magyar oktatásügy alakulására.

A témaválasztásom fő oka, hogy a szövetség három évtizedes munkája alapján megismerjék azt a széleskörű tevékenységet, amit civil szervezetként ellát. Fontosnak tartottam azt is, hogy az alakuláskor kitűzött célok mentén képet kapjunk azok megvalósulásáról, amely így segítheti a szervezet tevékenységének átfogó megismertetését a tagság számára megmutatja az esetleges fejlődési lehetőségeket. Ilyen jellegű dolgozat eddig a KMPSZ kapcsán korábban még nem született.

A dolgozatot a Kárpátalja területére vonatkozó oktatásüggyel kapcsolatos korábbi kutatások, tanulmányok alapján, valamint a szervezetet képviselő és tevékenységét befolyásoló személyekkel készített strukturált interjúk alapján vizsgálja a Pedagógusszövetség tevékenységének immár három évtizedes hatását a kárpátaljai magyar oktatási hálózat alakulására a függetlenné vált Ukrajna területén.

A magyar, kárpátaljai magyar nyelvű oktatásról korábban született tanulmányok nagy hasznomra voltak abban, hogy átfogó képet kaphassak a kárpátaljai magyar oktatási intézmények helyzetéről, az oktatás résztvevőit foglalkoztató problémákról.

A témaválasztást követően hipotézisemet az alábbi pontokba foglaltam, amit a szervezet aktoraival készített interjúk alapján kívántam megerősíteni, alátámasztani:

- A Pedagógusszövetség létrehozásának célja, egy olyan szervezet létrehozása volt, mely egységesen a helyi magyar oktatásügy aktuális problémáival foglalkozik.
- A Pedagógusszövetség szerepvállalása kezdetekkor a pedagógusok érdekvédelmi szervezeteként írható le, ami napjainkra azonban megváltozott, szolgáltatóvá vált egy szélesebb skálán.
- A KMPSZ szerepvállalása és feladatköre napjainkra számos állami feladatot átvállal, így szerepe és tekintélye a helyi magyar közösség szemében jelentősen nőtt.
- A Szövetség fórumként is szolgál a helyi magyar pedagógusok számára.

- A KMPSZ jelentősen segíti a magyar nyelven tanulók versenyképességét. A KMPSZ jelentős szerepet tölt be a magyar nyelvű olvasás és művelődés fejlesztése szempontjából.

A dolgozat kutatási módszertanát Earl Babbey, Irwing Seidmann, Falus Iván könyvei nyújtottak számomra segítséget, háttérrel a kutatómódszertani kialakításához. A kárpátaljai magyar oktatásügy helyzetének megismerése érdekében a kárpátaljai kutatók korábbi kutatásait tanulmányoztam. A kárpátaljai oktatási helyzettel kapcsolatban idővel egyre több kutatás, tanulmány jelenik meg. A korábbi évtizedekre vonatkozólag azonban jelentős mennyiségű írásos forrás áll rendelkezésre a helyi kutatók, pedagógusok tanulmányai alapján. A háttérkutatáshoz helyi pedagógusok publikációt és kutatásait használtam fel. Leginkább meghatározónak tartottam a megjelentek közül Orosz Ildikó, Molnár Eleonóra, Csernicsekó István, Szamborovszkyné Nagy Ibolya, Beregszászi Anikó, Tóth Mihály, Fedinecz Csilla, Gabóda Béla, Gabóda Éva, Hutterer Éva, Balogh Livia, Bocskor Medvecz Andrea és Séra Magolna tanulmányait, így dolgozatomat az ezekben kifejtett elméletre és leírásra alapozva készítettem. Ezek a tanulmányok egymást kiegészítve, több oldalról, szempontból közelítik a helyi oktatásügy helyzetét (Orosz, 2007, 2007b, 2012) (Molnár-Orosz, 2009) (Bocskor Medvecz, 2012) (Molnár, 2007) (Séra, 2013). A dolgozat első két fejezetében taglaltak alapjául szolgáltak a következő könyvek és tanulmány kötetek: *Két évtized távlatából* (Orosz, 2012), *Oktatásügy határon* (Molnár-Orosz, 2009) *Felsőoktatási támogatások és hasznosulásuk Kárpátalján* (Orosz, 2006), *A függetlenségtől a narancsos forradalomig* (Orosz, 2007), *Magyar Főiskola Ukrajnában; Jubileumi évkönyv, 25 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, Magyarok a Tisza-forrás környékén. A felső-Tisza-vidéki magyarok anyanyelvi-oktatásihelyzete egy kutatás tükrében* (Orosz, 2007), *Kárpátalja magyar nyelvű oktatásának jelen és jövője* (Diószegi, 2014), *Fények és árnyak. Kárpátalja nyelvi tájképéből* (Csernicsekó, 2019).

Tanulmányok, melyekből dolgoztam: *A magyar nyelvű oktatás Kárpátalján* (Orosz, 2002), *Tények, adatok a kárpátaljai magyarok nyelvtudásáról* (Csernicsekó, 2009), *Adalékok a(z első) Csehszlovák Köztársaság létrejöttének nyelvideológiai alapjaihoz* (Csernicsekó, 2019), *Az iskolai tannyelv-választás szerepe a kárpátaljai magyar kisebbség jövője és megmaradása szempontjából* (Séra, 2009a), *Képzelet és valóság találkozása a kárpátaljai magyar szülők tannyelv-választási döntéseiben* (Séra, 2009b), *Érvek és ellenérvek az iskolai tannyelv-választásban (avagy az oktatáspolitikai változások hatása a*

kárpátaljai magyar közösségre irányított beszélgetések alapján) (Séra, 2010), Oktatás és tannyelv-választás Kárpátalján (Séra, 2013).

Ezeket kiegészítendő interjúk révén jutottam további információkhoz. Az interjúkat a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség részegységeinek vezetőivel készítettem általam összeállított kérdéssor alapján. Ezek félig strukturált interjúk, mivel az interjúfelvétel során a kapott válaszok egyes esetekben kisebb kitérőt, részletesebb utánakérdezést igényeltek (Seidman, 2002). A feltett kérdések két nagy területre koncentrálnak: a Pedagógusszövetség története és tevékenységei, valamint az általa működtetett egységek tevékenységére, hatására az anyanyelvű oktatás terén. A kvalitatív kutatási módszerrel a szervezet életében jelentős szerepet betöltőkkel készített interjúk alapján mutatom be a szervezet tevékenységét a harmadik fejezetben. Ebben a fejezetben kerül sor a szervezet szerepének bemutatása a dokumentumok és a szervezetről megjelent publikációk alapján.

A kutatásaim alapján a következőkről szerettem volna átfogó képet adni az olvasóknak: a Pedagógusszövetség kezdeti korszakai (megalapítása, első munkatársak, technikai körülmények, akadályozottság/támogatottság) és a jelenlegi tevékenysége, helyzete.

1. Elméletek a nemzeti kisebbségekről, jogaikról és a kárpátaljai magyar kisebbség helyzete ezen szempontokból

A nemzeti kisebbségek valamely történelmi folyamat hatására létrejött közösségek, melynek saját kultúrája, tradíciója van, más nyelven beszélnek mint a társadalom többsége. A nemzeti kisebbség helyzete általában kialakulásától, számosságától, térbeli helyzetétől, a többségiekhez képest milyen a relatív számbeli nagysága, politikai vagy gazdasági ereje. Mindezekkel az ismertető jegyek bemutatásával nem célunk mélységében foglalkozni, de az alapfogalmakat tisztázzuk, hogy ennek függvényében vizsgálhassuk a kárpátaljai magyar nyelvű oktatást és azt a tevékenységet, amit a KMPSZ kifejtett érdekében. A legtöbb nyelven a nemzeti kisebbségeket szórványnak, diaszpórának, etnikumnak nevezik. A magyar nyelvben ezek más fogalmat jelentenek, de a szakirodalom is megkülönbözteti ezeket a fogalmakat.

Friedrik Barth kutatásai alapján bontakozott ki az az elmélet, miszerint az etnikumokat nem az alapján határozzák meg és értelmezik, ami annak határain belül van. Inkább az etnikum határainak vizsgálatát helyezik előtérbe (Cornell, 2006. Molnár, 2007). Különböző feltételeket szempontul véve eltérő az etnikumok meghatározása. Olyan szempontrendszer is alkalmaznak, melyek a népcsoportok objektív érdekeit veszik alapul, s úgy vélik, az érdekek mentén húzódik meg az etnikum alakulása. Azonban sok esetben megfigyelhetjük, hogy az etnikum a maga identitásához és a kollektív azonosságához ragaszkodik a kialakult körülmények ellenére (Cornell, 2006. Molnár, 2007).

Cornell saját elméletet alkotott, mely szerint háromféle etnikai közösséget különböztet meg: kulturális, érdeken alapuló és intézményi alapon kialakult közösségeknek, aszerint, hogy a három említett tényező közül melyik a leginkább meghatározó a közösség szempontjából. Ezeken kívül, mintegy kivételként elkülöníti a szimbolikus közösség fogalmát is, amelynél a fent említett három tényező egyike sem tűnik dominánsnak. Azon európai nemzetek, melyek saját állammal rendelkeznek, kisebbségadók és –tartók egyidejűleg. Ehhez nagyban hozzájárult az 1. Világháború után kötött békeszerződés és a Szovjetunió felbomlása (Molnár, 2007).

- A trianoni békéhez kapcsolódó Millerand levél kimondja, hogy Közép-Európában nem lehetséges az etnikai és politikai határok összeegyeztetése. Az etnikumok egymással történő keveredésének három lehetséges oka: saját megfontolásból történő emigráció

- betelepítés, migráció
- az államok határainak módosulása (Molnár, 2007).

A kárpátaljai magyarságra ez utóbbi vonatkozik. Gyakran összemoszák az etnikum és a kisebbség fogalmát, holott korántsem azonos a két fogalom. Az etnikum fogalma a kulturális és viselkedésjegyekre vonatkozik, a kisebbség pedig az adott nép helyzetét jelölő fogalom. Ebből fakadóan nevezik a *nemzeti kisebbségnek* azokat az etnokulturális közösségeket, amelyek új államok határai közé kerültek, elkülönülnek az állami többségi nemzettől, mégis azzal egyidejűleg társadalmat alakítanak ki. A nemzeti kisebbségek jellemző vonása, hogy saját intézményrendszerük van, amihez ragaszkodnak, rendelkeznek saját nyelvvel, kultúrával és lakóhelyüket szülőföldjüknek tekintik, ahol többségi létszámban vannak. Céljuk fenntartani saját kultúrájukat és egyáltalán a közösség létét. Törekednek az autonómiára vagy bizonyos fokú autonómiára (Molnár, 2007).

Ezzel szemben az etnikai csoport bevándoroltakat jelölt, akik egyedül vagy családjukkal települtek be, és a teljes többségi társadalomba való integráció a céljuk. Ők a többségi társadalom befogadó hozzáállása révén útján szeretnék megőrizni saját kultúrájukat. A kisebbségek szempontjából kiemelendő a nemzetiségi kisebbségek fogalma. Az Európai Tanács és az ENSZ a kisebbség és a nemzeti kisebbség fogalmát már az '50-es évektől kezdve használja, mégis a '90-es évekig nem létezett tudományos vonatkozású meghatározás a fogalomra vonatkozóan. A kisebbségek helyzete nagyon eltérő:

- Az elszigetelt kisebbségek alkalmazkodni kényszerülő helyzetben vannak az elhelyezkedés és a politika viszonyait tekintve. A nyelvüket és kultúrájukat ebben a helyzetben próbálják megőrizni.
- A kisebbségek lehetnek a tömbben élő nemzet nyúlványa, ami politikai vagy történelmi okok miatt a nemzeti többség államán kívülre kerültek.
- Transznacionális kisebbségeknek számítanak pl. a romák és a zsidók. Hagyományos értelemben ezek a népek nem külön nemzetiségként tekintenek magukra, mivel a zsidók vallási alapon különböztetik meg magukat, a romák pedig különbözőségeik ellenére valamely más nemzet, közösség részének vallják magukat (Molnár, 2007).

Egyes szakirodalmak az alapján osztályozzák a kisebbségeket, hogy volt-e választási lehetőségük a helyzetüket illetően. Alapvetően az önkéntes és a kényszeres alapon létrejött

kisebbségekről van szó. Eszerint megkülönböztetnek: bevándorló vagy önkéntes, önkéntelen vagy kasztszerű, autonóm kisebbség.

A bevándorlók saját akaratukból kifolyólag költöztek egy másik országba, ahol a társadalomban ők foglalják el a legalacsonyabban fekvő pozíciót, mégis kedvezőbbnek ítélik meg a szülőföldön tapasztaltakhoz képest (Molnár, 2007).

Az önkéntelen kisebbségek jellemző vonása, hogy nem akartak ahhoz az országhoz tartozni, mely keretein belül kisebbséggé váltak. Általában ez a gyarmatosítás vagy a rabszolgaság idézi elő. A kisebbség tagjai elutasítják a beolvadást, céljuk az esélyegyenlőség elérése. Ide tartoznak az afro-amerikaiak, indiánok, egykori rabszolgák.

Az autonóm rendelkeznek saját identitással a nyelvüket, kultúrájukat, etnikumukat és fajukat tekintve. Nincsenek politikai, gazdasági vagy éppen társadalmi alárendeltségben. Identitásuk megőrzését biztosítja a tradíció, vagy a nemzeti alkotmány (Molnár, 2007).

Amennyiben a közép-európai kisebbségek nyelvi, tudati, történeti, területi jellemzőit vesszük számba, nem beszélhetünk élesen elhatárolt kategóriákról: etnikai (származás, beszélt nyelv tartja össze a tagjait), regionális (valamelyik területhez, régióhoz kötődő) és nemzeti (a nemzeti identitást fontosnak tartják, a kollektív nemzettudat a fő kapcsolat a tagok között) kisebbség. Az államok is kategorizálhatóak, mint többnemzetiségű (ezek a nemzeti kisebbséget foglalnak magukba) és többetnikumú (jelentős mértékű bevándorlót fogadnak be).

A fentebb említett többféle besorolást összefésülve a következő séma alakul kialakul a három nagy csoport a kisebbségek tekintetében: indigéna (honosított), alltochton (bevándorló) és autochton (őshonos) (Molnár, 2007).

A nemzeti kisebbséget abban az esetben nevezik *szórványnak*, ha több generáción át egy adott térségben letelepedve élnek, és valamilyen történelmileg is beazonosítható hatás miatt az adott területen befolyásuk csökkent, számosságuk szempontjából a helyzetük gyengébb és ezért már nem tudják fenntartani, megtartani a nemzetiségi, anyanyelvi és kulturális intézményeik jelentős részét. Anyanyelvüket még beszélik, de már a nyelvcserre előrehaladott állapotban van, viszont még mindig erős a nemzeti identitástudatuk és az anyanemzethez ezáltal kötődnek (Beregszászi-Csernicskó-Orosz, 2001, Orosz, 2007b. Gabóda, 2007).

A *diaszpóra* olyan nemzeti kisebbségi csoport, ami valamilyen történelmi, gazdasági vagy társadalmi esemény folytán, vagy egyéni döntés alapján választotta azt a társadalmi környezetet, amelyben az adott időszakban él, mégis ragaszkodik ahhoz a kultúrához, amely az anyanemzethez köti (Beregszászi-Csernicskó-Orosz, 2001. Orosz, 2007b. Gabóda, 2007).

Az *etnikum* olyan népcsoport, ami megőrizte a nemzetisége tekintetében főleg néprajzi jellegét, kulturális örökségét annak ellenére, hogy a többségi társadalmon belül a többségi nemzettel él együtt. Nemzeti mássága, logikája látható az identitásában, abban az esetben is, ha már a nyelvcsere folyamata megtörtént és beleilleszkedett a többségi társadalomba, igyekszik különállóságát megmutatni (Beregszászi-Csernicskó-Orosz, 2001. Orosz, 2007b. Gabóda, 2007).

Ukrajna területén arányát tekintve a magyarság szórványnak számít, de Kárpátalján vannak vidékek, ahol még többséget alkot, és kárpátaljai viszonylatban is vannak magyar szórvány települések. Az ungvári járási Homoktól számított területet egészen a Nagyszőlősi járási Tiszújhelyig egy tömbben élnek a magyarok, általában egy 150 km hosszúságú és 50 km szélességű sávban. Nem egy közigazgatási egységhez tartoznak. A Munkácsi járásnak tizede magyar, az Ungvári és a Nagyszőlősi járásnak mintegy harmada magyar, a Beregszászának majdnem 90 százaléka. Ezt a földrajzilag egységet alkotó térséget tekintjük magyar tömbnek.

Azon területek, ahol a magyarságot szórványként kell tekintenünk, a következők: Beregrákos, Perecseny, Bustyaháza, Nagybocksó, Terebesfejérpatak, Bilke, Visk, Rahó, Munkács, Órdalma, Szolyva, Huszt, Szerednye, Técső, Gyertyánliget, Tiszabogdány, Kőrösmező, Ungvár, Nagyszőlős, Nagyberezna, Aknaszlatina (Beregszászi-Csernicskó-Orosz, 2001. Orosz, 2007b. Beregszászi-Csernicskó, 2004). Ide sorolják még azokat a falvakat, ahol a tömegesen betelepülők okán került a magyarság szórványhelyezetbe: Katergény, Minaj, Cservona, Kovászó (Beregszászi-Csernicskó, 2004). Továbbá Ungban és a régi Ugocsában az ukrán-magyar nyelv határán található részeket is szórványterületnek tekinthetjük (Beregszászi-Csernicskó-Orosz 2001. Orosz, 2007b. Beregszászi-Csernicskó, 2004).

Szórvány helyzetű Királyháza, Mátyfalva, Tekeháza, Feketeardó, stb., a tömbmagyarság nyelvi határán található települések is (Beregszászi-Csernicskó-Orosz 2001. Orosz, 2007b).

Több, a Felső-Tisza-vidéki szórványra vonatkozó kutatás megállapította, hogy az ottani magyarság nemzeti identitása szorosan összefügg a vallási identitással, mivel az anyanyelvük számukra a vallás nyelve. Az imádkozás, a templomban való kommunikáció, vallási ünnepeken való érintkezés magyar nyelven történik. Még a gyerekek is a magyar nyelvet használják, de amint kilépnek ebből a szférából, már az ukrán nyelv a használatos (Punykó, 2002. Orosz, 2007b).

A kárpátaljai magyarság sajátossága, hogy olyan kisebbség, amely rendelkezik saját kisebbséggel - a romákkal. Az ukrainai romák többsége Kárpátalján él, és azok nagy része magyarnak tartja magát, magyarul beszélnek, magyar iskolába járnak, de identitásukat még őrzik, és értékrendjük eltér a magyarokétól, így teljes mértékben megfelel az etnikum definíciónak.

A kárpátaljai kisebbségi oktatáspolitikai és nyelvpolitika könnyebb értelmezéséhez a későbbi korokra vonatkozólag érdemes áttekinteni a politikai, hatalmi változásokat a terület szempontjából.

A trianoni békeszerződés megkötését követően a kárpátaljai magyarság helyzete igen sok és igen jelentős változáson ment keresztül. Először Csehszlovákia részeként tartották számon a Magyarországtól való elszakadást követően. Igaz, abban az időben Podkarpatszka Rusz néven számon tartott területként. Ez egyrészt a fent említett trianoni békeszerződés, másrészt a versailles-i békeszerződéssel és továbbá a Csehszlovákia által Saint-Germain-en Laye-ben aláírt, a kisebbségi jogokat tartalmazó nemzetközi szerződés révén csatolták a területet Csehszlovákiához az I. világháborút követően (Cserniczkó, 2019). A Csehszlovák Köztársaságban eldöntendő kérdés volt a hivatali és az intézményes oktatási nyelv meghatározása. Az államban a cseh és a szlovák egyenlőnek deklarált államnyelvek voltak, mindemellett jellemzően a cseh nyelv volt használatos a legtöbb esetben. Az akkor Podkarpatszka Rus néven definiált területen jelentős létszámban éltek olyan szláv népcsoportok, melyek nyelvének az ukrán, orosz vagy kárpáti ruszin számított. Az 1920-ban hozott és 1926-ban végrehajtási rendelettel ellátott nyelvtörvény lehetőséget nyújtott az állam területén a szláv többségi lakosság nyelvének régiónkénti hivatalossá tételét. Kielezett helyzet alakult ki emiatt a mai Kárpátalja területén élők között az orosz és az ukrán nyelvet használók között. A ruszin (állami háttértámogatás hiányában) sosem volt az esélyesek között a nyelv hivatalossá tételét illetően. A vezetés alapvetően azt az elvet képviselte, mely a dolgok menetébe lehetőleg bele nem avatkozásokon alapult. Mindazonáltal

a helyzetre megoldást kellett találni, így a prágai tudományos akadémia véleményére alapozták a döntést. Eszerint a galíciai ukrán alkalmazása lett volna a legcélravezetőbb, az elemi iskolákban meghagyva az orosz mint oktatási nyelvet. Ezzel együtt a két évtizedes csehszlovák fennhatóság alatt többször megváltozott a helyzet, miszerint az ukrán vagy az orosz nyelv élvezett támogatottságot. 1937. július 15.-én a csehszlovák állam kijelentette, hogy a Podkarpatszka Rusz területén az ukrán és az orosz nyelv egyenrangúnak tekintendő (Cserniczkó, 2019). Érdekes, hogy bár a terület Magyarország részeként került elcsatolásra kétségtelenül nagyszámú magyar nemzetiségű polgárral, mégsem kapott központi szerepet a magyar nyelvi kérdés. A szovjet fennhatóság a területhez való hozzájutáskor a csehszlovákhhoz hasonlóan támogatta az ukrán nyelv használatát. Ezen kívül a Szovjetunió a jogalkotásban nem nevez meg államnyelvet, mivel minden nemzetiséget és nyelvet az államon belül egyenjogúnak tekint. Ezzel szemben az államon belüli szervek és az élet különböző szféráiban olyan feltételek lettek kialakítva, melyek az orosz nyelv használatát szorgalmazták. Az orosz nyelv nagyobb támogatottságot élvezett a többi nemzetiség nyelvéhez képest. Mindazonáltal pozitívnak mondható, hogy az állam engedélyezte minden nemzetnek az anyanyelvén való tanulást. Természetesen az orosz nyelv tanulása emellett kötelező volt. Az állam arra hivatkozott, ők úgy látják, hogy a szovjet emberek elfogadták az orosz nyelvet a nemzetközi érintkezés csatornájaként, így a megfelelő információáramláshoz s tudományos és egyéb területeken mindenképpen előnyös az orosz nyelv ismerete minden állampolgár számára. Nem korlátozták a kulturális élet és a kiadványok tekintetében sem a nemzetiségi nyelvhasználatot, továbbá televízió- és rádióadások is működhettek a kisebbségi nemzet nyelvén. A törvény kötelezővé tette az összes törvény, rendelet, határozat, egyéb jogi dokumentumok az összes szövetségi köztársaság nyelvére történő lefordítását. A bírósági eljárások nyelve a köztársaság vagy a helyi autonóm hatalom nyelve volt, mindazonáltal az alkotmány értelmében a nyelvet nem beszélőknek jogukban állt tolmács igénybevételére szükség esetén. A személyi okmányokat, dokumentumokat is két nyelven állították ki: oroszul és a tagköztársaság nyelvén. Ugyanígy jártak el az érettségi bizonyítványok és egyéb tanúsítványok esetében. Ezzel szemben az évközi bizonyítványok egy nyelvűek voltak: ukrán vagy orosz, még a nemzetiségi iskolákban is (Cserniczkó, 2019b). A törvény és a jogszabály nem kötelezte az állampolgárok számára az orosz nyelv használatát, de a mindennapok szintjén megfigyelhető volt az oroszosítás. A nemzetek közötti érintkezés is minden esetben az orosz nyelv közvetítő csatornáján át történt. Nyikita Hruscsov 1961-es beszédében is arra fektetette a hangsúlyt, mennyire jó hatással van a nemzetek unión belüli együttműködésére

az orosz nyelv használata. A törvénybe foglaltak a nemzetiségek egyenlőségét és megmaradásuk támogatását biztosítja, ellenben a tettek szintjén az idealizált „szovjet nép” létrehozása volt a cél, amihez a nemzetek összeolvasztása által lehetett volna eljutni. Érdekes, hogy a hivatalos forma szerint sem mint nemzetiség, sem vallás, etnikum vagy bármely más formában nincs nyoma a szovjetnek mint hovatartozási csoportnak. A kormányrendeleteken, dokumentumokon ennek nem volt nyoma, tehát ez egy minden más társadalmi jellemzőn felül álló ideológiai hovatartozási eszme lett volna (Csernicskó, 2019b).

A nemzetek egyenlőségének gondolata nagyon kecsegtető, de a mindennapok gyakorlata megint csak azt mutatta, hogy vannak „egyenlők és egyenlőbbek”. A szláv népek (vidékünkön az ukrán esetében volt különösen szembetűnő) mindenképpen egyfajta privilégiumot élveztek. Nem voltak egyenlőnek tekintve az orosz néppel, mindazonáltal nem szenvedtek el diszkriminációt sem. A fentiekből látszik, hogy a szovjet vezetés mindenképpen törekedett egy bizonyos nyelv dominanciájára a Szovjetunió belül, mégsem figyelhető meg a nemzetiségek erőszakkal történő beolvasztása. A magánélet terén nem történtek korlátozások a nyelvhasználatot illetően, továbbá az anyanyelvi oktatás is engedélyezett volt. A törvényben kimondott esélyegyenlőséget alátámasztandó a falvakban elvélve engedélyezett volt a kisebbségi nyelv használata az orosz mellett pl. kultúrház homlokzatán, az óra témájának kétnyelvű feltüntetése, falusi iskola névtáblája oroszul és nemzetiségi nyelven, óvodai ballagási tablókép magyar nyelvű felirattal való ellátása. Mindez persze helyi szinten, minimális esetben történt. Különösen sok esetben történt a szovjet ideológiát közvetítő jelszavak és mondatok kiírása a nemzetiségi, egyszerű nép által is érthető nyelven (Csernicskó, 2019b).

Az 1990-es évek első felében kerültek kidolgozásra azok a dokumentumok, melyek Európában az etnikai vagy nyelvi alapon létrejövő konfliktusokat hivatottak megelőzni, továbbá a kisebbségi jogokat megvédeni. Ezek: 1992: Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája, 1995: Keretegyezmény a Nemzeti Kisebbségek Védelméről (Csernicskó, 2019b). A térség azon államai, melyek célja a későbbi európai integráció volt, elfogadták ezeket. Hasonlóképpen járt el Ukrajnai is. 1997-ben elfogadta a Keretegyezményt a Nemzeti Kisebbségek Védelméről, majd 1999-ben Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartáját. A dokumentumok azonban sok kiskaput, homályos foltot tartalmaztak a benne foglaltak végrehajtásának körülményeit illetően. A kisebbségeket három kategóriába sorolja: minimum 20%-os jelenlét a térségben (a legszélesebb jogkörrel), 10% feletti arány

(mérsékelt jogok) és 10% alatti arány a lakosságban (minimális jogkör). Az akkor hatályos, 1989-ben elfogadott törvényhez képest javított volna a kisebbségek helyzetén Ukrajnában, mivel addig a lakosság 50%-os kisebbségi aránya volt szükséges a hivatalokban történő kisebbségi nyelvhasználatra. Azonban az új jogszabályok sosem léptek hatályba hivatkozva a nem megfelelő jogi személy hitelesítésére (Csernicskó, 2019b). Tehát elvileg az ország elfogadta, de végrehajtatni nem tudták. Különböző politikai okokból mégis szükségessé vált a Ratifikációs Karta hatályba helyezésére. Az új dokumentum azonban már nem tartalmazta, hány százalékos lakossági minimum arányt kell kitenni a kisebbségnek a térségben, mindegyiket egyenlően kezeli (Csernicskó, 2019b).

Mindazonáltal az 1989 és 2012 között hatályos nyelvtörvény Ukrajnában garantálja a kisebbségek anyanyelven való tanulásának jogát. 2012-ben az új nyelvtörvény ugyanezt kimondja azzal a módosítással, miszerint az államnyelv megfelelő mértékű elsajátítása az elsődleges oktatási szempont. A törvény szerint ez feltétele a megfelelő beilleszkedés szempontjából az ukrán társadalomba. 2017. szeptember 5-én újabb oktatási törvény látott napvilágot, ezúttal az oktatás nyelvére fókuszálva. Ez már az oktatás nyelveként az államnyelvet jelöli meg. Ezen kívül néhány tantárgy oktatása engedélyezett két vagy több nyelven (Csernicskó, 2019b). A törvények alakulásából jól látszik lineáris síkon a nyelvi jogok folyamatos csorbítása. Az anyanyelvi oktatás mint alapvető jog jelenik meg a kisebbségek körében a kezdetekben, de mára ez szinte teljesen megszűnni látszik.

Elmondható, hogy az új jogszabályok fényében Ukrajnában négy osztályba kerülnek az állampolgárok az anyanyelvi oktatáshoz való jog tekintetében:

- Ukránok, akiket semmilyen változás nem érint.
- Óshonos népek (krími tatárok), akik anyanyelvükön tanulhatnak az állam nyelve mellett.
- Az Európai Unió egyik hivatalosan elismert nyelvét használók (a magyarok ide tartoznak Ukrajnában, holott a fent említett kisebbségi kategóriákból egyértelműen megállapítható, hogy óshonos népről van szó). Itt az elemi iskola elvégzéséig megengedett az anyanyelvre történő tanulás, aztán 5. osztályban az órák 20%-a zajlana ukrán nyelven, innen kezdve 9. osztályig 40%-ra kell az aránynak megnövekednie, majd 9. osztálytól 60% a minimális államnyelven zajló tanórák aránya.

- Nem Európai Unió nyelvét használó kisebbségek. A teljes évi óraszám legalább 80%-a államnyelven történő oktatása vonatkozik rájuk 5. osztálytól kezdve (Csernicskó, 2019b).

2. A KMPSZ megszervezését és tevékenységét kiváltó tényezők a kárpátaljai magyar nyelvű oktatás szempontjából

Kárpátalján a történelmi fordulók után is, a huszadik században ragaszkodott az anyanyelvű oktatáshoz. A Csehszlovák korszakban és a szovjet rendszerben a falvakban és városokban működtek magyar tannyelvű osztályok elemi, általános iskolai és középiskolai szinten is. A szovjet korszakban tíz évig nem voltak magyar középiskolák, csak ukrán és orosz nyelvűek. Sztálin halála után, 1953-ban megnyíltak az első középiskolák a négy faluban: Nagyberegen, Mezőváriban, Mezőkaszonyban és Nagydobronyban. A következő évtől kezdve már a városokban is nyitottak magyar tannyelvű középiskolákat. A pedagógusképzést sokáig csak az elemi iskolai szinten biztosították a Munkácsi tanító képzőben. Az 1950-es évek elején egy pedagógiai főiskola is működött rövid ideig Ungváron, ahol magyar szakos és matematikus pedagógusokat képeztek, de az 1946-ban alapított Ungvári Állami Egyetem bekebelezte. A magyar tagozatot bezárták és a magyar szakosok orosz filológián tanulhattak tovább. Az 1960-as évek elején az ungvári egyetemen magyar filológiát indítottak. A hetvenes években a tömbmagyarság majdnem minden nagyobb falujában volt középiskola, de sok helyen arra hivatkozva, hogy jobban tudják az orosz nyelvet orosz osztályokat nyitottak. A pedagógusok ezért sokszor panaszkodtak, hogy a gyerekeket se a tantárgyra, se az oroszra nem tudják megtanítani, mert ez nem hatékony módja a tanításnak. Ebben egyetértettek az ukrán kollégákkal, ahol szintén nyitottak orosz osztályt. A nyolcvanas évek végén az enyhülésnek köszönhetően a magyar tannyelvű osztályokban engedélyezték szülői kérésre a *Magyar nép története* című tárgyat. A nyelvhatár szélén bezárták a magyar iskolákat, csak ukrán maradt (Tekeháza, Csepe, Királyháza, Fancsika stb.), a városokban összevonták egy intézménybe az orosz, ukrán és magyar középiskolákat (Nagyszőlős, Aknaszlatina). Itt a magyar osztályok elsorvadtak. A Felső-Tisza-vidéken a szovjetek nem nyitottak magyar osztályokat, arra hivatkozva, hogy az ott élők elmagyarosodott cipszerek és svábok, de német tagozatot sem nyitottak. Ezen a vidéken így mintegy fél évszázadig nem volt magyar oktatás (Fedinec, 1996. Cserniczkó-Tóth, 2018. Szamborovszkiné Nagy, 2013a, 2013b).

Az anyanyelvű tanulás iránti motiváltság a nyolcvanas évek vége felé mutatkozott meg a szórványvidéken. Az első ilyen programot Bilics Éva, a Rahói KMKSZ alapszervezeti elnökének szervezésében jött létre, ami a helyi kartonipari gyár klubtermében kapott helyet. Ez egy anyanyelvi klub volt, ami a Petőfi anyanyelvi klub nevet kapta. Ide főleg idősek és gyerekek jártak. Itt magyar népi játékokkal, mondókák tanulásával foglalkoztak,

és később, 1992-től már intézményes keretek között is lehetővé tették a magyar nyelv tanulását. Innen kezdve a helyi iskolákban fakultatív módon anyanyelvi oktatás folyt (Orosz, 2007b, Punykó, 2002).

1992-től Rahón, Kőrösmezőn, Gyertyánligeten lehetőség nyílt magyar nyelvű osztályba adni a gyerekeket. Huszton a szülők és a társadalmi szervezetek igényére válaszolva önálló, magyar oktatási nyelvű általános iskola került megnyitásra. Ezen a területen már 1944 óta nem szerveztek magyar tannyelvű intézményes oktatást, előbb óvodai csoportot nyitottak. Az óvodák a Felső-Tisza-vidéken a római katolikus egyház, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség és a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség támogatása által működtek (Orosz, 2007b). A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola és a KMPSZ közös kezdeményezése volt az az előkészítő, mely a szórványból érkezők számára lett létrehozva. Ez egy egyéves felkészítést jelentett azok számára, akik vállalták, hogy főiskolai tanulmányaik befejeztével visszatérnek a szórványvidékre oktatni (Hutterer, 2007).

Ezeken a vidékeken élők, bár sok esetben már ukrán anyanyelvűnek tartják magukat, mégis motiváltak a magyar felmenőik kultúrája, nyelve megismerése iránt. Ez volt az oka a vasárnapi iskolák létrehozásának, s ebben számukra a KMPSZ segítséget nyújtott (Hutterer, 2007. Orosz, 2007b). A fenntartásuk, működésük anyaországi pályázatok által valósul meg (Orosz, 2007b). Táborkokkal is támogatták a szórványban élő gyerekek anyanyelvi fejlődését. Budapesten a „Kinyílik a világ” nevű, erre a célra létrehozott alapítvány foglalkozott a gyerekek Magyarországra utaztatásával (Orosz, 2007b). Kárpátalján, ugyancsak anyaországi támogatással a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség szervezésében Beregszászban anyanyelvi Irka- táborban való részvételre nyílt lehetőség. Ez utóbbi napjainkig évente megrendezésre kerül (Hutterer, 2007. Orosz, 2007b).

Egy kisebbség megmaradása, fennmaradása tekintetében különösen nagy jelentőséggel bír az anyanyelv életben tartása. Ezen belül is az, hogy annak használói az élet minden területén, a mindennapok során használhatják, használják-e azt (Séra, 2013). A kárpátaljai magyarság életében jelentős szereppel bír az oktatás nyelvének megválasztása. A kérdés az általam vizsgált utóbbi három évtizedben szinte állandóan jelen van az itteniek életében. Ezt mutatja az a tény is, hogy egyre több tanulmány születik ezzel kapcsolatban. Az anyanyelven való tanulás joga, a kisebbség anyanyelvi iskoláinak fennmaradása és az iskolai tannyelvválasztás kérdéskörei szolgálnak ezen kutatások témájaként. Ezeket a kutatásokat az a jelenség indokolta, ami a magyar családoknál volt megfigyelhető az

iskolai tannyelv választással kapcsolatban. A magyar szülőknek dilemmát képezett az a kérdés, hogy magyar vagy ukrán tannyelvű iskolába/osztályba adják a gyerekeiket. Ez a 2010-es évek környékén mutatkozott jelentős mértékű változásnak az azt megelőző évek viszonylatában (Balogh-Molnár, 2008. Csernicskó, 2009. Ferenc, 2009. Molnár, 2009. Séra, 2009, 2013). A témához kapcsolódik a nyelvtervezés fogalma, aminek három formáját különbözteti meg a szakirodalom. Először is fontos megállapítás, miszerint a nyelvi tervezés egyfajta beavatkozást jelent, ami egy nyelvben vagy nyelvi változatban történik. Továbbá ennek három formája közül (helyzettervezés, állapottervezés és elsajátítás-tervezés) az elsajátítás- vagy más szóval oktatástervezés az, ami a dolgozat szempontjából is érdekes (Séra, 2013). A tannyelv választáshoz ez úgy kapcsolódik, hogy az oktatástervezés része a tannyelv választási stratégia is (Sándor, 2001. Séra, 2013). A nyelvi tervezés, pontosabban a státusztervezést a nyelvpolitika fogalmával rokon értelemben is használják. Ezzel szemben mégis van köztük egy megkülönböztető jegy: míg a státusztervezés elméleti síkon zajlik a területen kutató szakemberek által, addig a nyelvpolitika olyan gyakorlatban megvalósuló mozzanatokot tartalmaz, melyet nem feltétlenül az adott tudományterület szakértői véleményei határoznak meg (Séra, 2013). A vidékre vonatkozó nyelvpolitika kisebbségi vonatkozásban nem mutat előrehaladást az elmúlt évtizedekhez képest a kárpátaljai magyarság számára. Az 1996-ban kiharcolt jogok megtartása is komoly erőfeszítéseket igényel az itt élő magyar közösség számára (Orosz, 2007. Séra, 2013). Nehézséget jelent az egységes magyar nyelvi tervezés hiánya is. Ezen problémák is akadályozó tényezői a helyi magyar nyelvű közösség fennmaradásának, a magyar nyelv teljeskörű, az élet minden területére kiterjedő használatának. Amennyiben egy nyelvnek nincs létjogosultsága minden társadalmi szférában és minden életterületen való használatra, úgy fennáll a nyelvcsere és nyelvvesztés veszélye (Bartha, 1999. Gal, 1991. Séra, 2013).

A tannyelv választás összefüggésben áll a nyelvvesztés és a nyelvcsere jelenségével, mivel azok a magyar gyerekek, akik nem anyanyelvükön tanulnak, jobban ki vannak téve ezen veszélyeknek. De miért is merül fel a tannyelv választási kérdés vidékünkön? A szülők egy része jobbnak látja ukrán tannyelvű intézménybe vagy osztályba íratni a gyereket. Egyrészt ez magyarázható a vegyes házasságokkal, másrészt az államnyelv elsajátíttatására való törekvéssel. A szülők szerint jobb eséllyel indul a gyermeke az életben, ha nem ütközik az államnyelv ismeretének hiányosságából adódó problémákba. A legfontosabb ok: az ukrán oktatás milyensége, mert a magyar iskolákban nem kielégítő. Évről évre problémát jelent a tankönyvhöz való hozzájutás, mivel azokat mindig későn

juttatják el az iskolákba. Az ukrán nyelvű tankönyvek nem jelennek meg időben, ezért a magyar nyelvre fordított, a nemzetiségi iskolákban használatos könyvek csak jókora csúszással érkeznek meg a tanulókhöz. Itt keletkezik egy rés a többségi és a kisebbségi nyelven oktató iskolák között a tankönyvek hozzájutását illetően. Miután ennek a módszertani segédeszköznek nagy szerepe van a mindennapi tanítási-tanulási folyamatban, annak minőségét illetően, a szülőket sokszor ez a jelenség is befolyásolja az iskola- és tannyelv választás során (Séra, 2009a, 2009b, 2010, 2013).

A szülők már a kezdetekben az iskolaválasztás során arra is gondolnak, milyen esélyekkel indul a jövőben a gyereke egy olyan iskolából, ahol a tankönyvellátottság el van maradva a többségi nyelven oktató iskolákétól. Vagy éppen milyen esélyekkel indul, ha hátrányban van az államnyelv ismerete terén (Csernicskó-Orosz, 2000. Séra, 2013). Ezek az okok gyakran afelé vitték/viszik a szülőt, hogy többségi nyelvű oktatási intézménybe adja a gyereket (Kántor, 2014. Csete-Papp-Setényi, 2010).

A tannyelv választást az ukrán oktatáspolitikai is befolyásolja leginkább, mert a magyarság beolvadását ösztönzi minden erővel. Az működési elvek között szerepelnek olyan irányzatok, elvben melyek alapján az európai normákhoz való felzárkózást célozzák meg. Hangsúlyozzák az állampolgárok esélyegyenlőségének megteremtését, az oktatás demokratikus légkörét. Azonban a gyakorlatban a nemzetállam kiépítése történik minden eszközzel. Akár oly módon, hogy elveszik az anyanyelvű oktatás lehetőségét az általános és középiskolai szinten, s csak a negyedik osztályig engedélyezik. Ez súlyos jogvesztés, mert Kárpátalján ez a jog minden kisebbséget megillet, mióta van állami oktatás mintegy 150 éve, és ez biztosított minden kisebbségnek a környező országokban most is (Orosz, 2013, Tóth-Csernicskó, 2019).

Az Ukrajnában 1996-ban elfogadott alkotmány kimondja, hogy az állam monolit, tehát egynemű, holott rendkívül színes népessége nemzetiségi szempontból tekintve. A sokszínűséget figyelmen kívül hagyva, a monolit nemzetállam építését szolgálta az 1997-98-ban kidolgozásra került több a kisebbségek oktatásának reformját célzó koncepciótervezet. A tervezetben leírtak az elemi után egy átírányításos technikát irányzott elő az teljeskörű ukrán oktatásra, ami az akkor hatályos kisebbségi jogoknak és a kisebbségi anyanyelvi oktatással kapcsolatos törvényeknek ellentmondanak. Akkoriban ez a tervezet sem elfogadásra sem elvetésre nem került. Csupán évekkel később tértek vissza a tervezethez újfent (Orosz, 2013).

2005-ben Ukrajna csatlakozott a bolognai rendszerre térők sorához (Orosz, 2013). Célul tűzte ki, hogy csatlakozzon az Európai Felsőoktatási Térséghez, mely mobilitást biztosít a

hallgatók és oktatók számára nemzetközi tekintetben is. A bolognai folyamatba való belépésre hivatkozva 2006-ban Ukrajnában meghozták a döntést az egységes felvételi rendszer bevezetéséről és kialakították az ehhez szükséges független vizsgaközpontok egységes hálózatát. Elvben ez a rendszer az esélyegyenlőség megteremtéséhez és a korrupció kiküszöbölése eléréséhez kellett. Ezzel szemben a kisebbségi iskolát elvégző tanulók nem kaptak lehetőséget a vizsgatételre az oktatás nyelvén, amely nyelven tanulták tizenegy évig az összes tantárgyat. A 2008-2009-es tanévtől már csak a független vizsgaközpontok által kiadott, eredményeket igazoló dokumentum alapján történhet a felsőoktatási rendszerbe való felvétel. A KMPSZ és más magyar és kisebbségi társadalmi szervezet tiltakozásának is köszönhető, hogy 2008. január 24. 33 sz. keltezésű rendelettel megengedi a szaktantárgyakból a vizsgázást az oktatás nyelvén. Az ukrán nyelv és irodalom vizsga kötelező maradt a felsőoktatási intézmények bármelyik szakára. A vizsgateszt tartalma az ukrán anyanyelvű, ukrán filológia szakra felvételizni készülőkével megegyezik. Ez az elvárás a nem ukrán anyanyelvűek nem ukrán filológia szakra felvételizőiktől, ami diszkriminatív és hátrányosan érinti a kisebbségeket (Orosz, 2013).

A kialakult helyzettel kapcsolatosan több ízben fordultak a szinte az összes ukrán állami hivatalhoz az érintettek és kisebbségi érdekvédelmi szervezetek egyaránt. Ezek alkalmával minden esetben a felvételi rendszerben megjelenő kisebbségekkel kapcsolatos diszkrimináció problémáját fogalmazták meg: a magyar (vagy más) nyelvű iskolát végzett magyar (vagy más) anyanyelvűekkel szemben bármely felsőoktatási intézmény bármely szakára ugyanolyan elvárásokat támasztanak, mint az ukrán anyanyelvűekkel szemben, akiknek anyanyelvük, és ukrán nyelven tanultak a középiskolában (Orosz, 2013). Az ukrán nyelv oktatásának módszertana és tárgyi feltételei sem erre készítik azokat a tanulókat, akik számára az államnyelv nem anyanyelv, hanem második tanult nyelv. Ehhez kapcsolódik a megfelelő szaktanárok hiánya. A felsőoktatás nem képez a kisebbségi oktatás számára ukrán nyelv és irodalom szakos tanárokat, hanem az általános, ukrán anyanyelvűek oktatására képzett pedagógusok kerülnek ki a kisebbségi iskolákba. Nagy kihívás áll ezen pedagógusok előtt, mert nem tanulták meg hogyan kell második nyelvként tanítani az ukránt, nem ismerik az ukrántól teljesen eltérő magyar nyelvet, ami nagyban megnehezíti a sikeres oktatási folyamatot (Molnár, 2009b. Orosz, 2013).

A kisebbségi, minél messzebb van anyanyelvük szerkezetileg és szókincsében is, az ukrántól - mint a például a magyar-, annál nehezebben tudják elsajátítani a rossz módszer és feltételek miatt, és a vizsgán gyengébben teljesítenek mint akinek ez az anyanyelve. Ennek folyománya, hogy még amennyiben egy kisebbségi vizsgázónak sikerülne jó

eredményeket elérni a külső független tesztelésen, az ukrán nyelv és irodalom (minden esetben kötelezően teljesítendő) vizsga alacsony pontszáma nagyban megnehezíti a felsőoktatásba való bekerülést, mivel az ukrán nyelv és irodalom vizsga minimum pontszámának elérése a továbbtanulás feltétele (Orosz, 2013).

2012-ben újra kiegészítésre kerültek a független tesztelés rendszerének elemei és feltételei, azonban a központi problémára nem hoztak megoldást. Pozitívumként jelent meg, hogy a nemzetiségi nyelvet oktató szakokra a felsőoktatási intézmények belső vizsgát hirdethettek a kötelezően bevezetett három külső vizsga egyikét kiváltandó. Mindemellett ez nagyon minimális engedmény a kisebbségek tekintetében (Orosz, 2013).

2012-es regionális nyelvekről szóló törvény elveiben a kisebbségek oktatási nyelvére vonatkozó jogait megerősíti, ám részleteiben és a törvénnyel kapcsolatos politikai nyilatkozatok arra utaltak, hogy ez főleg az orosz nyelvű kisebbségre vonatkozik a kiterjedést és a betartást illetően. Mindez a külső független tesztelés bevezetésével erős bizonytalanságot váltott ki a nemzetiségi iskolákba történő beiskolázást illetően. A szülők kedvezőbbnek vélték a gyermekük jövőjének alakulását, amennyiben többségi iskolába járatták őket (Orosz, 2013).

A 2014-es Majdan után a nacionalista törekvések és törvények miatt a magyar szülők menekülési útvonalként gyermeküknek az anyanyelvű oktatást választották, mert Magyarország 2010 óta egyre jobban odafigyelt a külhoni magyarokra és támogatta őket. Erre utal az első osztályba beiskolázottak aránya, amit a KMPSZ minden évben kikére a Kárpátaljai Megyei Oktatási Főosztálytól.

A kárpátaljai elsősök beiskolázási adatai az oktatás nyelve szerint

(Forrás: Kárpátaljai Területi Oktatási Főosztály)

	ukrán	orosz	magyar	román	szlovák	Összesen
1987-1988	18104	1934	1586	499	0	22123
1991-1992	17670	1007	2160	491	0	21328
1992-1993	18856	682	2311	533	12	22394
1993-1994	18899	546	2442	492	7	22386
1994-1995	19231	472	2440	466	8	22617
1999-2000	16956	305	2069	487	19	19836
2000-2001	17349	181	1939	455	18	19492
2001-2002	14889	173	1922	422	15	17421
2002-2003	14271	154	1934	372	12	16743
2003-2004	13469	129	1693	402	8	15701
2004-2005	13100	121	1777	367	8	15373
2005-2006	12158	104	1647	374	8	14291
2006-2007	12734	131	1499	316	18	14698
2007-2008	12181	135	1495	276	27	14114
2008-2009	12541	146	1321	296	22	14326
2009-2010	12868	146	1385	262	30	14691
2010-2011	13383	157	1429	292	30	15291
2011-2012	13267	144	1511	251	27	15200
2012-2013	13967	150	1569	289	36	16011
2013- 2014	14167	170	1606	286	38	16267
2014-2015	14786	158	1831	266	32	17073
2015-2016	15437	94	1950	286	42	17809
2016-2017	15085	118	1946	280	40	17469
2017-2018	15114	65	1934	250	40	17403
2018-2019	16077	70	2019	251	34	18451
2019-2020	15319	74	2090	226	35	17744

A táblázatból látjuk, hogy egész Kárpátalján csökken a gyereklétszám, egyre kevesebb az első osztályos. A legnagyobb korosztály az 1993/1994-ben elsőbe beiskolázottak, számuk 18899. Ők azok, akik 1986 második felében és 1987 első felében születtek, tehát 1993 szeptember 1-ig betöltötték hatodik életévüket. A 2019-2020-as tanévben már csak 22386 gyerek lett első, az 2019/2020-as években 17744. Sajnálatos tény hogy a három évtized alatt 4642-vel kevesebb gyerek ül be az első osztály padjaiba. Ennek oka, hogy kevesebb gyereket vállalnak, sokan kiköltöztek és gyermekeik már nem Kárpátalján járnak iskolába, ami azzal magyarázható, az itthoni gazdasági és politikai környezettel is magyarázható. Az oktatás nyelve szempontjából is jelentősek és eltérőek a változások. Az ukrán tannyelvű elsősök száma az 1993/94-es 18899 volt, a 2019/2020-as-ban 15319, így 3580-al csökkent. Az orosz tagozatokra 546 gyereket írtak be szülei abban a tanévben, míg a mostaniban 74-et, tehát 472-vel csökkent. A román tagozatokra abban a tanévben 492 gyerek lett beiskolázva, míg 2019 szeptemberében 226, tehát több mint a felével csökkent. A magyar tannyelvű osztályokba az 1993/1994-es tanévben 2442 gyereket, míg a 2019/2020-asban 2090-et írtak a szülők. Az adatok szerint arányaiban a legkevésbé a magyar tagozat csökkent, aminek az egyik oka az lehet, hogy az oktatás perspektivikus, kiszámítható és kedvező a szülők számára, és ebben benne lehet a KMPSZ szerepe, amely mindig segítette ezeket az iskolákat.

A kmpsz alakuló ülése 1991. december 8., Beregszász

3. A KMPSZ megalakulásának körülményei, tervek, a szervezet struktúrája, működési mechanizmusa

A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség hivatalos alakuló ülésére 1991. december 8.-án került sor, csaknem egyévi előkészület eredményeként (Gulácsy, 1993. Orosz, 2007, 2012). Önálló jogi személyként jegyeztették be. A KMPSZ a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Oktatási Bizottságából jött létre, mint önálló szakmai szervezet, részben átvéve annak feladatköreit. A szervezet létrejöttét egyrészt a kialakult anyanyelvű oktatási helyzet indokolta, másrészt az, hogy a KMKSZ Oktatási Bizottságát a hatóság nem akarták tárgyalópartnernek tekinteni oktatási kérdésekben, mert úgy állították be, hogy a KMKSZ-nek csupán a kultúra ápolásával kellene foglalkozni, más kisebbségeket érintő kérdésben nem kívántak együttműködni. Később a KMKSZ-re, mint ellenzéki, politikai kisebbségi szervezetre tekintettek, és az oktatást igyekeztek kivenni a politikai érdekvédelemből, hátrították a felvetett problémák megvitatását velük, ezért a kárpátaljai magyarok számára fontos kisebbségi kérdésben mint az anyanyelvű oktatás nem kezdődtek meg az érdembeli tárgyalások a szakmai problémákról (Orosz, 2007). A szervezet tagsága folyamatosan növekvő, gyarapodó tendenciát mutat. Míg az alakuló gyűlésen nagyjából 80 fő jelent meg, 2004-re már 2120 tagot számlált a szervezet (Orosz, 2007). Mára a tagság létszáma 2750 főt tesz ki. A szervezet létrejötte a helyi magyar oktatás megújításának első lépése volt (Gulácsy, 1993. Orosz, 2007, 2012).

A Szövetség már 1992 tavaszán elkészített egy koncepciótervezetet a kárpátaljai magyar nyelvű oktatás fejlesztéséről, aminek kivonatát meg is jelentették. A tervezet központi témája az oktatás mindennapi, gyakorlati megvalósulásával kapcsolatos teendőket szedte rendszerbe (Orosz, 1995, 2012). Megvizsgálva a magyar nyelvű oktatás helyzetét a szovjet rendszer után, javaslatot tettek az oktatási rendszer fejlesztési lehetőségeire. A koncepció kidolgozásakor figyelembe vették a más országokban élő kisebbségek oktatási helyzetét, azokat az európai kisebbségbarát anyanyelvű/anyanyelvi képzési lehetőségeket, melyekkel az új államban törekedni kellene. A tervezetet általános vitára bocsátották, az akkor még egyetlen magyar nyelvű napilapban, a Kárpáti Igaz Szóban. A koncepció tervezet lényege az volt, hogy az új állam határain belül, amelynek immár többségi lakossága maga is kisebbségként élt a szovjet rendszerben értheti és átérzheti azokat a problémákat, amivel a kárpátaljai magyarok is találkoztak és jogos igényként célul tűzték az anyanyelvű nevelést/oktatást az óvodától az egyetemig. Ez az alapelv a harminc év alatt nem változott. A megvalósítással kapcsolatban történtek módosítások. Az első

tervezetben a célokat az ukrán állam támogatásával kívánták megvalósítani. Mint adófizető állampolgárok azt szerették volna elérni, hogy az állam alanyi jogon biztosítsa az igényeknek megfelelő különböző szintű anyanyelvű oktatási lehetőséget a kárpátaljai magyaroknak (Orosz, 1992, 1995, 2012. Gulácsy, 1993).

A Pedagógusszövetséget még 1993-ben bejegyezték. 1996-ban elfogadták az új ukrán alkotmányt, ami módosította a törvényeket és ennek függvényében újra kellett bejegyeztetni minden szervezetet az országban. Erre még abban az évben sort kerítettek. Az alapszabályban 2004-ben történtek kisebb változtatások, melyek nem a szervezet céljaira, inkább a szervezet struktúrájára és működési mechanizmusára volt hatással. Az új alapszabályt a KMPSZ Közgyűlése 2007-ben hagyta jóvá (Orosz, 2007). A célok között továbbra is az eredeti célkitűzések szerepelnek: „...A Szövetség célja, hogy megszervezze Kárpátalja magyar pedagógustársadalmát, alapot teremtsen érdekvédelmi szervezetének kialakításához, elősegítse Kárpátalja önálló oktatási rendszerének létrehozását” (Orosz, 2007).

Továbbra is azért szállnak síkra, hogy az ukrán állam a magyar közösség anyanyelvű oktatási igényeit állami szinten rendezze, állami költségvetésből. A KMPSZ egy szakmai szervezet, mely a kárpátaljai magyar iskolákban oktató pedagógusok és tanulók érdekeit képviseli az intézményeknek nyújtott segítség révén.

Feladatvállalásai:

- pedagógusok továbbképzése által való támogatás,
- szakmódszertani segítség nyújtása,
- eszközbeszerzésben való segítségnyújtás pályázat útján,
- emelni helyi magyar iskolákban és óvodákban zajló oktatási folyamat színvonalát (Orosz, 2007).

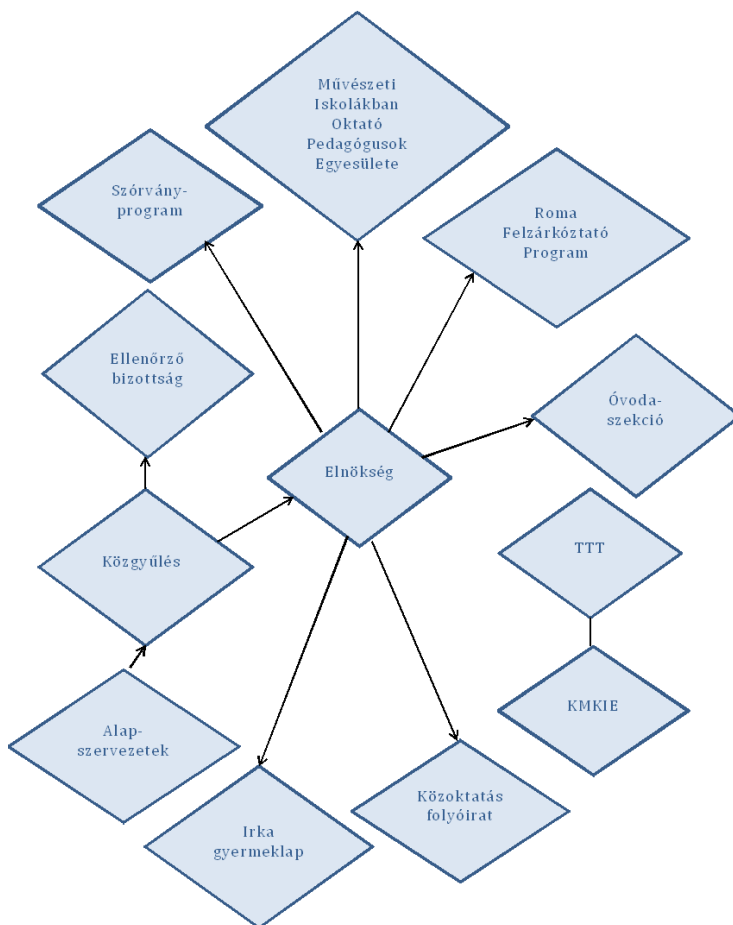
A Pedagógusszövetség mint szakmai szervezet, a fentiekben is látható, elsősorban módszertani segítséget szeretne nyújtani a pedagógusoknak. Ez a feladat is elég lenne egy széles hálózat számára és nagyon lényeges célkitűzés, mert a rohanó modernizálódó világban a pedagógusok körében is megfigyelhető a *kiégés* jelensége, ami sok esetben a szakmai fejlődés lehetőségének hiányából fakad, mert nem tudja megtalálni a fiatalokkal a megfelelő hangot. Ez a jelenség nálunk is megfigyelhető. A módszertani segítség, a szakmai továbbképzések, konferenciák, melyek szervezését felvállalták lehetőséget

nyújtanak a pedagógusok számára feltöltődni új ismeretekkel, átadni egymásnak hasznos gyakorlatokat, bevált munkamódszereket, motiváltan térhetnek vissza a munkájukhoz.

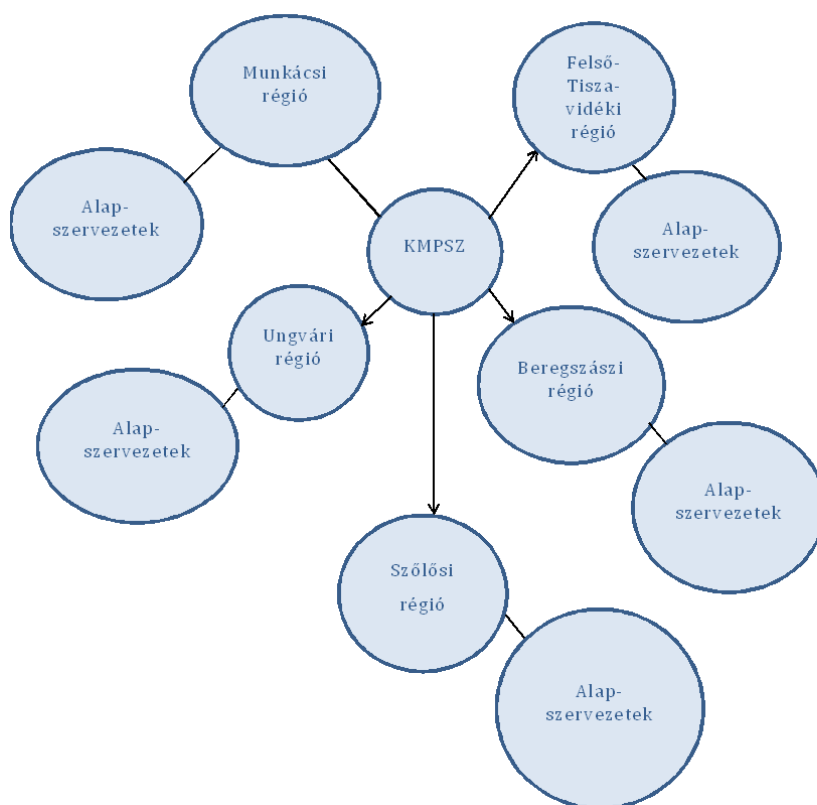
A szervezet nem tekinti tagsági kritériumnak sem a nemzetiséget, sem az etnikai hovatartozást, semmilyen más szempontú megkülönböztetést, például a politikai elkötelezettséget, párttagságot. Aki tag szeretne lenni, annak el kell fogadnia az alapszabályt és meg kell felelnie annak a feltételnek, hogy magyar nyelvű oktatási intézményben, vagy magyar nyelven is oktató intézményben dolgozzon. Az a fő feltétel, hogy a szervezet tagjai a magyar nyelvű/nyelvi oktatás és a magyar kultúra megmaradásáért tevékenykedjenek, a helyi magyar oktatásügy érdekeit képviseljék (Orosz, 2007).

A szervezet szerkezeti egységekből, alapszervezetekből áll. Azon oktatási/nevelési intézményben hozható létre alapszervezet, ahol előzetesen minimum öt fő jelzi belépési szándékát írásban (Orosz, 2007).

A KMPSZ szervezeti felépítése 2019-ben:

A KMPSZ területi felépítése (Orosz, 2007):

A szervezet felépítését jól tükrözi a fenti ábra. A szervezet legfelsőbb döntéshozó szerve a Közgyűlés. A Közgyűlés küldötteit, az alapszervezetek delegálják, az elnökség határozata alapján: a regionális gyűlések esetében három tag után egy képviselőt, míg a megyei közgyűlésre 5-10 tag után egy főt. Rendszerint erre az eseményre évente kerül sor, ahol a szervezet értékeli munkáját, beszámolnak a regionális szervezet tevékenységéről és a szakbizottságok munkájáról. A Közgyűlés választja meg az elnököt titkos szavazással. A körzetek elnökeit a körzeti közgyűlések választják. Az elnökök mandátuma eleinte 3, majd a legutóbbi alapszabály módosítás után 5 évre szól. Mire sor kerül a megyei közgyűlésre már kialakul az elnökség, mert ekkorra már megválasztják a regionális elnököket, és a tagság számának arányában az elnökségbe delegált többi tagot. A közgyűlés szavazattal megerősíti a körzetek delegáltjait. Az elnökség alapszervezeti taglétszám alapján kerül kiválasztásra. Egy alapszervezeten belül 100 fő után van lehetőség egy főt az elnökségbe delegálni. A regionális elnökök a KMPSZ alelnökei. Két közgyűlés közötti időszakban az elnökség irányítja a szervezetet, amit a szakcsoportok és az iroda hajt végre. A szervezet elnökségében 2016-ban volt tisztújító Közgyűlés. Az elnökség 28 tagú, melynek összetétele régiónkénti bontásban (az adatok a KMPSZ katasztereiből származnak):

Régió	Elnökségi taglétszám
Beregszászi	9
Munkácsi	2
Nagyszőlősi	6
Ungvári	6
Felső-Tisza-vidéki	1

A szervezet tevékenysége igen szerteágazó, de lefedi a teljes oktatási palettát, ezért különböző szekciók létrehozásával tették átláthatóbbá a feladatokat. A szekció, feladatokért felelős egységek a fenti ábrán is láthatóak: Óvodaszekció, Tankönyv- és Taneszköztanács (TTT), Kárpátaljai Magyar Könyvtárosok Információs Egyesülete (KMKIE), Zenepedagógusok szekciója és a Szórványprogram, amely a szórványvidéken állami vagy vasárnapi iskolákban tevékenykedőket fogja össze és koordinálja munkájukat. Továbbá a két kiadvány önálló intézményként működik: Közoktatás folyóirat és Irka gyermeklap (Orosz, 2007).

Az óvodaszekció a legrégebbi és a legnagyobb kiterjedésű a részegységek között. Az óvodaszekció az egész megyét lefedi, és fő tevékenysége, hogy különböző szakmai programokat szervez az óvodapedagógusok számára (Orosz, 2007).

A KMPSZ Tankönyv- és Taneszköztanácsa részt vesz a magyar nyelvű tanítási segédanyagok szerkesztésében, másrészt elosztja és eljuttatja a magyarországi adományokat az intézmények részére (Kulin, 2009).

A KMPSZ fenntartásában kerül kiadásra és jut el a célközönséghez, a *Közoktatás* c. módszertani szaklap és az *Irka* gyermeklap. A korábbi években a Közoktatás évi 3-4 kiadást számlált, az Irka pedig 4-6 lapszámot adott ki évente. Mindkét kiadvány hiánypótló a maga nemében. A *Közoktatás* a helyi pedagógusok igényeire specializálódik, az egyetlen helyi magyar nyelvű szakfolyóirat, mely egybegyűjti az itteni pedagógiai értelmiség munkáit, beszámol a tevékenységükről, ezáltal is képet adva egymás munkájáról, eredményeiről (Orosz, 2007). Az *Irka* gyermeklap az óvodásoknak és kisiskolásoknak szól, de a pedagógusok és szülők is használják módszertani segédanyagként, mesekönyv pótlásként, mert az üzletekben magyar nyelvű mesekönyveket és módszertani kiadványokat az egyházak által fenntartott üzleteken kívül. Ezekben viszont főleg vallási gyermekirodalmat árulnak.

A Szórványprogram 1992-ben alakult, a szórványmagyarság identitásának megőrzése támogatását vállalta magára. Célul tűzte ki, hogy támogassa a felnövekvő nemzedéket ősei hagyományainak továbbörökítésében a szórványvidékeken. Gyakori jelenség a térségben, hogy a nagyszülők nyelvét az unokák nem, vagy nem anyanyelvi szinten beszélik. A nyelvcsere és az asszimiláció elkerülése végett a helyiek érdeklődést mutattak a magyar nyelvtanulással és a magyar kultúra megőrzésével kapcsolatos programokra. Ezt karolta fel a KMPSZ Szórványprogramja tizennyolc évvel ezelőtt. A tevékenységi körök egyre bővülnek, napjainkban már vasárnapi iskolák, de több helyen is megnyitott magyar tannyelvű osztályok tanúskodnak a program aktivitásáról. Korábban Punykó Mária vezetésével működött, ma Takács Mária áll az élén (Jubileumi évkönyv. 20 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2011. *Orosz I., 2020. Punykó M., 2019. Takács M., 2020*).

A zenepedagógusokat felölelő szekció a Művészeti Iskolákban Oktató Pedagógusok Egyesülete. A szekció nem tekinthet olyan múltra, mint a fent taglalt Szórványprogram. Mindössze négy éves, viszonylag fiatal és még tart a formálódása. Célja összegyűjteni a helyi magyar nyelvű zenepedagógusokat és módszertani feltöltődésre alkalmas közeget nyújtani számukra. Első vezetője Ember Orsolya, őt váltotta Kepics Andzselika, aki az egyesület mai vezetője is (Jubileumi évkönyv. 20 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2011. *Kepics A., 2020. Fodor É., 2020*).

A Kárpátaljai Magyar Iskolai Könyvtárosok Információs Egyesülete a kárpátaljai magyar iskolai könyvtárosok szakmai szervezete, mely önkéntes alapon jött létre. Célja a helyi magyar iskolai könyvtárosokat összegyűjteni egy olyan közegbe, ahol egymásnak szakmai segítséget nyújthatnak, informálhatják egymást az aktualitásokról, megbeszélhetik a rájuk vonatkozó törvényi és szakmai aktualításokat. Vezetőjük Répási Ildikó (Jubileumi évkönyv. 20 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2011).

Az iskolaválasztással kapcsolatosan szakirodalmi feldolgozásból kiderül, hogy azok a gyerekek, akik magyar tannyelvű iskolába járnak, lehetőséget kapnak a tankönyvhiányból adódó nehézségek kiküszöbölésére. Séra Magdolna leírja a tanulmányában, hogy a szülők a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövétgtől (KMPSZ) módszertani könyvhöz juthattak hozzá amennyiben, arra igényt tartottak (Séra, 2013). Erre a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség Tankönyv- és Taneszköztanácsa által napjainkig lehetőséget biztosít. Különböző kiadványokkal, munkafüzetekkel, módszertani nyomtatványokkal, sok esetben

gyermekirodalmi kiadványokkal látják el a kárpátaljai magyar iskolák tanulóit és az ott dolgozó pedagógusokat. A szekció a kilencvenes évektől napjainkig tevékeny (Orosz, 2007).

A fenti említetten kívül a Pedagógusszövetség könyvtári részlegek fenntartásával is segíti a helyi magyarság számára a magyar nyelvű anyagokhoz, könyvekhez való hozzájutását. A Munkácsi Zrínyi Ilona Könyvtárban, amit a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség hozott létre és működtet, a KMPSZ is helyet kapott egy könyvtári részleg kialakításához. Hasonlóképpen Nagyszőlősön, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Nagyszőlősi Középszintű Szervezete könyvtárral rendelkezik, ahol ugyancsak létrejött egy könyvtári részleg a Pedagógusszövetség tankönyveiből. Ezeken kívül az Aknaszlatinai Bolyai János Középiskolában és a Csapi Szécsenyi István Középiskolában is tart fenn a KMPSZ részleget az arra igényt tartók számára. Meg kell említeni a szervezet beregszászi székházában tartott állományt is, ahol tankönyvek és szépirodalmi művek, kötelező olvasmányok egyaránt megtalálhatóak (Orosz, 2007).

A KMPSZ az egyik legrégebbi civil szakmai szervezet Kárpátalján. Eddigi eredményei főleg annak köszönhetőek, hogy alulról szerveződő, az alakuláskor megfogalmazott céloknak megfelelően, mindig a magyar nyelvű oktatást szolgálta. Az oktatás mint a társadalom egyik meghatározó eleme, politikafüggő. Az oktatás szerkezetét, tartalmát az állami berendezkedés határozza meg, a fenntartását az állam költségvetése biztosítja. Az állam pedig a politikai alapon megválasztott parlament és annak végrehajtó szerveit jelenti, így az oktatás mindig politikai tényezők függvénye. Különösen igaz ez a nemzeti kisebbségek esetében. A nemzeti kisebbségek már eleve a politika hatására létrejött közösségek, ezért kétszeresen is a politika függésében vannak. A nemzeti kisebbségek anyanyelvű oktatására elsősorban az adott ország gazdasági/politikai berendezkedés hat azzal, hogy milyen támogató, vagy sem, milyen szinten engedi az anyanyelvű oktatást és milyen szinten biztosítja annak fenntartását, költségeit. Másrészt, a magyar közösség - mint Kárpátalján számos - egy politikai döntés eredményeként lett kiszakítva egy többségi nemzetből, így hatással lehet alakulására az anyanemzet is. A kárpátaljai magyarok a huszadik században több államalakulathoz tartoztak, és azok különböző szinten engedélyezték és támogatták a magyar nyelvű oktatást. Ukrajna az eltelt harminc évben mindig a maradék elv alapján támogatta a kisebbségek oktatását, arra hivatkozva, hogy szegény új állam, majd akkor tudja segíteni, ha megerősödik. Ez nem történt meg és lassan előbb kihátrált a kisebbségek oktatásának támogatásából, majd azok jogait csorbította

jelentősen, még a szovjet rendszerhez képest is jelentős visszalépés történt az anyanyelvű oktatás lehetőségei terén. Ezért a KMPSZ, amely eleinte főleg szakmai szervezetként határozta meg magát, egyre inkább érdekvédelmi vált úgy, hogy közben az oktatás fenntartása és a színvonal megőrzéséért lassan számos állami feladatot kellett átvállalnia kényszerből. Miután a szervezet a feladataihoz állami támogatásban nem részesül/részesült soha - mint például a magyarországi kisebbségek civil szervezetei, mint az ukrán vagy a ruszin kisebbségi önkormányzatok -, pályázati támogatásából kellett előteremteni a szükséges eszközöket. A legtöbb megpályázható forrás számukra az anyaországban volt. Az anyaországi támogatási rendszer is politikafüggő. Amikor nemzetben gondolkodó kormánya van az anyaországnak, akkor a kisebbségeket támogató politikát folytat, mint azt az Antal kormány és az Orbán kormányok idején tapasztalhattuk. Amikor szocialista/liberális kormánya volt az anyaországnak, akkor kevésbé érezhettük ezt a támogatást: a Horn-, Gyurcsány-, Bajnai- kormányok idején. Ezen kormányok alatt a szervezetet igyekeztek megosztani, a támogatások által alternatív szervezeteket kreálni. Ilyen volt a Horn kormány idején a Magyar Iskolák Igazgatóinak Egyesülete (vezetője Árpai Péter, az Ungvári Dayka Gábor Középiskola igazgatója), majd a Gyurcsány Kormány idején a Kárpátaljai Magyar Oktatásért Szülők és Pedagógusok Tanácsa a KAMOT. KAMOT néven két bejegyzett szervezet is működött. Az egyik egy civil társadalmi szervezet, mely a KMPSZ alternatívjaként hozták létre, melynek elnöke Kovács Péter, az Ungvári Drugeth Gimnázium igazgatója volt. A másik a KAMOT JA, egy alapítvány volt, melynek igazgatója Kocsis Mária, a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium tanára volt. A szervezetet és az alapítványt azért hozták létre, hogy átvegye a „Szülőföldön magyarul” beiskolázási támogatás kezelését Kárpátalján a KMPSZ-től. A beiskolázási támogatást az első Orbán kormány hozta létre. A támogatás célja, hogy tanévkezdéskor segítse azokat a családokat a Kárpát-medencében, akik gyereke magyar oktatásban vesz részt. A program lebonyolítására 2001-ben, a KMPSZ-t kérték fel. A KMPSZ kidolgozta a mechanizmust, a 2001-/2002-es tanévre meghirdette a pályázatot, begyűjtötte, feldolgozta azokat, de a folyósításra nem került sor, mert az anyaországban kormányváltás történt. A támogatásokat meghirdető alapítványt az új Gyurcsány kormány átszervezte és az új vezetés már nem akart együtt működni a KMPSZ-el. Az érvényes szerződést nem bontotta fel, de nem folyósította a támogatást, ami feszültséget okozott Kárpátalján az pedagógusok és a szülők körében. A kifizetésekre akkor került sor, amikor létrehozták a Gyurcsány Kormányhoz közeli UMDSZ által szervezett KAMOT JA, melynek elnöke Gajdos István volt, aki csalással nyerte a 2002-es ukrán parlamenti választást Kovács Miklóssal, a

KMKSZ elnökével szemben. A támogatás folyósítását 2010-ben az KMKSZ által létrehozott Jótékonyági Alapítvány ("KMKSZ" Jótékonyági Alapítvány) végzi, igazgatója Gulácsy Géza a KMKSZ egyik alelnöke (Orosz, 2020).

A KMPSZ-szel szemben, annak megosztására létrehozott szervezetek, mert nem valós értékeket és célokat képviseltek, addig működtek, míg az alakulásukat ösztönző erők hatalmon voltak és a fennmaradásukhoz szükséges támogatásokat biztosították (Orosz, 2020).

4. A KMPSZ által létrehozott testületek szerepe és hatása a kárpátaljai magyar nyelvű oktatásra/nevelésre/képzésre

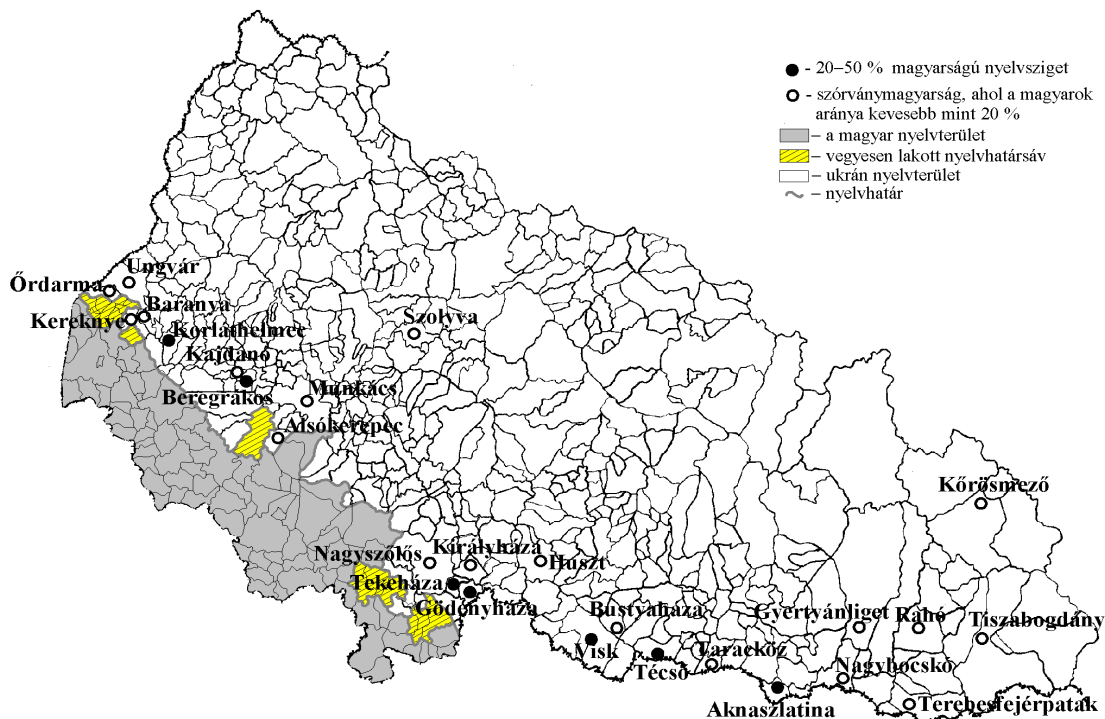
A Pedagógusszövetség tevékenységének feltérképezése során hasznomra voltak azok a dokumentumok, beszámolók, melyeket az adott tevékenységet végző személyektől kaptam segítségül. Mindazonáltal fő forrásaim az elkészített interjúk voltak. Ezek egyéni interjúk, melyekben zömében hosszabb kifejtést igénylő kérdéseket tartalmazó kérdéssor került összeállításra. Tervezési szempontból félig strukturált, a kérdező stílusát tekintve pedig semleges típusúak az feldolgozásra került interjúk.

4.1. A Szórványprogram

A KMPSZ megalakulása után igyekezett felkarolni a szórványban élő kárpátaljai magyarok oktatását. Általában Kárpátalján azokat a településeket, kistérségeket, nyelvterületeket tartják szórványnak, akik magukat annak tekintik: városi szórvány, szigetmagyarság, nyelvhatár peremvidéke, és főleg a Felső-Tisza-vidék (Orosz, 2013).

A kárpátaljai magyar szórvány települések térbeli elhelyezkedése

(Forrás: Lehoczky Tivadar Kutatóintézet. Darcsi-Dobos, 2013)

A Kárpátaljai szórványok ismérvei:

- Anyanyelven tanulnak, otthon magyarul beszélnek.
- Anyanyelvű oktatási lehetőséget nem választják, otthon magyarul beszélnek.
- Csőkevényes az anyanyelvű oktatási lehetőség, amit nem is igényelnek már, de otthon még inkább magyarul beszélnek.
- Csőkevényes az anyanyelvű oktatási lehetőség, amit már nem igényelnek, otthon már inkább, vagy teljesen ukránul beszélnek

(*Orosz I., 2020*).

Kárpátalján a következő településeken működnek magyar nyelven óvodák vagy óvodai csoportok a szórványban:

- Kőrösmezőn, Rahón, Gyertyánligeten, Nagybocksón, Aknaszlatinán, Bustyaházán, Nagyszőlősön, Munkácson, Fancsikán, Királyházán a Kárpátaljai Római Katolikus Egyház alapításával, támogatásával, állami hozzájárulással
- Técsőn, Huszton, Taracközön, Ungváron, Rákoson, Tisza-Újhelyen, Csepében, Feketeardón, Tekeházán, Mátyfalván önkormányzati fenntartással
- Visken, Szolyván, a Kárpátaljai Református Egyház alapításával, támogatásával, állami hozzájárulással

Magyar nyelvű elemi iskolák (1-4. osztály) működnek: Rahón, Kőrösmezőn, Szolyván, Fancsikán.

Általános iskola (1-9. osztály) működik: Huszton, Beregrákoson, Munkácson, Újhelyen, Csepén.

Középiskola (1-11. osztály) van: Aknaszlatinán, Técsőn, Visken, Munkácson, Feketeardón, Ungváron, Nagyszőlősön működik. (*Orosz, 2007b. Orosz I., 2020*).

Kárpátalján a 2019/2020-as tanévben 16. oktatási intézményben 1874 diák tanulta a magyart második idegen nyelvként: 2 iskolában Ungváron, 1 iskolában az Ungvári járásban, 1 Beregszászi iskolában, 3 iskolában a Beregszászi járásban, 8 iskolában a Nagyszőlősi járásban, 1 iskolában Szolyván.

1. sz. táblázat. A magyart mint második idegen nyelvet tanulók száma a kárpátaljai magyar iskolákban

Járás, intézmény	A magyart, mint idegen nyelvet tanulók létszáma osztályonként											
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11	Σ
Ungvár												335
Ungvári "Harmónia " ONK					26	27	31					84
Ungvári 2. számú Középiskola					63	34	45	67	42			251
Ungvári járás												40
Sislóci Középiskola							14	9	17			40
Beregszász												153
Beregszászi 5. számú Középiskola					32	40	29	26	26			153
Beregszászi járás												198
Kovászói Általános Iskola					5	5	7	10				27
Bakosi Középiskola					41	39	45	35				160
Csomaini Középiskola								5	6			11
Nagyszőlősi járás												1057
Nagyszőlősi 6. sz. ONK					16	11						27
Tiszaújlaki 1. számú Középiskola					21	20	32	33	19			125
Szőlősi 4. sz. Középiskola					62	81	73	54	59			329
Tiszaújhelyi Általános Iskola					15	22	15	19	15			86
Puskinai Általános Iskola					19	10	19					48
Tekeházi Általános Iskola					17	21	18	13	14			83
Csepei Oktatási-Nevelési Komplexum					36	38	36	32	36			178
Fancsikai Középiskola					40	33	33	37	38			181
Szolyvai járás												91
Szolyvai 1. számú Középiskola					14	25	22	17	13			91
Összesen:					407	406	419	357	285			1874

A kárpátaljai megyei oktatási osztály kimutatása alapján, megállapíthatjuk, bár lenne rá lehetőség a kárpátaljai magyar szórvány zöme nem él az intézményes magyar, mint idegen nyelv oktatás lehetőségével. A leginkább elszórványosodott magyar közösség, a Felső-Tisza-vidéken élők, nem élnek azzal a törvény adta lehetőséggel, hogy a magyart kötelező tárgyként tanulják az állami intézményekben.

A KMPSZ vasárnapi iskolahálózatot működtet, ahol heti egy két alkalommal foglalkoznak a gyerekekkel a délutáni órákban. A tanterv a gyerekek nyelvi készségeitől függ. Van ahol írni, olvasni tanítják, van ahol magyarra. A szórványprogram része, hogy a KMPSZ pályázati forrásból támogatja azokat a pedagógusokat, akik a szórványvidék állami intézményeiben vállalnak munkát, ahol nincs szakképzett pedagógus. Erre azért van nagy szükség, mert lakóhelyükről távol akár 50-200 km-re dolgoznak és vagy ingáznak, vagy helyben kell szállásukat biztosítani, ami az itteni keresetből lehetetlen. A 2016-2017-es tanévben 1059 járt a KMPSZ vasárnapi iskolába, a 2019/2020-as tanévben 1101 gyerek, 41 pedagógus oktatott 66 csoportban jelképes tiszteletdíjért.

2. számú táblázat. A vasárnapi iskolában tanítók névsora a 2019/2020-as tanévben			
	Település	Csoportok száma	Gyerek létszám
1.	Kőrösmező	1	10
2.	Kőrösmező	1	11
3.	Szvidovec	2	13
4.	Tiszabogdán	1	18
5.	Terebesfehérpatak	2	15
6.	Rahó	3	12
7.	Gyertyánliget	2	16
8.	Gyertyánliget	2	16
9.	Gyertyánliget	2	29
10.	Nagybocskó	2	16
11.	Nagybocskó	2	19
12.	Nagybocskó	2	35
13.	Bustyaháza	1	13
14.	Huszt	1	17
15.	Huszt	2	26

16.	Huszt	1	14
17.	Szolyva	1	16
18.	Szolyva	1	7
19.	Szolyva	1	16
20.	Alsókerepec	2	29
21.	Királyháza	3	113
22.	Tekeháza	1	21
23.	Tekeháza	1	21
24.	Tekeháza	1	22
25.	Csomafalva	2	15
26.	Szerednye	2	26
27.	Nagybakos	1	24
28.	Nagybakos	1	21
29.	Kovászó	1	31
30.	Kovászó	4	72
31.	Fancsika, Sásvár	4	230
32.	Fancsika, Sásvár	2	33
Az intézményes oktatásban támogatott pedagógusok száma a 2019/2020-as tanévben			
33.	Kőrösmező	2	13
34.	Kőrösmező	1	10
35.	Taracköz	1	26
36.	Bustyaháza	1	13
37.	Bustyaháza	3	23
38.	Szolyva	1	14
39.	Szolyva		
40.	Szolyva	2	25
Összesen:			1101

A Szórványprogram folyamatos fejlődésen ment át. A KMKSZ (Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség) 1989-es megalakulása után, viszont ez intézményes és rendszeres oktatás még nem jött létre. A római katolikus egyház óvodák nyitását kezdeményezte a

társágban (Fehér, 2014). A szervezett rendszeres anyanyelvű nevelés kezdeményezője Bilics Éva rahói tanárnő volt, aki célul tűzte ki, hogy a helyi magyar családok gyerekei ne felejtsek el a magyar nyelvet. Ő a vasárnapi misék után tartott foglalkozásokat az ottani gyerekek számára. Ezt a példát követte később Kőrösmező, Tiszabogdán, Terebesfejérpatak, Gyertyánliget, Nagybocksó és Szolyva egy-egy lelkes magyarja, nagy részük nem is volt pedagógus. Ezek a magyarok szerették volna, ha megmarad a helyi magyar identitás, így ezt a tevékenységet önként végezték. Kiemelendő szerepet vállaltak ebben a folyamatban Zelinszki Éva, Wizauver Magda, Szenek Olga, Slájger Etelka, Eiben Éva, Plutyinszkiné Gerzsényi Ibolya tevékenysége a területen. A KMPSZ felkarolta a folyamatot és mindig igyekezett az ott élő közösség igényeit segíteni az anyanyelv oktatás terén. Első lépésként ábécés és olvasó könyveket gyűjtöttek és juttattak el az önkéntes oktatókhoz. Segítették őket módszertani anyaggal, ingyen minden gyerek megkapta az Irka gyermeklapot, hogy legyen mit olvasni, majd tanterveket dolgoztak ki számukra. Mikor elfogytak a könyvek az iskolákból és az üzletekből a KMPSZ kezdetleges technikával készített füzetként adta ki az ábécéskönyveket a szórvány számára (Orosz, 2007b. *Orosz I., 2020*).

Amikor megalakult a főiskola, a hallgatókat nyári táborgyakorlatra küldték erre a vidékre. A hallgatók felkészítésére Punykó Máriát, az Irka főszerkesztőjét kérték fel. Így lett ő az első programfelelős, amit aztán 15 éven keresztül nagyon lelkesen és nagy energiával látott el. A táborokat a plébánián szervezték, és a nevelőknek az ellátását a helyi közösség vállalta, az utaztatásukat a KMPSZ. Tiszteletdíjban senki nem részesült. Közben a közösségen belül megérett az igény az intézményes oktatásra és elemi osztályok nyitását kezdeményezték. Rahón ennek élharcosa Zelenszky Éva volt, Gyertyánligeten Eiben Éva, Kőrösmezőn Francz Ignác. Viszont magyar tagozatot végzett pedagógusok nem voltak

ezen a vidéken, ezért a KMPSZ megszólította azokat a főiskolásokat, akik részt vettek nyári táborban. A legelkötelezettebb pedagógusok misszióként vállalták a magyar osztályok megszervezését és beindítását: Makkai Beáta, Nagy Gyöngyi, Dávid Ivett, Nagy Marianna, Szabó Zita, Takács Mária, Mitro Henrietta, Markó Nóra, Bazjuk Viktória, Hadar Irénke, Illés Éva. Több mint 40 fiatal dolgozott a szórványvidéken, hogy az oktatás elinduljon. Többen ott találtak párt maguknak és maradtak, lettek a program folytatói, majd a helyiek közül kialakult a pedagógusi gárda, mert elvégezték a beregszászi főiskolát (Jubileumi évkönyv, 20 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2011. *Orosz I., 2020*).

1995-ben a programhoz kapcsolódóan Orosz Ildikó és Punykó Mária közös ötletként fogalmazódott meg, hogy a szórványban élő gyereket hozzák le Beregszászba magyar szóra. Tapasztalják meg, hogy van olyan vidék, ahol többen beszélnek magyarul, mint ukránul, érezzék a közösség erejét. Így jött létre a gyermeklapunkhoz kötődő „Irka –tábor”, miután a gyermeklap főszerkesztője is Punykó Mária volt: „...s így került szóba, hogy bár mi kisebbség vagyunk Kárpátalján (Ukrajnában), nekünk is van egy kisebbségünk: a szórványmagyarság. Ekkor merült fel az anyanyelvi Irka tábor szervezésének az ötlete, s 1995 nyarán meg is szerveztük az első tábort.” (Punykó M., 2019).

A tábor, mint magyarságismereteket bővítő tábor indult volna az eredeti elképzelés szerint. Punykó Mária programvezető el is mondta, milyen érdekes feladatokat talált ki a kezdetekben: „Az egyik feladat pl. ez lett volna: egy rajzlapra filccel felírtam (még nem használtunk számológépet, nyomtatót) **Munkácsy**, a másakra: **tulipános láda**; ilyen párosítások lettek volna még: **Kölcsey – csónakos fejfa**; **Bartók – napraforgó**; **Zrínyi Ilona – munkácsi vár** stb, stb. Minden napra egy pár. Úgy terveztem, hogy reggel a tábor egyik részén kifüggesztem az egyiket, egy másik helyen a párját. Nem szólok semmit róla, de a gyerekek jártukban-keltükben egész nap találkoznak velük. S az esti beszélgetés alkalmával megkérdezem majd, mivel találkoztak, s milyen összefüggést vélnek felfedezni a két felirat között. (Munkácsy asztalosinasként kezdte; Zrínyi Ilona a munkácsi vár hős védője; Bartók kedvenc virága a napraforgó és így tovább. .. Kétszer- háromszor fordultunk a biciklivel (ekkor még csak ilyen járművünk volt), hogy elszállítsuk a rengeteg szemléltető anyagot: albumokat, lemezeket, egyéb népi tárgyakat ezekhez az – képzeletemben izgalmas, hangulatos – esti foglalkozásokhoz.” Végül ez nem volt valósul meg, mert a gyerekek a magyar nyelvet is alig beszéltek, így a tábor programjának és foglalkozásainak teljes átszervezésére volt szükség az anyanyelvápolás irányába. A

szórványprogram része volt, hogy a Felső-Tisza-vidékről a beregszászi főiskolára küldjenek érettségizőket, akik majd felváltják az odaküldött pedagógusokat. A főiskola számukra előkészítő évet is tartott, hogy felzárkóztassa őket magyar nyelvből, mert egyiküknek sem volt alkalma magyarul tanulni. Az előkészítősök mentora Punykó Mária volt. Életének szerves része volt a szórványból érkező főiskolai diákokkal való szoros kapcsolattartás a mindennapokban. A diákok számára külön készített játékos nyelvművelő füzeteket, mûsorgyûjteményt, továbbá különböző technikai eszközökkel és könyvekkel is segítette a leendő pedagógusokat. Ez nem tartozott a munkaköréhez, mindazonáltal szívügyének érezte nyomon követni és segíteni a távolról érkezett fiatalok beilleszkedését. A kapcsolattartási tevékenység ma is jelen van a szekció tevékenységében. Míg Punykó Mária egyedüli önálló „intézményként” szerkesztette az Irkát, szervezte az Irka-tábort, és vitte a Szórványprogramot, most az Anyanyelvi Irka-tábor az Irka gyermeklap munkatársai feladatkörbe tartozik, a Szórványprogram önálló szekcióként működik (Jubileumi évkönyv, 20 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2011. *Orosz I., 2020*).

2013-tól a KMPSZ szórványprogramjának felelőse Takács Mária, aki 2003-ban Kőrösmezőn kezdte tanítói pályafutását a KMPSZ szervezésében. Férjhez ment Técsőre, és most Bustyaházán vezeti a katolikus magyar óvodát. Az éves állandó programokhoz tartoznak a kezdetektől a szórványban oktatóknak számára éves rendszerességgel szervezett konferencia és továbbképzés megrendezése, amit a központi módszertani iroda munkatársaival közösen szerveznek és vezetnek le, és a feltételeit pályázati úton teremtik elő. Takács Mária és az irodavezető szerint anyaországi pályázatok által finanszírozott programok, bár Ukrajnában az anyanyelvi oktatás egyik elfogadott formája a vasárnapi iskola rendszere, de azt államilag nem támogatják. A Szórványprogram felelőségének a koordinálásával készül a pedagógia program és annak keretet adó tanmenet. Mindez a pedagógusok javaslatainak figyelembe vételével, az aktualitásokhoz igazodva történt és történik ma is. A konferenciák és továbbképzések napirendjének összeállításánál lényeges szempont a gyakorlati foglalkozások és kulturális vonatkozású programok beiktatása, amit az előadókkal való időpont-összeegyeztetés követ. Kiemelten fontos időben felvenni a meghívni kívánt előadókkal a kapcsolatot, megszervezni azok utaztatását, elhelyezését, étkeztetését, amennyiben külföldi szakemberekről van szó. A részt vevők létszáma hullámzó volt az eltelt három évtizedben: az első tizenöt évben 25-30 fő volt, az utóbbi években 40-45 fővel számolhattak egy-egy konferencia-hétvégén. Az utóbbi évtizedben nagy segítséget nyújt szakmai és technikai szempontból a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai

Magyar Főiskola, amely biztosítja a rendezvény infrastrukturális hátterét (Fodor É., 2020. Takács M., 2020).

A Program része az évente megrendezésre kerülő *Szórványban élők szavalóversenye*, ahol a vasárnapi iskolába járó gyerekek méretetik meg magukat korcsoportonként. A nagy távolságok miatt ez két helyszínen zajlik. Az egyik helyszín Szolyva, ahol 90-100 fő vesz részt (ide főleg helybeliek jönnek, szinte az összes helyi magyar óvodás és vasárnapi iskolás fellép). A másik verseny helyszíne Aknaszlatina, ahol még van magyar középiskola. Itt maximum 35 gyerek szokott vetélkedni (főleg a Felső-Tisza-vidékéről beutazók, akik a településeken működő vasárnapi iskolák legjobbjai). Az utóbbi években az a tapasztalat, hogy a tanárok időbeni értesítése az év során zajló programokkal kapcsolatban és azok népszerűsítése segíthet abban, hogy minél többen eljőjenek a programokra. Takács Máriától és Orosz Ildikótól a jövőre vonatkozó terveket is megtudtam. Szeretnék a szórványvidéken megrendezett közösségi programokat kibővíteni. Vissza kellene térni a településeken, helyben rendezett nyári napközis táborok rendszeréhez, mert ezzel sokkal több gyereket be lehetne vonni a nyelvápolásba. Jó lenne nagyobb figyelmet fordítani a népzenei és néptánc kultúra megerősítésére. Célszerű lenne arra törekedni, hogy a magyar nyelv bekerüljön az oktatási intézményekbe hivatalos tantárgyként. Ez segítené a magyar nyelv elfogadottságának megerősítését a településen élő többségi körében. Lehetőséget biztosítana arra, hogy az iskolában is megünnepeljék a magyar vallási ünnepeket, magyar történelmi eseményekre emlékezzenek, méltassák nagy nemzeti költőink, íróink évfordulóit. Lépésről lépésre kell haladni figyelembe véve a helyi közösség igényeit. Ahol igény van a magyar nyelvű elemi iskolára, ott azt létre kell hozni, ahol tantárgyként szeretnék tanulni első osztálytól kezdve, ott ezt kell támogatni és segíteni a beindítását, ahol az 5. osztálytól tanulnák második idegen nyelvként ott az támogatandó. Amennyiben a vasárnapi iskolai foglalkozásokat, vagy népzenei és néptánc oktatást szeretnék, esetleg óvodát, ott segíteni kell a koncepciók és a megvalósítási tervek kidolgozását, menedzselését. A KMPSZ vállalta, hogy megtalálja a kihívásokra adható legoptimálisabb választ (Takács M., 2019, Orosz I., 2020).

4.2. Az Óvodapedagógiai szekció

A Pedagógusszövetségen belül a kárpátaljai magyar óvodák ügye már a megalakulás után képviselve volt. Morilják Erzsébet, a Beregszászi 18. számú óvoda egykori vezetője már 1991-ben a KMPSZ alakulása után kezdeményezte egy ilyen szakmai csoport létrehozását. Nem is igazán feladatnak nevezhettük még ekkoriban, hiszen kezdeményezése főleg a beregszászi városi és járási magyar óvodák és óvodapedagógusok szakmai és módszertani ellátottságának támogatása volt. Ekkoriban még nem rendelkezett hivatalos névvel, mint manapság („Óvodaszekció”). Morilják Erzsébet, akit a KMPSZ felterjesztése alapján 2019-ben Brunszvik Teréz díjjal tüntettek ki így emlékezik a kezdetekre: *„Már a kezdetekkor, 1989-ben tagja lettem a KMKSZ-nek. Eleinte senki sem foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy legyen Kárpátalján magyar óvoda. Én vettem fel a KMKSZ-nél és az alakulóban lévő KMPSZ-nél, hogy Kárpátalján is legyen magyar nyelvű óvodai nevelés. A KMPSZ-nél többen is helyeselték a felvetésem, elsősorban pedig az elnök, Orosz Ildikó támogatott. Megtette a szükséges lépéseket, hogy beinduljon a magyar óvodai nevelés, és már akkor, 1991-ben én lettem az óvodaszekció elnöke.”* (Egy sokat megélt nyugdíjas óvodapedagógus). Az érdemi munkát a szekció 1992-ben kezdte meg. A szekció első évtizedében végzett munkájáról Morilják Erzsébet így nyilatkozott: *„Azon munkálkodtunk, hogy legyenek magyar nyelvű óvodai csoportok, majd magyar nyelvű óvodák. Igyekeztiünk összefogni a magyar óvónőket Ungvártól Aknaszlatináig. Kiszállásos továbbképzéseket szerveztünk Ungváron, Beregszászban, Aknaszlatinán, meg más településeken is, az óvodákban. Aztán lehetőség nyílt rá, hogy magyarországi továbbképzéseken vegyünk részt mi, óvodapedagógusok, Kárpátalja egész magyarlakta területéről. Magyarországi szakmai szervezetekkel együtt szerveztük a képzéseket, melyekre Sopronban, Miskolcon, Hajdúböszörményben került sor. Illetve magyarországi előadókat hívtunk meg a mi kárpátaljai továbbképzéseinkre.”* (Egy sokat megélt nyugdíjas óvodapedagógus. Jubileumi évkönyv, 20 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2011. Orosz I., 2020).

A szekció tagjai vallották, hogy mindennél előrébb való, hogy a foglalkozásokat anyanyelven vezessék, ezt szorgalmazták, mert ekkor még nem volt hivatalosan magyar óvoda. Az óvodák alapszabálya szerint mindegyik orosz, vagy ukrán volt. Azokban az óvodákban, ahol az óvónő magyar volt, ott a foglalkozásokban „becsempészte” a magyar meséket, népi játékokat, dalokat, verseket, mondókákat, ha ismerte azokat. Azokban az időkben így leginkább orosz nyelven folytat az óvodai nevelés, ezért szerették volna a mindennapok során anyanyelven formálni a rájuk bízott gyerekeket. Morilják Erzsébet

nyugdíjazásáig látta el a szekció vezetését. 2000 decembere óta Gabóda Éva vezeti az óvodapedagógusok szekcióját (Jubileumi évkönyv, 20 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2011. *Gabóda, É., 2019. Orosz I., 2020*).

Az elmúlt mintegy három évtizedben a megnevezéstől és vezetőtől függetlenül egységesen ugyanaz volt az cél: egyrészt olyan anyagokat terjeszteni, amit a nevelők nap, mint nap használni tudnak és az őket nevelő-oktató pedagógusoknak módszertani, szakmai segítséget, ismeretet nyújtani ezek felhasználásához. Ilyenformán többretű volt a feladat jellege:

- a foglalkozáshoz folklór anyagokat gyűjteni, magyar népi játékokat csokorba szedni és eljuttatni a pedagógusokhoz. Az óvónők mindennapi munkájához szükséges magyarországi szakirodalom, gyermekirodalom előteremtése pályázati úton.
- összeállításra került egy gyűjtemény, ami mondókákból, versekből állt kimondottan a helyi óvodapedagógusok részére. Ezeket írógéppel készítették és terjesztették a helyi magyar óvónők között.
- fontos feladat volt az óvónők támogatása, fejlesztése az általuk elvégzendő mindennapos feladatok szempontjából: magyar nyelvű foglalkozás levezetésének ismertetése, ünnepek rendezése a gyerekekkel, a hétköznapi anyanyelven történő lebonyolítása az óvodában.
- foglalkoztak persze nevelési kérdésekkel is, aktualitástól függően.
- évente egy alkalommal, februárban vagy márciusban sort kerítenek egy szakmai konferenciára, ami kimondottan az óvodapedagógusoknak, óvodapedagógusokról szól (*Gabóda É., 2019*).

Jó alkalmat ad a fejlesztésre a KMPSZ Kölcsey Pedagógusakadémiája is, ahol egyhetes továbbképzésen vehetnek részt az érdeklődők. A KMPSZ közreműködőként lép fel a kárpátaljai óvodapedagógusok számára, elérhetővé téve a külföldi továbbképzéseket, nyári akadémiákat, konferenciákat. A fent említett éves programokon kívül az óvodapedagógusok ma már különböző szakmai napokon is részt vehetnek, amikor anyaországi szervezetek, előadók jönnek el hozzájuk- derült ki az interjúkból. Igyekeznek ide hozni a neves előadókat, akik szakmailag elismertek és hasznos információkat adhatnak át a mieinknek. Ilyen volt például a DIOO program (Digitális OkosJáték Óvodásoknak- a gyerekek biztonságos úton történő megismertetése a legújabb informatikai

vívmányokkal) bemutatása is, amihez a Kölcsey Nyári Pedagógusakadémiára meghívtunk olyan előadókat, akik megismertették azt a helyi óvodapedagógusokkal. Egy másik óvodapedagógiai innovatív program volt a KAZAL testnevelési program megismertetése. A program megismertetése érdekében a Kárpát-medencei óvodafejlesztési program keretén belül régióként egy-egy óvodát a programgazdák felszerelte egy mini sportpályával, hogy terjesszék a céljaikat. Az Ungvári járásban Nagydobrony, a Munkácsi járásban Munkács magyar óvodája, a Nagyszőlősi járásban Péterfalva, a Felső-Tisza-vidéken a Viski óvoda kapott sportpályát. Az óvodapedagógiai szekció állította össze a Kárpát-medencei óvodafejlesztési program keretében a kárpátaljai módszertani fejlesztő csomagját.

2012 a *külhoni magyar óvodák éve* volt. Célja, hogy a külhoni magyar területen élő szülők magyar nyelvű óvodába írassák a gyerekeiket. Ennek keretén belül magyarországi módszerészek látogattak el Kárpátaljára előadásokat tartani, jógyakorlatokat bemutatni. Az óvodapedagógusok módszertani segédkönyveket, CD-ket is kaptak. *a külhoni magyar óvodák évéhez* kapcsolódik a Ringató Program, mely a kodályi zenei nevelésre épül kisgyermekkorban. De a programsorozat részét képezi egy körút, mely során az előadók a kárpátaljai magyar óvodákban meseszöveget, táncfoglalkozást is bemutatnak. A meseszöveg módszerét Fábíán Éva mutatta be, melynek lényege, hogy a magyar népmese sajátosságait kihasználja, a gyerekek a szereplőkkel együtt táncolhatnak, énekelhetnek, megélhetik a mese egészét („*2012 a külhoni magyar óvodák éve*”. Gabóda É., 2019).

2019-ben minden kárpátaljai óvoda vagy óvodai csoport Magyar Népmesék DVD-t kapott díszdobozban a Magyar Állam támogatásával (Fodor É., 2020).

A szekció vezetője szerint szívesen szerveznének több saját programot, tapasztalatcsere és szakmai konzultáció céljából, amennyiben sikerülne pályázni ilyen célra. Gondot jelent az is, hogy a pedagógusok túlterheltsége nem teszi lehetővé, hogy gyakrabban elszakadjanak a munkájuktól. Ennek adminisztratív akadálya van, mert nem helyettesíthetik egymást a pedagógusok, így például a kollégák szabadnapjaikon felváltva jönnek el egy kétnapos konferenciára is. Ezért számos esetben a szakembereket viszik helybe. Mindazonáltal a pedagógusok érdeklődése a szakmai feltöltődés iránt töretlen, ami a résztvevők számát, az aktivitást mutatja. Például a nyári akadémián 24-25 fő vett részt, ami középarányosnak mondható az előző évek ingadozó létszámához képest (megesett, hogy 53, máskor 15 fő jött el). A konferenciákon általában 120-130 fő vesz részt. A többnapos programok során a résztvevők ingyenes szállást és étkezést kapnak, amit a

KMPSZ iroda szervez pályázati támogatásból. Az eredményessége tevékenységüknek az évek alatt kialakult és egységes kollektív munka eredménye: „...kollégáknak az a fajta szervező munkája, ahogy besegítenek- ez egy automatizmus már. Több éven keresztül ez kialakult. Illetve helyszín tekintetében a főiskola minden esetben a rendelkezésünkre bocsátja a termeket, a technikát, azt a fajta környezetet, amiben kényelmesen, zökkenőmentesen le lehet bonyolítani a programokat. Ha szállás kell, akkor szállást kapunk, étkeztetés helyben van megoldva, tehát mindennek a komplex volta adva van. Összességében már kezdetektől fogva mindig egy minőségi szintet jelentett. Tehát a szervezésben és a kivitelezésben, hogy ezek a feltételek adottak, helyben adottak, és mindig a maximális szinten.” (Gabóda É., 2019).

Felmerül a kérdés, hogyan kerülnek finanszírozásra a programok, a módszertani segédanyagok hogyan jutnak el a célközönséghez? Az anyaországi támogatások nyújtanak lehetőséget a finanszírozásra a Pedagógusszövetségen keresztül. A szakmai módszertani segítséget tekintve a magyarországi pályázatok által van lehetőség akár könyvekhez, szakirodalomhoz, gyermekkönyvekhez, játékokhoz, szemléltetőkhöz, de akár technikai eszközökhöz való hozzájutásra, azok beszerzésre is (pl. kazettás magnót kapott minden magyar óvoda szintén egy pályázati lehetőség útján) (Gabóda É., 2019. Fodor É., 2020).

A szekcióvezető elmondása szerint a jövőt az óvodák újraszervezésében látják azok pedagógusainak mozgósítása által. A jelenlegi rendszer szerint központilag gyűjtik össze a pedagógusokat időről időre módszertani tapasztalatcserére és feltöltődésre. Az intézmények és a tagok nagy létszáma miatt ez ma már kevésnek bizonyul. A lehetőséget abban látják, hogy a régiókban régiófelelősöket nevezzenek ki. A régiófelelősök feladata lenne időközönként összegyűjteni a körzetbe tartozó pedagógusokat és átbeszélni az adott területen adódó aktualitásokat, nehézségeket, problémákat. Hatékonyabbnak vélik a jelenlegi rendszernél, mivel nem minden esetben egyformák az aktualitások Kárpátalja egész területén. Sokszor a személyes konzultációk esetén a nagy távolságok megtétele is gondot okoz- a régiókénti módszertani megbeszélések bevezetése ezt a problémát is kiküszöbölné.

Végezetül a fiatal, pályakezdő pedagógusok fokozatos bevonása, feladatokkal való ellátása a cél. Jelenleg viszonylag kevés pályakezdő óvodapedagógus vesz részt aktívan a szekció életében. Ezen mindenképp változtatni szeretnének. Először azt tervezik felmérni, mik azok a dolgok, melyek iránt az ifjú kollégák érdeklődést mutatnak, miben van

szükségük támogatásra, továbbá mik azok a dolgok, amelyek nehézséget okoznak a mindennapos munkájuk során. Majd erre orientálódva szerveznék meg a konferenciák előadásait és a továbbképzések tematikáját. A szekcióvezető elmondása szerint remélik, sikerül ezeket a terveket véghez vinni, továbbá minden ötletet és javaslatot szívesen fogadnak a jövőre vonatkozólag.

4.3. A Tankönyv- és Taneszköztanács

A Tankönyv- és Taneszköztanács feladata a kárpátaljai magyar iskolák ellátottágának javítása munkafüzetekkel módszertani segédanyagokkal, magyar tankönyvekkel, szépirodalommal. A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetséghez tartató Tankönyv- és Taneszköztanács 1996. október 19.-én került megalapításra Perduk János javaslatára. Az elnökség szavazata alapján Ő lett a részegység vezetője. 2001-ig a neve Kárpátaljai Tankönyv Tanács volt, ezután kapta a ma is használatos megnevezését (Tankönyv- és Taneszköztanács). 2001-től Gönczy Sándor, majd 2010-től máig Kovács András vezetésével működik (Jubileumi évkönyv. 25 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2016).

A TTT megalakulásakor arra is törekedett, hogy tan- és technikai eszközöket is pályázzon, hogy segítse a magyar iskolák pedagógusainak a munkáját, a magyarországi könyvadományok elosztása is feladatuk volt. A könyvek és eszközök eljuttatását az iskolákhoz mindig a központi iroda szervezte.

1996-ban Csermák Zoltánnak a Duna TV marketing és kereskedelmi igazgatójának kezdeményezésére a KMPSZ közreműködésével „Könyvet könyvért Kárpátaljának” címmel adománygyűjtési akciót szerveztek. A KMPSZ részéről Csizmár Sarolta irodavezető koordinálta ezt az akciót, az elosztásra a TTT tett javaslatot. Az akció szerint, aki a Duna TV-be eljuttatott 5 használt könyvet, sorsjegyet kapott, melyen magyarországi könyvkiadók felajánlásából jeles művészeti kiadványt nyerhetett. Az akciónak köszönhetően több kamionnyi könyv gyűlt össze. A könyvek szelektálása után mind a 100 kárpátaljai iskola könyvtára gyarapodott 200-300 kötetnyi könyvvel, és mintegy 10 000 könyvvel sikerült megalapozni az akkor induló beregszászi főiskola könyvtárát. 1998-ban Csizmár Sarolta a magyar könyv ezer éve kapcsán nemzetközi tankönyvkiállítást szerveztek, ahol képviseltették magukat a legnevesebb anyaországi tankönyvkiadók. A tankönyvek nagy része itt maradt Kárpátalján. Ez lett alapja a Kárpátaljai Központi Tankönyvtárnak, és a régiókban létrehozott regionális tankönyvtáraknak. Ezeket azért hozta létre a Szövetség, hogy a pedagógusok megismerhessék más országokban kiadott tankönyveket, ötleteket merítsenek belőlük (Orosz I., 2020).

1999-től a TTT saját sokszorosítóműhellyel rendelkezett, ahol az akkor hiánypótlónak számító, iskolák igénye szerint munkafüzeteket, tanterveket, vizsgakövetelményeket és

vizsgatételeket tartalmazó füzetek készültek (Jubileumi évkönyv. 25 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2016).

A KMPSZ TTT által az eltelt 30 év alatt kiadott könyvek listája

N	Szerző	Cím		Év	Példány
1.	Cséka György	Versek könyve	versgyűjtemény	1999	300
2.	Gönczy Sándor	Matematika munkafüzet az 1. osztályosok részére	munkafüzet	2000-2008	20000
3.	Ónody Géza	Gyakorlófüzet írásból 1-2. osztály	munkafüzet	2000-2008	40000
4.	Batkáts Alice	Szinbád, Gulliver meg a többiek	szöveggyűjtemény	2001	2000
5.	Ford. Gönczy Sándor	Biológia (munkafüzet) 6-11	segédanyag	2001	1500
6.	Illár Lénárd	Biológia 7. osztály	munkafüzet	2001	1500
7.	Ford. Gönczy Sándor	Kémia 8-11. osztály	tanterv	2001	150
8.	Dr. Nagy Béla szerk.	Genetika	segédkönyv	2002	250
9.	Illár Lánárd szerk.	Biológia 6.osztály számára	munkafüzet	2002	2000
10.	szerk. Györffy Isrtván	Tanmenet fizikából 7-11.oszt. Részére		2002	200
11.	szerk. P. Punykó Mária	Lassan indulj, messzi juss	szöveggyűjtemény	2003	500
12.	szerk. P. Punykó Mária	Lánc lánc, eszterlánc 1-2. kötet	szöveggyűjtemény	2003	1000
13.	Weinrauch Katalin	Hajnalt ébreszt a rigó	versek, mesék gyűjteménye	2003	1000
14.	Gönczy Sándor	"Útravaló" a kárpátaljai magyar érettségizők évkönyve	évkönyv	2003-2010	8000
15.	szerk. P. Punykó Mária	Az aranypázsitot lépő lány	versek, mesék, mondókák gyűjteménye	2004	1000

16.	szerk. Hutterer Éva, P.Punykó Mária	Egyedem-begyedem tengertánc	kárpátaljai gyermekmondókák	2004	1000
17.	Béresné Bossányi Éva Klára	Kisiskolás	gyakorló olvasókönyv 1-2. osztály számára	2004	2000
18.	szerk. Balogh Sándor	Logikai elemek és kapcsolások	informatikai segédkönyv	2004	500
19.	Pallay Ferenc	A táblázatkezelés alapjai	informatikai segédkönyv	2004	500
20.	Gönczy Sándor	Vizsgatételek 2004-2005 tanév kibocsátó vizsgáira 9. oszt.		2004	500
21.	Izsák Tibor	Természetföldrajzi fogalmak szótára	segédanyag	2004	500
22.	dr. Molnár József	Csillagászati földrajzi fogalomtár	segédanyag	2004	500
23.	Barkáts Jenő	Az évfolyam- és diplomamunka szerkezete, kivitelezése és védése	segédanyag	2004	1000
24.	Gönczy Sándor, Szalai Katalin	Geomorfológiai fogalomgyűjtemény	segédanyag	2004	500
25.	Barkáts Jenő	A fizika és a geofizika alapjai, (mérési gyakorlatok)	segédanyag	2004	500
26.	Huszi Ilona	English Phonetics: Theory and Practice	segédanyag	2004	500
27.	KMPSZ iroda	Kárpátaljai Nyári Kölcsey Pedagógusakadémia	programfüzet	2004	500
28.	Dajkáné Nagy Enikő	Feladatgyűjtemény magyar nyelvből	feladatgyűjtemény	2005	600
29.	Szalai Borbála	Férjhez ment a cincér lánya	mondóka gyűjtemény	2005	1000
30.	Penckófer János	Boldogasszony-tenyere	versesgyűjtemény	2005	500
31.	Gönczy Sándor	Kémia-tematikus értékelő feladatlapon 8. osztály (ABCD változat)	segédanyag	2005	300

32.	Gönczy Sándor	Kémia-tematikus értékelő feladatlapok 11. osztály (A, B, C, D változat)	segédanyag	2006	300
33.	Gönczy Sándor	Vizsgatételek 2005-2006 tanév kibocsátó vizsgáira 11. oszt.	segédanyag	2006	1000
34.	Gönczy Sándor	15 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség	évkönyv	2006	500
35.	P. Punykó Mária	Ahány csengő: csendüljön, ahány gyerek: örüljön... (1.rész)	ünnepi műsorok szöveggyűjteménye	2007	500
36.	Izsák Tibor	A beregszászi járás természeti földrajza	segédanyag	2007	250
37.	Izsák Tibor, Plih Ágnes	Általános földrajz 6. osztály. Gyakorlati munkák	segédanyag	2007- 2019	15 930
38.	Gönczy Sándor	Vizsgatételek 2006-2007 tanév kibocsátó vizsgáira 9. oszt.	segédanyag	2007	1000
39.	Gönczy Sándor	Vizsgatételek 2006-2007 tanév kibocsátó vizsgáira 11. oszt.	segédanyag	2007	1000
40.	Margitics Katalin	Українська мова 2. клас	посібник	2008	250
41.	Hegedűs Györgyi	Ukrajna földrajza. Feladatgyűjtemény a 8. számára	feladatgyűjtemény	2008	1200
42.	Hegedűs Györgyi	Ukrajna földrajza. Feladatgyűjtemény a 9. számára	feladatgyűjtemény	2008	1200
43.	Barkáts Jenő	A fizika és biofizika alapjai. Segédlet gyakorlati foglalkozásokhoz	segédanyag	2008	250
44.	Dr. Deák Ferenc	Szellemi kaland az értékek világában	segédanyag	2008	250

45.	Dr. Komonyi Éva	Biokémiai gyakorlatok	segédanyag	2008	250
46.	Molnár József, Berghauer Sándor	Vizföldrajz	segédanyag	2008	250
47.	Izsák Tibor, Kondor Gizella és Kovály Anna	Kontinensek és óceánok földrajza. Gyakorlati munkafüzet 7. osztály	munkafüzet	2009- 2019	22 000
48.	Daykáné Nagy Enikő	Tolbamondás gyűjtemény magyar nyelvből 5-9. osztály részére.	szöveggyűjtemény	2009	250
49.	Gönczy Sándor	Vizsgatételek 2008-2009 tanév kibocsátó vizsgáira 9. oszt.	feladatgyűjtemény	2009	1000
50.	Gönczy Sándor	Vizsgatételek 2008-2009 tanév kibocsátó vizsgáira 11. oszt.	feladatgyűjtemény	2009	1000
51.	Béresné Bossányi Éva Klára	Írásminta 1-2. rész az 1. osztály számára	munkafüzet	2009- 2019	2200 0
52.	szerk.: Kovács András	Matematika munkafüzet 1. osztály	munkafüzet	2009- 2019	2200 0
53.	szerk.: Kovács András	Matematika munkafüzet 2. osztály	munkafüzet	2009- 2019	2200 0
54.	szerk.: Kovács András	Matematika munkafüzet 3. osztály	munkafüzet	2009- 2019	2200 0
55.	szerk.: Kovács András	Matematika munkafüzet 4. osztály	munkafüzet	2009- 2019	2200 0
56.	Kovács András	Jubileumi évkönyv	évkönyv	2011	500
57.	Kovács András	"Útravaló" a kárpátaljai magyar érettségizők évkönyve	évkönyv	2011- 2019	9000
58.	P. Punykó Mária	Ahány csengő: csendüljön, ahány gyerek: örüljön... (2.rész)		2012	500
59.	Izsák Tibor	Ukrajna természeti földrajza	feladatgyűjtemény	2012-	1200

		8. osztály		2018	0
60.	Izsák Tibor	Ukrajna gazdasági és szociális földrajza a 9. osztály részére	feladatgyűjtemény	2012-2019	1200 0
61.	Kovács András	"Útravaló" a kárpátaljai magyar érettségizők évkönyve	évkönyv	2012	1000
62.	Tusa-Bocskai Ibolya, Grabovics József, Izsák Tibor	A világ gazdasági és szociális földrajza. 10. osztály	feladatgyűjtemény	2013-2019	7000
63.	Kovács András	"Útravaló" a kárpátaljai magyar érettségizők évkönyve	évkönyv	2013	1000
64.	Fring Erzsébet	Ének-zene tanterv a kárpátaljai magyar tanítási nyelvűiskolák alsó tagozata számára	tanterv	2014	500
65.	Fring Erzsébet	Első zenekönyv. Ének-zene tankönyv az általános iskolák 1. osztálya számára	tanönyv	2014	2500
66.	Fring Erzsébet	Első zenefüzet. Ének-zene munkafüzet az általános iskola 1. osztálya számára	munkafüzet	2014-2019	1400 0
67.	szerk: N.A. Taraszenkova, M.I. Burda. Ford.: Hevesi Tibor, Kudlotyák Csaba, Kulin Judit, Szilágyi Lajos	Röpdolgozatok mértanból a 7. osztály számára	feladatgyűjtemény	2014-2019	1100 0
68.	szerk: N.A. Taraszenkova, M.I. Burda. Ford.: Hevesi Tibor, Kudlotyák	Önálló és felmérő dolgozatok mértanból a 7. osztály számára	feladatgyűjtemény	2014-2019	1100 0

	Csaba, Kulin Judit, Szilágyi Lajos				
69.	szerk: N.A. Taraszenkova, M.I. Burda. Ford.: Hevesi Tibor, Kudlotyák Csaba, Kulin Judit, Szilágyi Lajos	Önálló és felmérő dolgozatok mértanból a 8. osztály számára	feladatgyűjtemény	2014- 2022	11 000
70.	Kovács András	"Útravaló" a kárpátaljai magyar érettségizők évkönyve	évkönyv	2014	1000
71.	Fring Erzsébet	Ének-zene tanterv a kárpátaljai magyar tanítási nyelvűiskolák alsó tagozata számára	tanterv	2015	500
72.	Dr. H. Tóth István CSs	Helyesírási gyakorlatok, 5. évfolyam	feladatgyűjtemény	2015	2000
73.	Dr. H. Tóth István CSs	Helyesírási gyakorlatok, 6. évfolyam	feladatgyűjtemény	2015	2000
74.	Dr. H. Tóth István CSs	Helyesírási gyakorlatok, 7. évfolyam	feladatgyűjtemény	2015	2000
75.	Dr. H. Tóth István CSs	Helyesírási gyakorlatok, 8. évfolyam	feladatgyűjtemény	2015	2000
76.	Kovács András	"Útravaló" a kárpátaljai magyar érettségizők évkönyve	évkönyv	2015	1000
77.	Fring Erzsébet	Ének-zene tanterv a kárpátaljai magyar tanítási nyelvűiskolák alsó tagozata számára	tanterv	2016	500
78.	Fring Erzsébet	Első zenekönyv. Ének-zene tankönyv az általános iskolák 1. osztálya számára	tankönyv	2016	2500

79.	Fring Erzsébet	Első zenefüzet. Ének-zene munkafüzet az általános iskola 1. osztálya számára	munkafüzet	2016	2500
80.	Dr. H. Tóth István CSs	Helyesírási gyakorlatok, 5. évfolyam	feladatgyűjtemény	2016-2019	7500
81.	Dr. H. Tóth István CSs	Helyesírási gyakorlatok, 6. évfolyam	feladatgyűjtemény	2016-2020	7500
82.	Dr. H. Tóth István CSs	Helyesírási gyakorlatok, 7. évfolyam	feladatgyűjtemény	2016-2020	7500
83.	Dr. H. Tóth István CSs	Helyesírási gyakorlatok, 8. évfolyam	feladatgyűjtemény	2016-2020	7500
84.	Daykáné Nagy Enikő	Tolbamondás gyűjtemény magyar nyelvből 5-9. osztály részére.	szöveggyűjtemény	2016	250
85.	Dr. H. Tóth István CSs	Nem fecske módra...	módszertani segédanyag	2016	250
86.	Fring Erzsébet	Második zenekönyv. Ének-zene tankönyv az általános iskola 2. osztálya számára	tankönyv	2017	2000
87.	Fring Erzsébet	Második zenefüzet. Ének-zene munkafüzet az általános iskola 2. osztálya számára	munkafüzet	2017-2019	7500
88.	Fring Erzsébet	Harmadik zenekönyv. Ének-zene tankönyv az általános iskola 3. osztálya számára	tankönyv	2017	2000
89.	Fring Erzsébet	Harmadik zenefüzet. Ének-zene munkafüzet az általános iskola 3. osztálya számára	munkafüzet	2017-2019	7500
90.	Fring Erzsébet	Negyedik zenekönyv. Ének-zene tankönyv az általános iskola 4. osztálya számára	tankönyv	2017	2000

91.	Fring Erzsébet	Negyedik zenefüzet. Ének-zene munkafüzet az általános iskola 4. osztálya számára	munkafüzet	2017-2019	7500
92.		Kémia gyakorlati munkalapok 7. osztály	munkafüzet	2017-2019	1200
93.		Kémia gyakorlati munkalapok 8. osztály	munkafüzet	2017-2020	1200
94.		Kémia gyakorlati munkalapok 9. osztály	munkafüzet	2017-2021	1200
95.	Kész Barnabás, Nedbál Klára, Szamborovszkyné Nagy Ibolya	A magyar nép története. A kezdetektől a szatmári békéig. Az általános iskolák 7. osztály számára.	tankönyv	2018	2000
96.	Kész Barnabás, Nedbál Klára, Szamborovszkyné Nagy Ibolya	A magyar nép története. A szatmári békétől az első világháború befejezéséig. Az általános iskolák 8. osztály számára.	tankönyv	2018	2500
					424 780

A TTT tevékenységi körét tekintve mára az iskolákban dolgozó pedagógusok és a tanulók számára a mindennapok során nagy jelentőséggel bír. Mindezt nem csupán a tankönyv ellátottság terén, de a módszertani ellátottság szempontjából is: *„Ennek megfelelően elsősorban módszertani kiadványokra nyújtottam be pályázatokat a Magyar Kormány aktuális lebonyolító háttérintézményei felé, mellyel mindmáig foglalkozom. Meg kell találni azokat a pedagógusokat, szakembereket, akik vállalták/vállalják a kiadványok megírását. A kéziratokat lektoráltatni kell, majd ahol szükséges, módosítani, ez alapján végleges formába szerkeszteni, borítót készíttetni hozzá. A megjelentetett kiadványok hiánypótlóak, így tekintettel kell lennünk az elemi, az általános és a középiskolás korosztályra egyaránt.”* (Kovács A., 2020).

A kiadott anyagokat szakemberek, pedagógiai gyakorlattal rendelkező, aktív pedagógusok írják, szerkesztik, akik az adott témában jártasak. Igyekeznek a helyi, kárpátaljai szakembereket megtalálni és foglalkoztatni, mert ezek a kiadványok mindig az aktuális, helyileg érvényben lévő tantervekhez illeszkednek. Az évtizedek alatt kialakult kapcsolatok révén más országban dolgozó magyar anyanyelvű pedagógusok is bekapcsolódtak a munkába. Igyekeznek reflektálni azokra a területekre, ahol a helyi magyar nyelvű oktatásügy hiányt szenved. Olyan munkafüzeteket, módszertani kiadványokat készítenek, melyek aktuálisak, az adott „pillanatban” szükségesnek bizonyulnak (Kovács A., 2020).

A TTT munkafolyamata a következő:

- felméri az oktatási intézmények igényeit
- a felmérés eredményei alapján javaslatot tesznek a tervezett kiadványokra, amit a KMPSZ elnöksége elé terjesztenek
- a döntés alapján elkészítik a kiadványok költségtervét, majd az iroda közreműködésével megpályázzák azt
- sikeres pályázat után megkeresik és felkérlik a kiadványok megírására alkalmas személyt/személyeket
- elvégzik a szerkesztési munkálatokat, javaslatokat szereznek be a nyomdai költségekre
- a pályázati elszámolás és az ehhez szükséges dokumentáció előkészítése az irodával együttműködve történik.

Az igényfelmérés a szeptemberben iskolázandók létszámának összesítésével kezdődik. Így lehet meghatározni a szükséges munkafüzetek mennyiségét. Ehhez hozzáadódik az oktató pedagógusok példánya is. A munkafüzetek és a segédanyagok elosztásáért és célhelyre juttatásáért a Beregszászban található iroda munkatársai felelnek. A szóban forgó kiadványok minden esetben ingyenesek a felhasználók számára, mert nem kerülnek kereskedelmi forgalomba, ami így közvetett segítség minden magyar családnak és oktatási intézménynek (Fodor É., 2020. Kovács A., 2020).

A kezdetekben az ungvári PoliPrint kiadóval működtek együtt, később a Beregszászban működő KRE Kálvin Nyomdája lett a nyomtatásért, kiadásért felelős partner, ezzel hozzájárulnak a helyi református közösség fenntartásához is. Alkalmanként együtt dolgoznak az ungvári telephelyű Shark Nyomdával (ПП „Аудтор-Шарк”), amennyiben

olyan nyomtatási munkálatok esedékesek, amit a Kálvin Nyomdában már nem tudnak kivitelezni. A tanács munkatársai a kárpátaljai elemi iskolások számára szeretnék biztosítani az anyaországi tankönyvekből és munkafüzetekből való tanulást. Ez a folyamat már elkezdődött, így a jövőben is mindent megtesznek a tervek megvalósításának érdekében (*Fodor É., 2020. Kovács A., 2020*).

Ukrajna már évek óta nem támogatja állami forrásból a magyar nyelvű módszertani segédanyagok és munkafüzetek kiadását, az új oktatási törvény szelleme elővetíti, hogy a tankönyveket sem kívánják kiadni a kisebbségek nyelvén, mert a tárgyak oktatásának 60-80 százalékát ukránul tervezik oktatni, így elképzelhető, hogy egy évtized múlva megszűnik a magyar tankönyvkiadás állami szinten. Ennek fényében felértékelődik a TTT munkája, mert be kell tölteni azt az űrt, amit a magyar nyelvű tankönyvkiadás megszűnése eredményez, ha az állam kihátrál ebből.

1. Erre vonatkozólag a KMPSZ a következő stratégiát dolgozta ki: Anyanyelvből, olvasásból, magyar és világirodalomból adaptálni kell az anyaországi tankönyveket és tantárgyi programokat, mert ott készülnek a legjobb minőségű szakmai kiadványok. Számunkra, kisebbségben élő magyarok számára az anyanyelv terén az anyaország lesz mindig a meghatározó értékmérce ezért, mert ott ahol a legtöbb magyar él van az a szellemi tőke, amely az anyanyelv fejlődését meghatározza.
2. A többi tantárgyból, amely programjaikat tekintve az ukrán kerettantervhez igazodik alternatív magyar nyelvű tartalmakat (tankönyveket, segédkönyveket, munkafüzeteket, módszertani ajánlásokat stb.) kell kidolgozni és közzétenni elektronikus formában, hogy minden magyar tanuló számára elérhető legyen. Ezekre a digitálisan elérhető tartalmakra főleg az 7. osztálytól kezdve lesz nagy szükség, amikor a szaktárgyak oktatása elkezdődik (*Orosz, 2020*).

4.4. Művészeti Iskolákban Oktató Pedagógusok Szekciója

Művészeti Iskolákban Oktató Pedagógusok Szekciója a Pedagógusszövetség kezdeményezésére jött létre 2016. május 20.-án. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola épületében tartott ülésen Ember Orsolyát, a Bátyui Művészeti Iskola zongoratanárát választották elnöknek. Miután év végén külföldi munkalehetőség miatt elköltözött Kárpátaljáról 2017-ben Kepics Andzselikát választották szekcióvezetőnek (www.kmpsz.uz.ua).

A szekcióvezetővel, az irodavezetővel készített strukturált interjú, a korábbi vezetővel folytatott beszélgetés és a KMPSZ honlapján, évkönyvében, szaklapjában és más sajtóorgánumban közzétett anyagok alapján tájékozódtam a szekció tevékenységével kapcsolatban.

Állandó programjaik a Kölcsey Nyári Pedagógusakadémia keretein belül 2016. év óta megrendezésre kerülő évi továbbképzés és a 2017. év óta rendszerint tavasszal megszervezett konferencia. A továbbképzésen a részt vevők komolyzenei ismereteiket mélyíthetik el „...*a hegedűoktatás, a kórusvezetés, a művészeti iskolákban való oktatással kapcsolatos hangszerek kerülnek az előtérbe és a klasszikus komolyzenével foglalkozik.*” (Fodor É., 2020). A szekció 2016-ban alakult meg, viszont Kepics Andzselika vezetésével 2012 óta szervezik meg a zenepedagógusok továbbképzését a Kölcsey Nyári Pedagógusakadémián. A meghívott előadókkal is ő veszi fel és tartja a kapcsolatot (www.kmpsz.uz.ua. Kepics A., 2020).

A részegység programjait előzetes részletes tervezés és szervezés előzi meg, amit a szekcióvezető az iroda munkatársaival együttesen végez. A szekció vezetője intézi a szakmai részeket, mint a pedagógusok igényeinek előzetes feltérképezése, a megfelelő előadók felkeresése, az előadások és a program tematikájának meghatározása. Kapcsolattartás az előadókkal és a résztvevőkkel. A konferencián általában 25 fő vesz részt, a Nyári Akadémia keretén belül megrendezésre kerülő továbbképzésre pedig általában 60 zenepedagógus jelentkezik. A részt vevők a konferencián való részvételtől kapnak tanúsítványt, de miután a megyei kulturális főosztállyal, amely a zeneiskolák felügyeleti szervezete a KMPSZ még nem tudott megegyezni és szerződésbe rögzíteni, hogy ezt beszámítsák kreditként a pedagógusok minősítésekor. Ez a jövő feladata, amit a szekcióvezető és a KMPSZ vezetése napirenden tart (Kepics A., 2020).

2019-ben a Rákóczi-év kapcsán Nagy Csaba tárogatóművész is meghívást kapott a Kölcsey Nyári Pedagógusakadémiára mint előadó. Ezen kívül a művész a kárpátaljai magyar iskolákban is tartott előadásokat 2019 őszén és 2020 tavaszán. A tavaszi előadássorozat megszakadt a járványhelyzet miatt, de a későbbiekben mindenképpen befejezésre kerül. A szervezés és a lebonyolítás során a KMPSZ módszertani irodájának munkatársai segédkeztek. A jövőben az előadások megtartásán kívül egy kottagyűjtemény kiadása is tervben van. Ez a kuruc dallamkicset összefoglaló kottagyűjtemény. A gyűjtemény az elfeledett, tárogató hangszerre írt kuruc dallamokat foglalná össze egy kötetbe, hangszer népszerűsítése végett az iskolákban (*Kepics A., 2020*).

A szekció munkájához kapcsolódik a Tankönyv- és Taneszköztanács által kiadott énekenzen tankönyvek és zenefüzetek összeállítása. Ezért Fring Erzsébet, a Beregszászi 6. számú Horváth Anna Általános Iskola tanára, a KMPSZ elnökségi tagja felel. Kezdeményezőként a Művészeti Iskolákban Oktató Pedagógusok Szekciójának létrejöttében is nagy szerepe volt. Fring Erzsébet rendszeresen részt vesz a KMPSZ zenei vetélkedőin zsűriként és mint szervezőként is. Az Irka-táborban évente a gyermekénekekkel kapcsolatos foglalkozásokat is ő tartja (*Fodor É., 2020. Kepics A., 2020*).

4.5. A Roma Gyerekeket Felzárkóztatását segítő Programtanács

A Roma Gyerekek Felzárkóztató Programtanács viszonylag új, fiatal szekciója a Pedagógusszövetségnek. 2018-ban alakult, Kudron Ágnes vezeti. A programtanács vezetője már jóval korábban elkezdte a roma gyerekek felzárkóztatásának problémájával foglalkozni. Tizenhárom éve a Beregszászi 7. sz. magyar tannyelvű Általános Iskola igazgatója, ahova roma gyerekek járnak. Szívügyének érzi a roma gyerekek beilleszkedésének segítését. A program megalakítása viszonylag spontán történt. 2018 nyarán a Beregszászi 7. sz. Általános Iskolában pedagógushiány alakult és az igazgató a segítségért a Pedagógusszövetséghez fordult. Elsősorban alsó tagozatos tanítóra és pszichológusra volt szükségük. Az iroda felkeresése alkalmával a Szövetség elnöksége felvetette a program létrehozásának ötletét. Még aznap, a Kölcsey Nyári Pedagógusakadémia kapcsán tartott megbeszélésen döntés született a szekció létrehozásáról. Egy hét múlva, a Nyári Akadémián már képviseltették magukat, továbbképzési programmal és érdeklődőkkel rendelkeztek (www.kmpsz.uz.ua. Kudron Á., 2020).

A programtanács egy fórum azon pedagógusok számára, akik olyan oktatási intézményben dolgoznak, ahol csak romák tanulnak, vagy a tanulók nagy jelentős része roma. A roma felzárkóztatással foglalkozó pedagógusoknak szükségük van egy csoportra, ahol megoszthatják tapasztalataikat, informálhatják egymást a különböző aktualításokról, módszerekről. Nem elhanyagolható az a tény sem, hogy a pedagógusok sokkal eredményesebb munkát tudnak végezni, ha tudnak egymásnak tanácsokat, ötleteket adni, szükség esetén lelket önthetnek egymásba. A szakcsoport felmérte a kárpátaljai helyzetet, hogy információval rendelkezünk arról, hogy mely iskolákat érinti leginkább. A felmérés alapján a következő magyar tannyelvű oktatási intézményekbe csak roma etnikumhoz tartozók járnak (Kudron Á., 2020).

4. sz. táblázat. A roma tanulók létszáma a z iskolákban			
A Kárpátaljai Magyar Iskolák roma tanulóinak létszáma 2017/2018-as tanévben			
Sorsz	Járás	Iskola neve	Létszám
1.	Beregszászi	Csomaini Középiszkola	54

2.	Beregszászi	Halábori Általános Iskola	19
3.	Beregszászi	Badalói Gvadányi József Általános Iskola	78
4.	Beregszászi	Mezőgecei Általános Iskola	20
6.	Ungvári	Kisgejőci Oktatási Nevelési Komplexum	49
7.	Ungvári	Ráti Általános Iskola	19
8.	Ungvári	Császlóci Oktatási Nevelési Komplexum	3
9.	Nagyszőlősi	Aklihegyi Oktatási -Nevelési Központ	55
10.	Ungvári	Csapi 2.Számú Széchenyi István Középiskola38	79
11.	Beregszászi	Kisbégányi Általános Iskola	67
12.	Nagyszőlősi	Tiszabökényi Ált.Iskola	156
13.	Nagyszőlősi	Nagypaládi Móricz Zsigmond Középiskola	16
14.	Nagyszőlősi	Péterfalvi Református Liceum	53
15.	Nagyszőlősi	Fertősalmási Általános Iskola	22
16.	Nagyszőlősi	Forgolányi Általános Iskola	44
17.	Nagyszőlősi	Péterfalvi Kölcsey Ferenc Középiskola	96
18.	Nagyszőlősi	Tiszakeresztúri ONK	20
19.	Nagyszőlősi	Karácsfalvai Sztojka Sándor Gör.Kat.Líceum	22
20.	Beregszászi	Gáti Kovács Vilmos Középiskola	68
21.	Beregszászi	Guti Általános Iskola	45
22.	Beregszászi	Jánosi Középiskola	154
23.	Beregszászi	Jánosi Mezőgazdasági Liceum	9
24.	Ungvári	Nagydobronyi Középisk.	307
25.	Ungvári	Nagydobronyi Református Liceum	45
26.	Ungvári	Kisdobronyi Középiskola	58
27.	Ungvári	Tiszaágteleki Általános Iskola	104

28.	Beregszászi	Somi Általános Iskola	17
29.	Beregszászi	Rafajnaújfalui Általános Iskola	34
30.	Ungvári	Szalókai Általános Iskola	23
31.	Ungvári	Tiszaásványi Általános Iskola	27
32.	Munkácsi	II.Rákóczi Ferenc Középisk. (3.Sz.)	97
33.	Munkácsi	Munkácsi Szent István Líceum	19
34.	Munkácsi	Beregrákosi Általános Iskola	34
35.	Munkácsi	Munkácsi 14. Számú Általános Iskola	163
36.	Munkácsi	Szolyvai Magyar Tannyelvű ONK	18
37.	Nagyszőlősi	Tiszaújhelyi ONK	96
38.	Nagyszőlősi	Verbőci ONK	123
39.	Beregszászi	Kígyósi Oktatási Nevelési Központ	2
40.	Ungvári	Koncházai Középiskola	247
41.	Ungvári	Kincseshomoki Ált. Isk.	125
42.	Ungvári	Nagygejőci Általános Iskola	88
43.	Nagyszőlősi	Salánki Középiskola	128
44.	Ungvári	Tiszasalamoni Általános Iskola	20
45.	Beregszászi	Beregújfalui Általános Iskola	231
46.	Beregszászi	Nagyberegi Középiskola	116
47.	Beregszászi	Nagyberegi Református Líceum	54
48.	Beregszászi	Haranglábi Oktatási-Nevelési Komplexum	21
49.	Beregszászi	Bátyúi Középiskola	72
50.	Beregszászi	Hetyeni Általános Iskola	17
51.	Beregszászi	Bótrágyi Általános Iskola	118
52.	Beregszászi	Papi Általános Iskola	14
53.	Munkácsi	Derceni Középiskola	60
54.	Munkácsi	Izsnyétei Általános Iskola	80
55.	Munkácsi	Fornosi Általános Iskola	28
56.	Munkácsi	Szernyei Általános Iskola	65
57.	Munkácsi	Csongori Általános Iskola	137
58.	Munkácsi	Barkaszói Középiskola	16

59.	Beregszászi	Kaszonyi Középiskola	100
60.	Ungvári	Szürtei Középiskola	234
61.	ungvári	Palágykomoróci Általános Iskola	35
62.	FTV	Aknaszlatinai Bolyai János Középiskola	72
63.	FTV	Técsői Hollósi Simon Középiskola	110
64.	FTV	Técsői Magyar Tannyelvű Líceum	40
65.	FTV	Rahói Általános Iskola	25
66.	FTV	Kőrösmezői Középiskola	24
67.	FTV	Husztai Magyar Tannyelvű Iskola	35
68.	FTV	Viski Kölcsey Ferenc Oktatási Nevelési Komplexum	172
69.	Ungvári	Gálócsi Oktatási-Nevelési Komplexum	1
70.	Nagyszőlősi	Tiszaújlaki 2.Sz. Középiskola	88
71.	Nagyszőlősi	Nevetlenfalui Oktatási-Nevelési Központ	94
72.	Nagyszőlősi	Batári Elemi Iskola	26
73.	Nagyszőlősi	Gyulai Általános Iskola	34
74.	Beregszászi	Benei ONK	32
75.	Nagyszőlősi	Nagyszőlősi 3. Számú Perényi Zs. Középiskola	124
76.	Beregszászi	Csetfalvai Magyar Tannyelvű Általános Iskola	30
77.	Nagyszőlősi	Akli Oktatási-Nevelési Központ	11
78.	Beregszászi	Beregszászi 4 Sz. Kossuth Lajos Középiskola	92
79.	Beregszászi	Beregszászi 9. Sz. Általános Iskola	102
80.	Beregszászi	Nagymuzsalyi Középiskola	92
81.	Beregszászi	Beregszászi 7. Sz. Általános Iskola	332
82.	Beregszászi	Vári II. Rákóczi Ferenc Középiskola	182
83.	Beregszászi	Nagybégányi Általános Iskola	16
84.	Beregszászi	Beregszászi 6. Sz. Általános Iskola	52

85.	Ungvári	Ungvári 10. Sz. Dayka Gábor Magyar Tannyelvű Középiskola	115
86.	Ungvári	Ungvári Drugeth Gimnázium és Elemi Iskola	61
87.	Beregszászi	Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium-	69
88.	Beregszászi	Astélyi Elemi Iskola	5
89.	Nagyszőlősi	Csepei Középiskola	62
90.	Beregszászi	Beregszászi 3. Sz. Zrínyi Ilona Középiskola	111
91.	Beregszászi	Dédai Általános Iskola	59
92.	Nagyszőlősi	Feketeardai Középiskola	99
93.	Ungvári	Sislóci Középiskola	113
94.	Beregszászi	Zápszonyi Általános Iskola	54
95.	Beregszászi	Beregszászi 8. Sz. Középiskola	84
96.	Ungvári	Eszenyi Középiskola	90
Összesen:			7029

Betekintést nyerhettem a Beregszászi 7. sz. Általános Iskola életébe a programok megismerése által. Rendszerint április 8.-án, a Nemzetközi Roma Napon az iskolás gyerekekkel előadást rendeznek. Az idei éven, 2020-ban sajnos nem sikerült megrendezni az általános karantén miatt. Viszont a farsangi mulatságra még sikerült sort keríteni. Ezt is előzetes készülődés után rendezik meg, amely során a gyerekek olyan tevékenységekkel, dolgokkal ismerkedhetnek meg, melyekre a mindennapi iskolai tanítási órákon kevesebb lehetőség nyílik. Kiemelendő az április elsejei hagyomány az iskolában. Ez fordított nap. Erre is külön készülnek a gyerekek: *„Előtte való napon kiosztjuk a szerepeket és az iskola minden dolgozóját egy tanuló helyettesíti, a dolgozók pedig beülnek a padokba. Nagyon jó kis történetek születnek ilyenkor, a gyerekek mindig nagyon készülnek már erre a napra. Persze a tanárok is partnerek ebben, próbálnak kicsit „gyerekesen” viselkedni, hogy a gyerekek megtapasztalják, milyen is egy tanár bőrében lenni, ha ők viselkednek így.”* (Kudron Á., 2020).

Nagy hangsúlyt fektetnek az együttműködésre a gyerekekkel. Ennek érdekében minden hónap utolsó szerdáján sor kerül egy gyűlésre, amely során az iskola tanulóival a

pedagógusok kiértékelik az elmúlt időszakot. Megbeszélnek, mik voltak azok a dolgok az elmúlt időszakban, amit pozitívnak tartottak, melyek voltak a negatív érzéseket kiváltók, hogyan oldják fel ezeket közös erőfeszítéssel (Kudron Á., 2020).

A szülői értekezlet is másképp zajlik, mint a többi tipikus magyar tannyelvű általános iskolában. Évente kétszer, ősszel és tavasszal hívják össze a szülőket konzultálni. Mivel egy-egy szülőnek akár két vagy három gyereke is az iskolába jár különböző osztályokba, ezért azt nem tudják megoldani, hogy osztályonként beszélnek meg az aktuális kérdéseket. Ezért össziskolai értekezletet tartanak a szülőknek. Meghívják egy nővért és egy rendőrt is. Az őszi alkalmon elmondják, milyen elvárásoknak kell megfelelni az iskolai viselkedést és magatartást illetően mind a gyerekeket mind a szülőket illetően. Elhangoznak a beiskolázást és a tanévkezdést követő teendők. Az utóbbi években már ekkor tájékoztatják a szülőket a következő évi beiskolázási feladatokról is. Az a tapasztalat, hogy az elsős gyerekeiket csak nagyon későn iskolázzák be a szülők, augusztus környékén. Míg a többi intézményben már május folyamán javában zajlik. Az iskolának fontos szerepe van és nagy figyelmet fordítanak a gyerekek nevelése mellett a szülők integrációjára. Nagy eredménynek tartják, hogy iskolájukból egy-két gyerek tovább tanult a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Felsőfokú Szakképzési Intézetében. Az egyik volt diákjuk már elvégezte az óvodapedagógusi szakot és most nevelőként dolgozik az iskola szomszédságában működő óvodában. Remélik ez a pozitív példa ösztönzőleg hat majd a többi gyerekre, és a tanulás presztízse megnő, mert egyelőre a közösség ezt nem tekinti értéknek és életcélként, nem lát benne jövőképet sem megélhetési lehetőséget (Kudron Á., 2020).

Nagyszülőknél mellett, a Beregszászi 7. sz. Általános Iskolához hasonló iskolát terveznek nyitni, nem állami intézményként. A tervezés szakaszában sor került a beregszászi intézmény meglátogatására, ahol az érdeklődő kollégát tanácsokkal, javaslatokkal látták el az iskola működtetéséről és a módszertanáról. Betekintést engedtek a mindennapi munkafolyamatba, ezzel is segítve, támogatva az újonnan megnyíló intézmény pedagógusait (Kudron Á., 2020).

Felvették a kapcsolatot a REYN (Romani Early Years Network) programmal. Az remélik hasznos praktikákkal, módszerekkel tudnak elsajátítani tőlük a helyi romák integrációját illetően. Terveik szerint a következő tanévben szeretnék innovatív megoldásokat bevezetni, nagyobb figyelmet fordítani az oktatást segítő online technikák

elsajátítására, nem csak a gyerekek, de a szülők körében egyaránt. Fejleszteni kell a tanulók önálló tanulási képességét. Terveikhez megerősítést kaptak a karantén bevezetése után. A gyerekek nem tudtak a távoktatásba megfelelően bekapcsolódni: „...a karantén bevezetését követő „tanítási napon” a gyerekek mind megjelentek az iskola előtt. Fel kellett mennem és még egyszer elmagyarázni nekik, hogy nem jöhetnek most iskolába, hanem otthon kell megoldani a tanulást, a házi feladatokat. A szülő azt mondja, hogy ha ő a villanyszámlát se tudja kifizetni, akkor mire köttesse be az internetet, ha fizetni úgyse tudja azt sem. Nagyon ritka esetben van otthon számítógép vagy megfelelő telefon, de ez sem gyakori, és hát ahhoz sincs internet csatlakozás. Szóval ez egy nagy probléma, elsősorban nem oktatási.”(Kudron Á.) Erre hivatkozva kérvényezték a gyerekek számára az évismétlést, amennyiben szükségesnek bizonyul. Sajnos ez nem valósulhat meg a költségvetési hiányból fakadóan. A jelenlegi helyzet szerint Ukrajnában egy gyerek számára az állam csupán egy alkalommal tudja finanszírozni egy iskolai tanév elvégzését (Kudron Á., 2020).

A jövőben az iskola annyit tehet, hogy felkelti a figyelmüket az internet hasznára, a közvetlen kapcsolattartás, hozzáférés a zene és a szórakoztató műsorokhoz, filmekhez, annak reményében, hogy ez ösztönözné csatlakozásukat az internethez. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a romák fogékonyak az ilyen jellegű eszközök iránt, mert például előbb vesznek modern TV-t, mint bútort, vagy konyhai felszerelést. A programtanács szeretné megismerni az anyaországi jó gyakorlatokat, mint a „tanodák”, a szakkollégiumok rendszerét, majd tapasztalataikat bevezetni intézményeikben, és a többi kollégával megosztani a Kölcsey Nyári Pedagógusakadémia keretében rendezett továbbképzésen. A Célszerű lenne összeállítani egy komplex programot a romák felzárkóztatására Kárpátalján, amely az eddigi kárpátaljai, civil, egyházi, ukrán állami, és anyaországi kezdeményezéseket egy rendszerbe, hálózatba szervezi és megerősíti azokat, hogy minél gyorsabban felzárkóztassuk és integráljuk őket. Az erre vonatkozó elképzelések már megszülettek és a szervezés kezdeti mozzanatai is lezajlottak (Kudron Á., 2020. Orosz I., 2020).

4.6. Az időszaki kiadványok: az Irka és a Közoktatás

Az Irka gyermeklap a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség gyermeklapja, ami 1993-tól jelenik meg. Az Irka előtt nem volt helyi magyar nyelvű gyermeklap Kárpátalján. A Szovjetunióban a 60-as évektől kezdve Kárpátaljára is eljutottak a magyarországi gyermeklapok, a *Dörmögő Dömötör*, *Kisdobos*, *Pajtás* korlátozott számban. A rendszerváltást követően ezek már nem jutottak el a kárpátaljai gyerekekhez, nagy igény mutatkozott egy saját, helyi gyermeklapra. Budapesten egy-két évig kiadtak egy Kárpát-medence teljes térségét szolgáló gyermeklapot *Barangoló* címmel, de nagyon rendszertelenül jutott el hozzánk. A KMPSZ már megalakulása után első tervei között szerepelt egy gyermeklap indítása. Ez ügyben meg is bízta a Tárogató KFT-t, megegyeztek a lap koncepciójában és abban is, hogy a lapot Bóbita címen jegyzik be. A lap 1992. december 22. meg is jelent, a KMPSZ és a Kárpátaljai Megyei Pedagógus Továbbképző Intézet támogatásával, de a bejegyzés szerint ez nem a KMPSZ, hanem a Tárogató lapja. A KMPSZ kérte, hogy a szóbeli megállapodás szerint módosítsák. Erre nem került sor. A *Bóbita* következő lapszáma 1993. április 7.-én jelent meg, és az előzetes megállapodással ellentétben jelentős tartalmi módosításokkal. A KMPSZ ekkor úgy döntött, hogy saját neve alatt indít bejegyzett gyereklapot (Orosz, 1995, *Orosz I.*, 2020).

Az elnökségi ülésre, ahol a lapalapításról döntöttek, meghívást kaptak Fodor István derceni, Kálmán Ferenc nagypaládi és Punykó Mária beregújfalusi magyar szakos pedagógusok, akik korábban publikáltak gyerekek számára gyűjtött népmeséket, verseket. Az elnökség felkérte őket, hogy amennyiben jónak tartják az ötletet, állítsanak össze egy koncepciót a gyermeklapra, melyhez kéthetes periódus állt rendelkezésükre. Az elnökség Punykó Máriát bízta meg a főszerkesztői teendővel, aki 2013-ig, az Irka 20. születésnapjáig töltötte be ezt a pozíciót. A kezdetekben a szerkesztő bizottság tagjai voltak még Bagu Balázs, Deák Ferenc, Prófusz Marianna. A lap bejegyzése nem okozott gondot azokban az években, de állandó nehézséget okozott az lapok megjelentetése, mert mindent pályázati úton kellett előteremteni, adományokból és főleg magyarországi forrásokból. Az Illyés Közalapítvány megalakulása után rendszeresebb lett a támogatás, mert a kárpátaljai alkuratorium tehetett javaslatot a támogatott pályázatokra. A 30 év alatt a lapot támogatta a Szülőföld Alap, a Mobilitás, Apáczai Közalapítvány, Oktatási és Művelődési Minisztérium, számos magán személy, beföldi és külföldi szponzor. A stabilitást a 2010-es év hozta, amikor az új nemzeti Orbán kormányzat idején a Nemzetpolitikai Minisztérium a KMPSZ-t nemzeti jelentőségű intézménnyé nyilvánította,

és így tervezhetővé és kiszámíthatóvá vált a lap költségvetése is (Orosz I.,2020. Fodor É.,2020. Csizmár S.,2020. Punykó M., 2019).

Az alapításkor a kiadásért Balla D. Károly ungvári székhelyű Galéria Kiadója felelt, majd a KMPSZ lett a kiadásért felelős szervezet. Sokáig a Beregszászi Református Egyház Kálvin nyomdájában készült a lap, majd 2013-tól a nyomtatás átkerült egy ungvári nyomdába, ahol nagyobb példányszámot is vállaltak és sokkal rövidebb átfutási idő alatt. Az első évtizedben arra törekedtek, hogy legalább 6 lapszám jelenjen meg évente, az iskolai és egyházi év neves alkalmaihoz igazodva. A bizonytalan költségvetés miatt végül négy lapszámot adtak és adnak ki évente. A lapot a KMPSZ terjesztői juttatják el az iskolákba, óvodákba.

Az Irka arculatát Jankovics Mária rajzai határozták meg 2007-ben bekövetkezett haláláig. Jankovics Mária ismert kárpátaljai textilművész/grafikus volt, a selyemfestészet területén jeleskedett és alkotott maradandót. A versek, mesék, kifestők szereplőit ő álmodta meg s rajzolta valósággá (Jubileumi évkönyv. 25 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2016). Korán bekövetkezett halála után ezt a feladatot meghagyása szerint legígéretebb és legkedvesebb tanítványa Kulin Ágnes látta el, aki 2015-ig látta el ezt a feladatot. Kulin Ágnes Veres Ágota beregszászi festőművész követte, aki 2018-ig volt az gyereklap arculatát meghatározó személy, aki elköltözött Kárpátaljáról. 2018-ban az elnökség pályázatot hirdetett az illusztrátori állásra, melyre 3-an jelentkeztek: ketten Kárpátaljáról és egy személy Magyarországról. Mindegyik jelentkező lehetőséget kapott egy szám illusztrálásához. A gyerekek és a pedagógusok visszajelzése alapján az elnökség Kalitics Erika kárpátaljai festőművészt választotta, így a jövőben ő lesz az Irka arculatának meghatározója és a gyerekek vizuális ízlésének alakítója. A lap állandó szerzője lett Weinrauch Katalin kárpátaljai gyermekköltő, gyermekíró (Orosz I., 2020).

Punykó Mária vezetése alatt 18-24 rovat volt. Néhány ezek közül: Versforgó, Meskete, Aranykapu, Mindenféle, Tudod-e, Számforgó, Számítógépsuli, Kifestő, Postabontás, Irkafirka, Körbenéző, SzívSzilvi stb. Az Irka már az első lapszám után egy sajátos intézményként működött, Punykó Mária személyének, pedagógiai tudásának köszönhetően. Az általa kidolgozott koncepciónak megfelelően teret adott a rajzolni szerető és ügyeskező gyerekeknek, akik beküldhették munkáikat az Irkának és a legjobbak meg is jelenthettek. A lap közölte a kis tollforgatók verseit, meséit. A gyerekek „SzívSzilvinek” megírhatták bánatukat, amit néha még a szülőknek vagy barátnőknek sem

mondtak el. A lapban ötletet kaptak, hogy lepjék meg szeretteiket saját készítésű ajándékokkal, és mindig volt kifestő, fejtörő, melyért jelképes ajándék járt, és megírhatták azt is mi történt iskolájukban, velük. A lap sikerének titka az volt, hogy Punykó Mária minden levélre válaszolt, még akkor is, amikor több mint 500 levele érkezett. Hamarosan a lap egy pedagógiai intézménnyé vált. A főszerkesztő ügyesen kezelte a kérdést és bevonta a főiskola hallgatóit, megosztva és bevezetve őket a pedagógiai feladatba, a levelezésbe a versek, írások kiválasztásába. A lap egyre „intézményesült” és a főszerkesztő kezdeményezésére rendezvényeket tartott: Irka-gyermeknap, Irka-Karácsony, Anyanyelvi Irka-tábor. Ezek sajátos olvasótalálkozók, ahova általában a legaktívabb olvasókat hívják meg, így találkoznak a kárpátaljai magyar gyerekek Ungvártól Körösmezőig, akik mintegy 200 km-es sávban élnek. Már a második generáció nő fel az Irka olvasójaként, meghatározva kulturális orientáltságukat. Az Irka kis olvasója volt Kulin Ágnes, Kalitics Erika, akik első rajzaikat szintén beküldték az Irkának. Az Irkában jelentek meg versei, írásai Molnár Juditnak, Riskó Istvánnak, Kiss Lehelnek, Shrek Timenak, akik már azóta többé-kevésbé ismert tollforgatók (Orosz I.,2020).

2014 januárjától Espán Margaréta lett a lap főszerkesztője, aki a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola diákjaként vonták be a munkába, előbb levelezőként, de meséje, versei jelentek meg az Irkában. Most Ő határozza meg annak tartalmi orientáltságát. Egy évben négy Irka kerül kiadásra, általában az évszakokhoz igazítva. „...*a tanévkezdésre készül el az őszi lapszám, karácsony előtt a téli, aztán március-április környékén van a tavaszi, aztán május végén a nyári lapszám. Mindig igyekszünk ezeket úgy összerakni, hogy egyrészt az évszakhoz, másrészt az adott évszakban lévő szokásokhoz, hagyományokhoz, eseményekhez illeszkedjek valamennyire.*” (Espán M., 2019).

Az induláskor 28 oldalból állt a lap, de 2013-ra már 36 oldalt tett ki. Ma is ebben a terjedelemben kerül megjelenésre. A növekedés okának a rovatok gyarapodását tekinthetjük. Kiemelendő a kimondottan óvodásoknak szóló rovat, a *Döngicsélő*. Ennek Gabóda Éva a szerkesztője, aki napjainkban a gyermeklap szerkesztője is egyben. Az Irkában túlnyomórészt szépirodalmi művek kaptak és kapnak helyet: versek (Versforgó), mesék (Meskete), elbeszélések. A lap szerkesztői elsődleges célként a szépirodalmi nevelést, hagyományápolást, az anyanyelvápolást, a gyerekek identitástudatának elmélyítését tekintették (és tekintik ma is), de találkozhattunk már kísérleteket leíró rovattal is, melyben háztartásban megtalálható eszközök, anyagok segítségével elvégezhető kémiai kísérleteket mutattak be. Ennek szerkesztői Gabóda Béla, a Kárpátaljai Pedagógus-

továbbképző Intézet Beregszászi Tagozatának vezetője és Dobsa István a Karácsfalvi Sztojka Sándor Görögkatolikus Líceum akkori biológiatanára voltak. Szerepet kaptak a gyermek-és népdalok (Dalolda(l)), kutyákról szóló rovatot is találhattunk a lapban és helyet kaptak a találós kérdések is a Találósok oldalán (Jubileumi évkönyv. 25 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2016). Népszerű rovatai voltak még: Olvastad már?, Számítógép-suli, Útravaló. Olvashattunk más gyermeklapokról is - tágítva ezzel a gyerekek látókörét (*Espán M., 2019*). Ma is közzéteszik a gyerekek által beküldött rajzokat és írásokat (Irka-firka, Ti írtátok). Rendszeresen tartalmaz kifestő részt, receptet (ma a Körbenéző rovat része, régebben Kukta Peti, Kukta Fanni rovat volt), fejtörőt, Bibliai ábécét, játék-ajánlót (Aranykapu), kézimunka rovatot (Tündérujjak, Foglalkoztató), ismeretterjesztő részeket (Irka-galéria), jeles ünnepeket ismertető rovat (Beköszöntő). Az éppen aktuális esemény, jeles nap története a kapcsolódó irodalmi művekkel a Kalendárium rovatban kap helyet.

Pályázati lehetőségeket is gyakorlat közölt a lap. Ezekre saját írásokat és rajzokat vártak a gyerekektől.

A szerkesztők folyamatosan várják a pedagógusok visszajelzéseit is, ami hasznos lehet a további szerkesztést illetően. Ennek köszönhető, hogy a pedagógusoktól a lap gyakorta pozitív visszajelzéseket kap, mivel nagyon jól fel tudják azt használni a benne található meséket, foglalkoztatókat, verseket a munkájuk során.

Az Irkának első lapszáma 1993-ban jelent meg. Sajnos a példányszámra vonatkozólag pontos adat nem ismert. Viszont azt tudjuk, hogy 2000-től 4000 példányban került nyomtatásra, 2020-ban pedig már ez a szám 7000, ami 20 év alatt összesen 368 000 példány. Ismeretes, hogy az eltelt 27 év alatt ez 123 lapszámot került kiadásra és 4200 oldallal.

4.7. A KMPSZ tantárgyi vetélkedőinek rendszere és szerepe a kárpátaljai magyar nyelvű oktatási hálózatban

Kárpátalján a szovjet rendszerben mindig gondot okozott a magyar iskolák diákjainak, hogy a járási/városi tantárgyi vetélkedőkön nem biztosították az esélyegyenlőséget, mert a feladatsorokat eleinte le sem fordították, a 80-as években pedig helyben készült fordítást kaptak, de így kevesebb idő jutott a kidolgozásra. A rögtönzött fordítások a minőségi kívánnivalót hagytak maguk után. Amennyiben a járásban/városban egy, magyar iskola lett az első, úgy arra hivatkozva, hogy a megyében nem biztosítják a fordítást a rangsorban a legjobban teljesített ukrán vagy orosz tannyelvű iskolában tanulót küldték versenyezni. Ez demoralizáló hatással volt a magyar osztályokban tanulóakra, ráadásul a versenyszervezők a lebonyolítás idején is sokszor lekezelően viselkedtek velük szemben tudatosítva bennük, hogy másodrangú állampolgárok. Ennek eredményeként a tanulók nem szívesen mentek a vetélkedőkre, néha rá kellett beszélni őket a részvételre. A hiteles versenyek hiánya kihatott a tanulási motivációra és az továbbtanulási céljaikra, identitásukra, növelve a kisebbségi érzést bennük. Ezért a KMPSZ megalakulásától kezdve küzdött azért, hogy a járási, megyei versenyeken biztosítsák az esélyegyenlőséget minden versenyzőnek függetlenül attól, hogy milyen oktatás intézményben tanul. A szovjet rendszerben anyanyelvből egy megyei szintű versenyt tartottak, melynek több fordulója volt: iskolai, járási, megyei. A versenyen nyelvtani, irodalmi kérdések, verselemzés is volt. Ez volt az a verseny, amely a magyar iskolák presztízsét meghatározta, de túl komplex ismertet várt el, és nem igazodott az anyaországi rendszerhez, mert az alapját az orosz tantárgyi verseny szerkezete képezte. Az Ungvári Állami Egyetem első magyar szakos kibocsátása után, a hetvenes években olyan szaktanárok kerültek a magyar tannyelvű iskolákba, akik nagy lelkesedéssel megszervezték a magyar szakköröket. Verselemzést, versmondást tanítottak, melyek az akkor legismertebb, legnevesebb magyar színészek tolmácsolásában meg lehetett hallgatni bakelit lemezen, később szalagos magnetofonon. Minden iskolában megrendezték a magyar költészet napját. Ezt engedélyezte a hatalom, mert ezt József Attila, a kommunistának tartott költő születésnapján méltatták. Így ez a nap lett a szovjet rendszerben „magyar ünnep” az iskoláinkban. A regionális Tv magyar nyelvű adásai is teret adtak a magyar versnek, bár a kommunista párt, vagy a Szovjetunió valamely évfordulójára hirdettek versmondó vetélkedőket, ami meghatározta a tematikát, de egyúttal megmozgatta a magyar közösséget. Az iskolák elődöntőket rendeztek, ahol nem csak pártos verset lehetett mondani, azt majd a Tv döntőre tartogatták a rutinos

pedagógusok. A verselő gyerekeknek nagy élményt jelentett, hogy Tv-ben szerepelhettek, bepillantottak a kulisszák mögé. A Tv adások után levelezőlapon vagy képeslapon szavazhatott a közönség, aminek megint volt a mozgósító ereje. Ezt a mintán követve, de már a magyar költészet napjának tiszteletére a Bátyúi Középiskola magyartanára Bagu Balázs, és igazgatóhelyettese Tuba Magdolna kezdeményezésére rendeztek szavalóversenyt, ahova a környező iskolák diákjait is meghívták. Később a megszólították a Beregszászi járás iskoláit, majd más járásokból is hívta versenyzőt. A KMKSZ, majd a KMPSZ megalakulása után az esemény fölött védnökséget vállaltak a szervezetek, és megyei szintű, többfordulós rendszerű nagy versennyé alakították. A Bátyúi Költészeti napok a 10-11-osztálynak szólt, ezért az általános iskolások számára már a KMPSZ égisze alatt 1993. április 14. Baran Judit iskolaigazgató és a KMPSZ elnökségének kezdeményezésére megrendezték a Beregi Költészeti Napokat. A két rendezvényt azóta rotációs alapon szervezik. Az egyik évben az általános iskolások számára Nagyberegen, a másik évben a középiskolások számára Bátyúban (Orosz I., 2020).

Az első tantárgyi verseny, amit a KMPSZ megrendezett a Visken 1992. február 22-23. *Őrizz meg bennünket* (Vári Fábrián László versére utal: *Őrizz meg bennünket édes, édes anyanyelv...*) címmel megtartott verseny volt. A versmondó és anyanyelvi versenyt a szórványban élők számára rendezték, hogy a szórványban élő gyerekeket bekapcsolják a magyar iskolák vérkeringésébe (Orosz I., 2020).

A KMPSZ, mert nem kapott pozitív választ az állami versenyek esélyegyenlőségének biztosítása ügyében 1992-ben társadalmi alapon elkezdte a tantárgyi versenyek megszervezését vidékünkön. Az elsők között volt az 1992. február 8. megtartott Terebesi Viktor matematikai emlékverseny, amit a tanár tiszteletére volt diákjai kezdeményeztek. Terebesi Viktor a beregszászi Kossuth Lajos Középiskola egyik emblemikus tanára volt, aki matematikusok generációit nevelte fel, és élete is tipikus kárpátaljai sors. A verseny eleinte Beregszász és a Beregszászi járás 3-4. osztályos tanulóinak szólt. Udvari István a Beregszászi Gimnázium igazgatója felajánlására a verseny legeredményesebb résztvevőit, ha gimnáziumba jelentkezett felmentette a felvételi alól matematikából. A KMPSZ később emelte megyei szintre, a Borbély Ibolya nyugalmazott matematika tanár, elnökségi tag kezdeményezését. Az elnökség megbízta a matematikai szekciót, hogy fektesse le a szabályrendszert, ami addig írásba foglalva nem volt, terjesszék ki az 5-6. osztályra is és az egész megyéből pályázhassanak a részvételre (Orosz, 1995. Orosz I., 2020).

A verseny célja lehetőséget biztosítani a Kárpátalja magyar iskoláiban tanuló elemi és általános iskolás diákok számára, hogy összemérhessék matematikai tudásukat, logikus gondolkodási képességüket évfolyamtársaikkal. A vetélkedőn a 3–6. osztályos tanulók vehetnek részt. A verseny írásbeli. A 3–4. osztályos résztvevőknek 90 perc alatt kell megoldani a feladatokat, az 5–6. osztályosok számára 120 perc áll rendelkezésre. (<http://kmpsz.uz.ua/images/files/kmpsz2020-versenyleirasok.pdf>)

Az első versenyek között volt az „Által mennék én a Tiszán...” népdaléneklési verseny, a mit először és éveken keresztül jelképesen a Nagyszőlősi Báró Perényi Zsigmond Középiskola dísztermében szerveztek, abban a teremben, ahol Bartók Béla kilenc évesen fellépet egy jótékonysági városi koncerten. A verseny célja a zenei anyanyelvünk megismerése, művelése, átörökítése a következő generáció számára. A verseny egyfordulós. Kötelező anyag nincs. Szóló és énekegyüttes kategóriába lehet nevezni. Külön versenyeznek a 6-12 évesek és a 13-18 éves korosztály. Most egyfordulós a verseny és nincs kötelező ének, eleinte kétfordulós volt és a második fordulóban mindenki elénekelt az *Átal mennék és a Tiszán* c. népdalt. (<http://kmpsz.uz.ua/images/files/kmpsz2020-versenyleirasok.pdf>, *Orosz I., 2020*).

1992. április 16. tartották az első Kazinczy szépkiejtési versenyre a Beregszászi Kossuth Lajos Középiskolában. 1993. január 21. Bátyúban tájékoztatót tartottak az anyaországban húsz éves hagyománnyal rendelkező *Édes anyanyelvünk* versenyről, azzal a céllal, hogy felvegyék a KMPSZ versenynaptárába, amit a következő évben megvalósítottak. A Nagyszőlősi Perényi Zsigmond Középiskolában került sor az első megyei tantárgyi versenyre biológiából a magyar iskolák számára 1993. február 27. Az idő teltével egyre bővült a megmérettetésre szolgáló versenyek sora a kárpátaljai magyar iskolások számára. Összesen tizenhét versenyre kerül sor minden évben most már főleg Beregszászban, miután a főiskola ingyen biztosítja a megfelelő körülményeket. A KMPSZ eleinte arra törekedett, hogy minden régióban legyen vetélkedő. Ezért tartották Nagyszőlőson a népdaléneklési versenyt, Nagyszőlősön, Ungváron, majd a Nagydobrony Református Líceumban a biológiát, az Eszenyi Középiskolában a kémiát, a Nagydobronyi Középiskolában a Szépkiejtési versenyt, Beregszász iskoláiban a matematikát, a Nagydobronyi Középiskolában a fizikát stb. A helyszínek kiválasztása általában személyfüggő volt. Ahol akadt lelkes, kezdeményező pedagógus, és befogadó iskolavezetés, támogató kollektíva, ott szervezték. A kollektíva a szervezés mellett saját költségén biztosította a gyerekek és a kísérők ellátását. A versenyeket szombatokként

tartották, és nagy távolságot kellett megtenni a jelentkezőknek és a kísérő tanároknak, ami többletköltséget jelentet a szülőknek és nem mindenki vállalta. A gazdasági és politikai helyzet romlásával, amikor a közlekedés is szinte megbénult hétvégén, az elnökség úgy döntött, hogy a magyarság központjába, Beregszászba hozza a vetélkedőket. Erre akkor kerülhetett sor, amikor a főiskola tudott ingyen megfelelő helyiségetek biztosítani és, az első Orbán kormány olyan támogatást nyújtott a programhoz pályázati úton, amiből a gyerekek utaztatását is tudták támogatni.

A tantárgyi versenyek rendjét az elnökség hagyja jóvá és versenynaptárban rögzítik, eljuttatva minden iskolába, de megjelenik a KMPSZ honlapján is. A versenyek zöme egyfordulós, nem korlátozzák a jelentkezők számát, bárki jelentkezhet, aki tud magyarul, nem csak a magyar tannyelvű iskolások. A gyerekek elektronikusan jelentkezhetnek a meghatározott időpontig. A vetélkedők feladatcsomagjainak elkészítésére a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanárait kéri fel, a jelenleg érvényben lévő általános és középiskolai, valamint a tehetséggondozó oktatási intézmények (líceumok, gimnáziumok) követelményrendszerére épülő ismeretanyag felhasználásával, kivéve azokat, amelyek a magyarországi vetélkedőkhöz igazodnak. A versenybizottság szaktanárokból, tagjait a KMPSZ elnöksége kéri fel. A tudásszint elbírálásakor a versenybizottság tagjai az egységesen megállapított pontozást alkalmazhatják. A verseny nyitott, mert a meghirdetés mellett a vetélkedők résztvevőinek neve, illetve helyezési sorrendje megjelenik a KMPSZ honlapján. A verseny 1–3. helyezettjei a KMPSZ által iktatott és hitelesített oklevelet vehetnek át, amelyet a Pedagógusszövetség és a versenybizottság elnöke ír alá. A verseny legjobbjai részt vehetnek anyaországi és szülőföldi nyári táborozáson (<http://kmpsz.uz.ua/images/files/kmps2020-versenyleirasok.pdf>).

A KMPSZ irodája, nem csak a verseny meghirdetését szervezi, de megszervezi a gyerekek felügyeletét és utaztatását. A kialakult rend szerint a 2019/2020-as tanévben az alábbi vetélkedők megrendezésére kerül sor:

1. Karádi László helyesírási verseny
2. Természetrájk-vetélkedő
3. Földrajzvetélkedő
4. Szent-Györgyi Albert kémia vetélkedő
5. Zrínyi Ilona matematikaverseny
6. Informatikavetélkedő (felhasználói)

7. Kazinczy szépkiejtési verseny
8. Informatikavetélkedő (programozói)
9. Margittai Antal biológiavetélkedő
10. Terebesi Viktor matematikai emlékverseny
11. Geőcze Zoárd matematikaverseny
12. Idegennyelv-vetélkedő
13. „Által mennék én a Tiszán...” népdaléneklési verseny
14. Bátyúi Költészeti Napok/Beregi Költészeti Napok
15. Ukrán nyelv- és irodalomvetélkedő
16. Győrffy István fizikavetélkedő
17. Drávai Gizella nyelvhasználati
18. „Édes anyanyelvünk” nyelvhasználati verseny
19. Történelemvetélkedő
20. Gyermekszínhátszók találkozója
21. Máramarosi informatikavetélkedő
22. Szedlák Ferenc matematikai emlékverseny

A versenyek tematikáját, elvárásait és pontozási rendszerét, valamint azon tankönyvek listáját, melyet a feladatok összeállításánál felhasználtak a versenynaptár és a versenyleírások tartalmazza, ami a KMPSZ honlapján mindenki számára elérhető, és nyomtatott formában minden iskola megkap (<http://kmps.uz.ua/images/files/kmps2020-versenyleirasok.pdf>).

Egy-egy tárgykörből több versenyt is rendeznek, melyek tematikája és tartalma vagy a megszólított korosztály szempontjából másra fókuszál. A versenyek egy részét neves kárpátaljai pedagógusokról, vagy neves magyar személyiségekről neveztek el.

A matematika és informatika tárgykörét kedvelőknek szánt versenyek: Terebesi Viktor matematikai emlékverseny, Geőcze Zoárd matematikaverseny, Zrínyi Ilona matematikaverseny, Informatikavetélkedő (felhasználói és külön alkalmazói), Máramarosi informatikavetélkedő, Szedlák Ferenc matematikai emlékverseny. A Terebesi Viktor emlékverseny a 3-6. osztályosokat szólítja meg, míg az Ungvári neves egykori gimnáziumi tanárról elnevezett Geőcze Zoárd matematikaverseny a 7-1. évfolyamosoknak szól és illeszkedik az ukrainai tanrendhez. A Zrínyi Ilona verseny elsődleges célja a matematika népszerűsítése. Az összeállított feladatsorokkal elsősorban a tanulók logikus

gondolkodását kívánják mérni. A versenyt a Matematikában Tehetséges Gyermekéért (MATEGYE) Alapítvány szervezi és bonyolítja le a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség támogatásával. Ez a verseny egy Kárpát-medencére kiterjesztett vetélkedő. A gyerekek egy időben kapják ugyanazt a feladatsort Magyarországon, Ukrajnában, Szlovákiában, Romániában, Szlovéniában, Horvátországban, Szerbiában. A legjobbak kapnak meghívást a Magyarországi döntőbe. A verseny kárpátaljai kezdeményezője Balácsi Borbála, a Beregszászi Magyar Gimnázium matematika tanára volt (<http://kmpsz.uz.ua/images/files/kmpsz2020-versenyleirasok.pdf>).

Az informatikai vetélkedők közül külön versenyezhetnek a felhasználók és a programozók, és a távolság miatt egy regionális versenyt is szerveznek a Felső-Tisza-vidéki gyerekek számára. Regionális matematikai verseny a Szedlák Ferenc emlékverseny is, amit az Aknaszlatinai Bólyai János Középiskolában tartanak, mert ennek az intézménynek volt olyan tanára, aki maga számos gyerekkel szeretettette meg a matematikát, és készítette fel azokat, úgyhogy ez lett az élethivatása.

A természettudományok kedvelőit szólítja meg a Természetrájk-vetélkedő, a Földrajzvetélkedő, a Szent-Györgyi Albert kémia vetélkedő, a Margittai Antal biológia vetélkedő, a Győrffy István fizikavetélkedő.

A Természetrájk-vetélkedő az 5. osztályosokat szólítja meg és célja Kárpátalja magyar iskoláiban tanuló gyerekek közötti egészséges versenyszellem kialakítása és objektív megmértetés természetrajzból. A földrajz vetélkedőn az általános és középiskolák, valamint a líceumok és gimnáziumok 6–11. évfolyamos tanulói vehetnek részt. A vetélkedő írásos formában zajlik, a feladatlapon nyílt- és zártvégű elméleti tesztkérdéseket, továbbá számítási és vázlatterképi feladatot tartalmaznak. A neves Nobel díjas magyar tudósról, a C –vitamin feltalálójáról elnevezett Szentgyörgyi Albert kémia versenyt 5 kategóriában szervezik a közoktatási tanintézmények 7–11. osztályos tanulói számára. A vetélkedő feladatsorai számítási, kísérleti, valamint tesztfeladatokat tartalmaznak. A biológia verseny névadója Margittai Antal, a munkácsi Várpalánkán született neves botanikus-pedagógus. Kutatásainak nagy részét Bereg megye és Máramaros növényzete tanulmányozásának szentelte. A versenyen részt vehetnek Kárpátalja bármilyen iskolatípusában magyar nyelven tanuló 6–11. osztályos diákok. A verseny formája írásbeli. A 6–10. osztályos tanulóknak azonos típusú tesztfeladatokat kell megoldani, a következő feladattípusokat tartalmazzák: definíció, melyben egy vagy két alapvető fogalomnak a

meghatározását megadjuk, a tanulóknak a definíciót kell beírni, választásos feladatok (egyszerű vagy többszörös választás), négyféle asszociáció vagy párosító, ábrafelismerés vagy táblázat, szöveg-kiegészítés, igaz–hamis, sorba rendezés kategória.

A Györffy István fizikaversenyt az ismert és mélyen tisztelt beregszászi tanárról nevezték el, aki egész életét a fizika megszerettetésének szentelte. A verseny célja a tanulók természettudományos ismereteinek bővítése, a fizika megszerettetése, az elméleti ismeretek gyakorlati alkalmazhatóságának felismertetése. Emellett lehetőséget szeretnének biztosítani a diákoknak kreatív ötleteik megvalósítására és bemutatására. A versenyben az általános és középiskolák 7–11. osztályos tanulói, valamint a líceumok és gimnáziumok tanulói vehetnek részt.

Az idegen nyelvek tanulását, a nyelvismeret ösztönzését szolgálják az idegen nyelvi versenyek a német és az angol. A kezdetekkor még francia nyelvből is szerveztek, de az kikopott az iskolákból, már senki nem választja. Ukránból azért szerveztek versenyt, mert a magyar tannyelvű iskolák tanulói ugyanazt a versenyfeladatokat kapták, mint az ukrán anyanyelvűek, akik ukrán iskolában tanulnak, más tanterv szerint. A verseny így megteremti az esélyegyenlőséget.

Az anyanyelvi versenyek tematikák körül szerveződnek: szavalóverseny, helyesírási szépkiejtési, nyelvhasználati, stb. (Költészet-napi szavalóverseny, Karádi László helyesírási verseny, Drávai Gizella nyelvhasználati verseny, Édes anyanyelvünk nyelvápoló verseny).

A Karádi Lászlóról, a Beregszászi Kossuth Lajos Középiskola neves tanáráról elnevezett helyesírási verseny célja az anyanyelv megőrzése és ápolása, a nyelvi kompetenciák, az írásbeli nyelvhasználat, a helyesírási készség fejlesztése, a nyelvhasználat iránti pozitív attitűd formálása, az anyanyelv szeretetének az erősítése. A feladatok összeállításánál az Ukrajnában jelenleg érvényes állami tanterv által meghatározott kompetenciákat, és az ehhez rendelt tananyagot veszik figyelembe. A vetélkedőn az általános és középiskolák, illetve líceumok, gimnáziumok 5–11. osztályos tanulói vehetnek részt. A feladatlapok minden korosztályban felölelik az előző években tanultakat, illetve nyelvhelyességi feladatokat is tartalmaznak.

A Kazinczy szépkiejtési verseny a helyes, tiszta magyar nyelv megőrzése és ápolása, a beszédkultúra fejlesztése. A versenyben a 7–9. és 10–11. osztályos tanulók indulhatnak. A verseny iskolai elődöntőkből, ahol a résztvevők számát az iskola határozza meg. A

középdöntőbe a 7–9. osztályból 2 tanuló, a 10–11. osztályból 1 tanuló juthat tovább. Középdöntőket régióként szerveznek. A régiókból az ott tanulók arányának függvényében vehetnek részt a döntőbe. A versenyfeladatokat a középdöntőket szervező iskolák felelősei dolgozzák ki. A középdöntőkön a zsűri elnökét a rendező iskolák jelölik. Nem lehetnek zsűritagok a felkészítő tanárok. A Kazinczy szépkiejtési verseny megyei döntőjén a megrendezett járási középdöntők győztesei vehetnek részt a meghatározott kvóta szerint. A verseny kétfordulós. Az első fordulóban egy szabadon választott és egy ismeretlen szöveget kell a résztvevőknek kifejezően felolvasniuk. A szabadon választható szöveg XX–XXI. századi magyar szerző eredeti (tehát nem fordítás), prózában, irodalmi vagy igényes köznyelven írott, értekező jellegű (nem szépirodalmi), 3 percben előadható műve (ill. annak részlete) legyen, amely nem tartalmaz párbeszédesrészeket, sem régies, tájnyelvi vagy kevésbé ismert idegen szavakat. A versenykiírásnak megfelelően a zsűri nem a színészi produkciót, hanem a tiszta kiejtést, a pontos hangképzést, a megfelelő hangsúlyozást és hanglejtést értékeli. Amennyiben a versenyző szabadon választott szövegrészlete véletlenül megegyezik a KMPSZ által választott kötelező szövegrészlettel, az érintett személynek más – a versenybizottság által biztosított – szövegrészletet kell felolvasnia. A második fordulóban írásbeli feladatot kell megoldaniuk a versenyzőknek. A megyei döntő 10–11. osztályos kategóriájának első helyezettjei részt vesznek a magyarországi országos döntőn (<http://kmpsz.uz.ua/images/files/kmpsz2020-versenyleirasok.pdf>).

A Drávai Gizella nyelvhasználati versenyt a Beregszászi 6. számú Általános Iskola kezdeményezte, melynek magyar tanára volt a mindenki Gizi nénie. Emlékét megőrzendő kezdeményezte a versenyt Fring Erzsébet igazgatóhelyettes a KMPSZ elnökségi tagja. A verseny célja az általános iskolás gyerekek nyelvi kompetenciáinak, a szövegértésnek és írásbeli nyelvhasználatnak a fejlesztése, pozitív attitűd formálása az igényes nyelvhasználat, a beszédkultúra fejlődése érdekében. Az anyanyelv szeretetének erősítése. A versenyen az általános iskolák 3–8. osztályos tanulói vehetnek részt. A feladatlapok – a gyerekek életkori sajátosságaihoz igazodva – az alkalmazott tudást mérő szövegértési, stilisztikai, nyelvtani, nyelvhelyességi feladatokat tartalmaznak, melyek az adott évfolyam tananyagára és az előzetes tudásra épülnek (<http://kmpsz.uz.ua/images/files/kmpsz2020-versenyleirasok.pdf>).

Az „Édes anyanyelvünk” verseny kompetencia-központú, anyanyelv iránti szeretetre nevel. Feladata a nyelvi kompetenciák, elsősorban a szövegértés és a szövegalkotás

fejlesztése, az általános és közéleti beszédkultúra fejlődésének segítése. A helyzethez igazodó nyelvhasználat képességének kialakítása és fejlesztése, a kommunikatív kompetencia működésének vizsgálata. Minden általános és középiskola, gimnázium és líceum 9–11. osztályos tanulókat indíthat. A verseny kétfordulós: I. forduló – írásbeli munka, feladatlap kitöltése, a II. forduló – beszédmű összeállítása és előadása három percen megadott témára megadott kommunikációs szituációban: elmélkedés, vallomás, élménybeszámoló, ismertetés, vitaindító stb. formájában. A versenyen 1–6. helyezést elérő diákok részt vehetnek a Sátoraljaújhelyen rendezendő országos döntőn.

Az identitás megőrzését és ápolását célozza meg a történelem verseny. A verseny célja a történelem iránt érdeklődő tehetséges fiatalok ösztönzése, a diákok közötti nemes versengés kialakítása és új értékek teremtése. A szülőföldről, a nemzethez való hűség és szilárd kötődés megalapozása, erősítése. A vetélkedők tematikus, minden évben egy nagy történelmi eseményhez kötődik. 2019-ben minden osztályban csak egy témát emeltek ki, amelynek kerek évfordulóját méltatják. Hogy mindenki egyenlő eséllyel készülhessen a vetélkedőre, ezért azokat a segédanyagokat, amelyek a tankönyv mellett a feladatlap elkészítéséhez felhasználásra kerültek, mindenki számára elérhetők a KMPSZ honlapján. Jelentkezhetnek az általános és középiskolák és a gimnáziumok 5–11. évfolyamos tanulói, valamint a líceumok növendékei. A vetélkedő zárt és nyitott feleletválasztásos, illetve kifejtős kérdéseket foglal magába. A feladatlapok ténykérdéseket, szöveges forrásrészleteket, illetve képi forrásokat tartalmaznak (<http://kmpsz.uz.ua/images/files/kmpsz2020-versenyleirasok.pdf>).

A Gyermekszínházzal találkozójuk már a kezdetekkor működött, majd a kilencvenes években a nehéz gazdasági helyzet miatt évekig nem került megrendezésre. Új életre kapott, mióta a Beregszászi Illyés Gyula Nemzeti Színházban tarthatjuk. A találkozójuk a csoportok számára bemutatkozási lehetőséget nyújt, biztosítja a szakmai visszajelzést és a csoportok közötti kapcsolatépítést. A dramatikus tevékenységformákon, készség- és képességfejlesztő, valamint improvizációs gyakorlatokon, játékokon keresztül fejleszti a gyerekek érzelmi, értelmi, szociális és fizikai készségeit, képességeit, gazdagítsa önkifejezési formáit, segíteni a közösségbe való beilleszkedést. Hasznos, hogy a gyerekek és vezetőik tapasztalatokat szerezzenek, azokat felhasználják az új darabok betanulásakor, és a szakmai zsűri értékeléséből nyert tanulságokat is – szükség esetén – beépítsék a színpadi munka során. A találkozójukra az általános és középiskolai (1–11. osztály) csoporttagok életkorának és képességeinek megfelelő előadással lehet nevezni, műfaji és tematikai megkötés nélkül. A műsoridő javasolt maximuma az 1–5. osztályos csoportoknál

15 perc, a 6–11. osztályos csoportoknál 25 perc. Egy csoport egy előadással nevezhet. A találkozón, technikai és szervezési okokból, csak az előzetesen bejelentkezett csoportokat tudják fogadni.

A kezdeti időszakban 500-1000 fős átlaglétszám volt a vetélkedőkön. Az utóbbi évtizedben már 3000-3200 főre növekedett a résztvevők száma. Amíg az iskolákban rendezték a versenyeket, szükséges volt jelentkezési limitet beállítani, de a főiskola nagyobb befogadóképessége ezt szükségtelenné tette.

A saját helyi versenyeken kívül a gyerekeknek lehetőségük van nemzetközi szintű vetélkedőkre való kijutásra. Amennyiben a Pedagógusszövetség meghívást kap egy versenyre, a helyi megmérettetésen jól szereplő, helyezést elért tanulók tovább jutnak a döntőbe. Ez minden esetben másképp kerül megszervezésre. Ilyenkor a Kárpát-medencei magyar szervezetek szervezői bizottságának tagjaiként az erdélyi, felvidéki, vajdasági, kárpátaljai pedagógusszövetségek felváltva rendezik meg egy-egy verseny döntőjét. Ilyen a Nemzetközi Magyar Matematikaverseny is, amely évente más régióban kerül megrendezésre a Kárpát-medencén belül. 2017 tavaszán Kárpátalján tartották a KMPSZ és a főiskola szervezésében.

A versenyeken való részvétel feltételezi az azokra való előzetes felkészülést. Ebből következik, hogy a versenyek segítenek a tanulók tudásának színvonalát emelni, mivel egy-egy megmérettetésre a gyerekek egyre nagyon létszámban jönnek el, tehát egyre többen fejlesztik, képezik magukat. Természetesen ehhez felkészüléshez a felkészítő tanárok is nagyban hozzájárulnak.

Ha figyelembe vesszük a versenyek évenkénti ismétlődését és a folyamatosságot, elmondható, hogy egyfajta fórumként szolgál a tanulók számára, ahol évről évre is versenghetnek egymással a dobogós helyekért. A versenyek motiváló hatással bírnak a tanulás terén, mert minden gyerek szeretné tudni, hogy a kedvenc tantárgyából egy egyetemmes tiszta versenyhelyzetben hol szerepel a rangsorban. Motivációs tényező az is, hogy a legjobbak jutalma, hogy részt vehetnek a KMPSZ által szervezett szülőföldi és külföldi nyári gyermektáborokban.

4.8. A KMPSZ továbbképzési és nyári tábora

A pedagógusok szakmai konferenciái, a Kölcsey Nyári Pedagógusakadémia

A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség már megalakulásakor egyik fontos feladatának tekintette a pedagógusok szakmai, magyar szaknyelvi ismereteinek fejlesztését. Akik a szovjet rendszerben tanultak, sok szakkifejezésnek nem ismerték a magyar szaknyelvi változatát, ami azok számára okozott gondot, akik a tankönyveket fordították. Már az első egyeztetésen, amit a kárpátaljai magyar oktatás helyzetéről tartott a KMPSZ vezetése a megyei oktatási főosztály vezetőjével napirendi pont volt a pedagógusok szakmai fejlesztésének lehetőségei. A KMPSZ kezdeményezésére 1992. január 3. a Beregszászi Kossuth Lajos középiskolában megtartották a magyar iskolák első módszertani értekezletét, ahova vendégelőadókat hívtak Nyíregyházáról és Ungvárról. A Szövetség kezdeményezte, hogy anyaországi továbbképzéseken vehessenek részt. 1992-ben a Magyar Művelődési és Közoktatási Minisztérium felajánlott 100 helyet magyarországi továbbképzésen, a KMPSZ vállalta a továbbképzésekre jelentkező pedagógusok megszervezését. A kilencvenes évek elején Erdélyben is szerveztek továbbképzést. Annak ellenére, hogy az utazás megszervezése szinte lehetetlennek tűnt sikerült megoldani és mintegy 50 pedagógus életében először jutott el Székelyudvarhelyre, Kolozsvárra, ahol így nem csupán szakmailag, de lélekben is feltöltődtek. 1995-ben a Tiszpéterfalvai Népzenei Néptánc és Kézműves táborban, már az első alkalommal a kísérő tanárokat külön csoportba sorolták és számukra módszertani anyagot is adtak. Ez volt a kezdete a KMPSZ Nyári Akadémiájának. Az Ének-, zene-, néptánc- és kézműves továbbképzést az óvodapedagógiai és számítástechnikai továbbképzés követte. 1999-től Kárpátaljai Nyári Akadémia néven szerveztek pedagógus-továbbképzéseket Beregszászban és Péterfalván, majd 2002-től vette fel a nyári akadémia Kölcsey Ferenc nevét és tartották meg azt Beregszászban (Jubileumi évkönyv. 20 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2011. Jubileumi évkönyv. 25 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2016. *Orosz I., 2020*).

A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség továbbképzéseire a Kölcsey Nyári Pedagógusakadémia keretein belül kerül sor azóta is. A nyári akadémia képzései szorosan kapcsolódnak az iskolai tantárgyakhoz, mert a tanárok számára ez a legoptimálisabb. A pedagógusok ötévente kötelesek szakmai minősítésen részt venni, melynek alapfeltétele 150 órás továbbképzésen való részvétel. A KMPSZ és a Kárpátaljai Megyei Pedagógustovábbképző Intézet között 2015-ben kötött megállapodás szerint a KNYA

részvételért 30-40 órát beszámítanak. A továbbképzések megrendezése a kezdetekben nagy igény és szükség volt azért is, mert az Állami Továbbképző Intézetben magyar nyelvű képzésekre a kezdeti lelkesedés után, amikor az 1992-1995 között szerveztek magyar csoportokat a 90-es évek közepétől már ettől elzárkóztak. Mára igen széles a nyári akadémia repertoárja, ami mindenképp a fejlődést, terjeszkedést és az akadémia népszerűségét mutatja. *„Eleinte csak az óvodapedagógusoknak, illetve a számviteli és technikai továbbképzést indították el. Ez a 2000-es évek elején, a '90-es évek végén lett indokolt, mivel minden iskolába számítógépek kerültek és azon kezdték el az ügyvitelt vezetni és nagyon sok pedagógus nem értett a számítógéphez, ezért a Pedagógusszövetség megszervezte számukra a képzést. Ezeknek a képzéseknek a köre bővült évről évre olyan képzésekre, amikre igény mutatkozott, tehát az iskolai tantárgyához kötött képzésekre, mint magyar nyelv, történelem, földrajz, matematika, angol nyelv, ukrán nyelv. Népzenei képzés, a népzenei tábor mellett zajlott a pedagógusok képzése. És ezek bővültek, ahogy igény mutatkozott újabb és újabb képzésekre. Bővült a pedagógia, magyar, mint idegen nyelv, szervező pedagógusok továbbképzésével.”* (Fodor É., 2020).

A képzések egyhetesek, minden évben meghirdetésre kerülnek. Eleinte a nyár folyamán két-három turnusba tarották a továbbképzéseket, mióta a főiskola kollégiuma bővült és több személyt tudnak elszállásolni egy turnusba szervezik az összes továbbképzést. Egy-egy csoport indítása létszámfüggő. Egy vagy két emberrel sajnos nincs lehetőség elindítani egy adott kurzust, ehhez legalább öt résztvevő jelentkezése szükséges. A létszám tekintetében 200-250 fő vesz részt évente, de volt már példa arra is, hogy 350 pedagógus választotta a Kölcsey Nyári Pedagógusakadémia programját.

Minden képzésnek megvan a saját szakmai vezetője:

- Óvodapedagógia: Gabóda Éva, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola oktatója.
- Matematika: Kulin Judit matematika szakos pedagógus
- Ének-, zene-, néptánc- és kézműves-továbbképzés: Pál Katalin és Pál Lajos
- Korábban a történelem továbbképzés felelősei Fodor Gyula, majd Lefkó János voltak. A történelem továbbképzés felelőse Molnár D. Erzsébet és Nedbál Klára volt a továbbképzések összevonásáig. Történelem és földrajz képzések felelőse jelenleg Gerendely Béla.

- Magyar nyelv és irodalom továbbképzés felelőse korábban Hnatik-Riskó Márta volt, a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium magyar szakos tanára. Jelenleg Tóth Jenő, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Felsőfokú Szakképzési Intézetének magyar szakos tanára.
- A kezdetekben Huszti Ilona és Fábíán Márta vezette az angol nyelvi képzést. Ma Lizák Katalin, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola angol szakos tanára.
- Biológia és kémia képzés: Kohut Erzsébet, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola biológia szakos tanára. A két képzés összevonásáig a kémia képzési vezető Szajkó Tibor volt.
- Tanító szakosok továbbképzéséért korábban Gergely Éva felelt, ma már Katkó Éva, a Beregszászi 6. sz. Horváth Anna Általános Iskola alsó tagozatos tanítója vezeti.
- Magyar mint idegen nyelv továbbképzés: Pápai Ilona, a Beregszászi 5. sz. Középiskola magyar szakos tanára
- A Szórványvidéken oktatók továbbképzése Punykó Mária vezetésével zajlott a kezdeti időszakokban. Őt mára Takács Mária váltotta fel.
- A Roma Gyerekek Felzárkóztató Programok (korábban: Hátrányos Helyzetű Gyerekek Oktatásával Foglalkozó Pedagógusok) továbbképzése Kudron Ágnes vezetésével történik.
- Zenepedagógusok továbbképzése (Művészeti Iskolákban Oktató Pedagógusok Továbbképzése): Kepics Andzselika.

Voltak korábban olyan képzések is, melyek ma már nem kerülnek levezetésre:

- A korábban számítástechnikai alapismereteket átadó képzés vezetője Pallay Ferenc volt. Mivel a tanárok egyre inkább fel tudták venni a tempót számítógépes világban, a kezdő lökésként szolgált a képzés, a későbbiekben már nem volt rá szükség.
- Az egykori Drámapedagógiai továbbképzés Bagu Géza vezetésével történt három éven keresztül. A megszűnésének oka az érdeklődők hiánya volt.
- Ukrán nyelv és irodalom szakos tanárok továbbképzése: Margitics Katalin (a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai magyar Főiskola ukrán szakos tanára), illetve Cséke Ilona (az Oroszi Általános Iskola ukrán szakos tanára) vezetésével zajlott.

- „XXI. század és a nevelés” témakörben Gabóda Béla vezetésével szervező pedagógusok, iskolaigazgatók, iskolai igazgató-helyettesek számára is volt képzési lehetőség.
- Iskolaigazgatók továbbképzése: Orosz Ildikó, a Pedagógus-szövetség elnökének vezetésével zajlott.
- Magyarságismereti továbbképzést: Tóth Jenő, Gerendely Béla.
- Iskolai Könyvtárosok továbbképzése: Gönczy Sándor, majd Répási Ildikó vezetésével zajlott
- A Német szakosok továbbképzésének vezetője Lechner Ilona volt

Az óvodapedagógusok továbbképzése az azonos nevet viselő szekció munkájával áll szoros kapcsolatban. A konferenciához hasonlóan itt is gondos tervezés előzi meg a program levezetését. Felméri, mi az, amire az érdeklődő pedagógusok igényt tartanak, mi érdekli őket. Fontos megtalálni azokat a szakembereket, akik megfelelőek lennének az előadások megtartására. A részt vevők számát tekintve az óvodapedagógusok a legtöbb esetben átlépik a huszonöt fős limitet (volt eset, amikor 53 óvodapedagógus kapott lehetőséget a részvételre), azonban egy ízben előfordult a tizenöt főből álló csoport is.

A Roma Gyerekek Felzárkóztató Programjainak továbbképzése még csupán egy alkalommal került levezetésre. Két éve, a megalakulást követően egy hét állt rendelkezésre a képzés koncepciójának, napirendjének összeállítására, az előadókkal való kapcsolatfelvétellel, népszerűsítésre. Megfeszített munkáról számol be a program vezetője, ám sikerét bizonyítja a 17 megjelent érdeklődő.

Kudron Ágnes-től az előadásokról is sikerült információt kapni: nagyrészt a roma integráció és a roma felzárkóztatás témái kerültek elő. Voltak pszichológiai előadások, lelki fejlődés és viselkedéskultúra, étkezési kultúra témájú előadások is a roma

Nagyon fontos szempont volt, hogy az előadások gyakorlati segítséggel látták el a részt vevőket. Nem csupán elméleti kérdésekkel foglalkoztak, de az integráció megvalósítási lehetőségeit taglalták. Sajnos a következő évben nem került lebonyolításra a továbbképzés részt vevők hiányában. Az idei előadások megtervezése és az előadókkal való kapcsolatfelvétel már megtörtént. Érdekesség, hogy londoni előadó is van a listán.

Felmerül a kérdés, miért szerepel a felsorolt továbbképzések között két, zenei irányultságú egyszerre. Ennek oka a programok különbözősége. Míg a péterfalvi székhelyű képzés a néphagyományok szemüvegén át tekint a zenére és a hagyományörzés a fő cél,

addig a Beregszászban rendezett Művészeti Iskolákban Oktató Pedagógusok Továbbképzése a komolyzenét helyezi a középpontba. Ez utóbbiban helyet kap a kórusvezetéssel kapcsolatos ismeretek bővítése és a művészeti iskolákban megjelenő hangszerek állnak a fókuszban.

Az interjúk során kiderült, hogy a továbbképzések hiánypótlóak a kárpátaljai magyar pedagógus-továbbképzésben. A magyar nyelvű fórum elengedhetetlen az anyanyelvi oktatás megmaradása szempontjából. Létre is ez hívta a Kölcsey Nyári Pedagógusakadémiát. Az egyre növekvő népszerűség is a szükségességről tanúskodik: míg 2017-ig a részvételi átlag 150-200 fő volt, addig 2020-ban már 200-250 fős átlagos részvételtől beszélhetünk.

A Kölcsey Nyári Akadémián részt vevő pedagógusok száma összesen 2002-2019	
Évszám	Összlétszám
2002	213
2003	277
2004	383
2005	435
2006	203
2007	407
2008	293
2009	322
2010	283
2011	231
2012	208
2013	203
2014	202
2015	146
2016	185
2017	180
2018	178
2019	206
Összesen:	4555

A táblázatban látható, hogy 2002 és 2019 között összesen 4555 pedagógus vett részt a Kölcsey Nyári Pedagógusakadémián.

Szót kell ejteni a nyári akadémia jelentőségére a szakmai aspektuson túl. Az államilag kötelező, ötévente esedékes minősítés része továbbképzésen való részvétel. A pedagógusok gyakran adtak hangot azon kérésüknek, hogy könnyebb lenne részt venniük, ha ez a hét kiváltaná a kötelező továbbképzés egy részét. 2006-ban ismét megkezdődtek a tárgyalások és ettől kezdve létrejött az együttműködés. A Pedagógusszövetség minden évben megküldi a képzések tematikáját jóváhagyásra a Megyei Továbbképző Intézet részére. 2015-ben a KMPSZ és a Megyei Állami Továbbképző Intézet megállapodást kötött a Kölcsey Nyári Pedagógusakadémia kurzusainak beszámításáról a minősítés során. Ez fontos a tanárok részvétele szempontjából, mivel a kezdeti időszakokban nem volt erre lehetőség.

A rendszeres továbbképzések mellett időnként tematikus képzésekre is sor kerül a KMPSZ szervezésében. Például 1996. október 4-5. a magyar oktatás kezdetének 1000. évfordulója alkalmából rendezett tankönyv és taneszköz kiállítás kapcsán előadásokat is hallgathattak a résztvevők a tankönyvekről és a magyar tankönyv történetéről. 2004. november 12-14. a Máltai Szeretetszolgálattal közösen Mátészalkán került sor a Képzéssel a jövőért konferenciára, melynek második részét 2005. január 21-23 között tartották Beregszászban. Internetes konferenciát szerveztek az Euroclip Közalapítvány támogatásával az interaktív multimédia alkalmazási lehetőségéről. A konferencia fő előadója Kovács Ferenc volt, aki Oslóból jelentkezett be és tartott előadást. Ez akkor úttörő rendezvénynek számított.

2007-ben oktatási fórumot tartanak Mezőváriban Szilágyi Lajos iskolaigazgató szervezésében „A kárpátmedence magyar iskoláinak helyzete” címmel. A megnyitót és rendhagyó történelem órát tart Lezsák Sándor a Magyar Országgyűlés alelnöke. Ebben az évben 30 órás továbbképzésre kerül sor a középiskolák és líceumok tanárai számára a tesztelméletről Mérés-értékelés címmel.

2013-ban a Szövetség konferenciát szervezett *A kárpátaljai magyar oktatás helyzete és lehetőségei a nyelvtörvény tükrében* címmel. A külhoni magyar kisiskolások éve (2013), a Külhoni magyar szakképzés éve (2015), a Külhoni magyar óvodák éve (2012), vagy a *Sakkjátészóter program* kapcsán is számos kihelyezett, iskolákban/óvodákban tartott

szeminárium megszervezésére került a szervezet jóvoltából (www.kmpsz.uz.ua., Fodor É., 2020).

A KMPSZ már megalakulása után fontosnak tartotta a magyarországi továbbképzéseket. Erre, mint említettük, 1992-ben került először sor. 1993 októberében Nyírbátoron tartott II. Közoktatási Fórumon, ahol a kárpátaljai magyar iskolák pedagógusait Baran Judit, Csizmár Sarolta, Udvari István, dr. Deák Ferenc, Dunda József és Orosz Ildikó képviselte is felvetődött az igény a rendszeres továbbképzés iránt az anyaországban. Ezután jött létre egy központ Baktalórántházán Hegedűs Gyula, a Consensus Humánus Alapítvány elnökének és a helyi általános iskola akkor igazgatójának kezdeményezésére. Éveken át a KTPTI kurzusain résztvevők egy hetet Baktalórántházán tölthettek, ahol neves előadóktól hallhattak a szakma legújabb eredményeiről.

Már a '90-es évek óta a kárpátaljai magyar pedagógusok részt vehetnek Magyarországi akkreditált továbbképzéseken. Az elnökség javaslatot tesz a képzésekre, majd a többi külhoni magyar pedagógus szervezetekkel egyeztetve meghirdetik azokat, pályázat alapján válasszák ki a résztvevőket. Évente 5-6 továbbképzésen vehet részt mintegy 50-60 pedagógus (Fodor É., 2020).

Képek a 2003-ba és 2019-ben megrendezett Kölcsey Nyári Pedagógusakadémiáról

A KMPSZ gyermektáborai

A gyerekek számára szervezett nyári táborok tematikusak. A táborok a nyár folyamán egymást követően, egyhetes időtartammal kerülnek lebonyolításra:

- Természetismereti és Természetvédelmi Tábor
- Népzenei- és Néptánc és Kézműves tábor, a néptánc és népzene köré szervezik
- Abacus matematikatábor, a matematika és informatika tárgykörben
- Anyanyelvi Irka-tábor a szórványban élő gyerekek számára
- Mikes Kelemen Hagyományőrző Alkotótábor
- Keresztyén Balázs Olvasótábor (*Fodor É., 2020*).

A Népzenei- Néptánc és Kézműves tábor volt az első gyerektábor, amit először Pál Lajos és Pál Katalin zenetanárok kezdeményezésére szerveztek Péterfalván 1996-ban.

A kilencvenes évek elején néhány népzene iránt érdeklődő gyerek és azok aktív, tehetősebb szülei Nagyberegről és környékéről a Nagykállói népzenei táborba vitték gyermeküket, Baran Judit iskolaigazgató szervezésében. Az igény azok részéről is mutatkozott egy-egy településen, akik ezt nem engedhették meg maguknak. Erre az igényre válaszként szerveződött az első tábor. A tábor fő célja az volt, hogy a szovjet rendszer „mojszejev” stílusú népi kultúra után, amiben felnőtt egy generáció, a gyerekekkel megismertessük a „tisza forrását”, az eredeti autentikus népi kultúrát, és visszavezessük őket ahhoz az értékhez ami nagyszüleik sajátja volt. Ezt a célt a Pál házaspár szakmai elhivatottsága biztosította mindaddig, mert ők szervezték a hiteles magyarországi előadókat (*Orosz I., 2020*).

A KMPSZ szervezte a gyerekeket, pályázati úton előteremtette a tábor költségeit és biztosította a tábor jogi kereteit: a szerződéseket a szállásról étkezésről, a foglalkozások helyére vonatkozó, de az engedélyeztetést a hivatalokkal (rendőrség, KÖJÁL, tűzoltóság stb). A kezdet nagyon szerény volt. A gyerekek a falu sportpályáján, sátrakban laktak, az étkezésüket a pályával szembeni kocsmában oldották meg, a foglalkozások a Zeneiskolában zajlottak. Már az első alkalommal Ének-, zene-, néptánc- és kézműves továbbképzéssel egy időben történt, mert a kísérő tanárok a gyakorlatban elsajátították a népi kultúra tanításának módszerét. Amikor lehetőség nyílt a Péterfalvi Református Líceum bázisán lebonyolításra, átszervezték az épületbe a tábort. A középpontban a népzene és a néptánc népszerűsítése áll azóta is. Már az Az első alkalommal nevelőként részt vettek az akkor induló beregszászi főiskola diákjai, akik nyári szakmai

táboryakorlatukat töltötték itt. Azóta is a főiskolai hallgatók számára az egyik leginkább kedvelt nyári gyakorlati hely. Elsősorban a tanító szakosok jönnek, hogy elsajátíthassák a népi tánc és ének oktatásának a módszertanát. Az első években egyes vidéken annyira eluralkodott a mojszejev módszer, hogy az ungvári közművelődési szakosokat szinte rá kellett beszélni a részvételre, ahogy, főleg a városok gyerekeit, hogy vállalják a körülményeket az élményért (Orosz I., 2020).

A szervezet a kilencvenes években Angol Nyelvű Bibliatábort is tartott is, ám mára az a tábor már nem kerül megszervezésre. A táborban egy héten keresztül Angliából érkező tanárok foglalkoztak a gyerekekkel. Bibliaismereti témakörben angol nyelven folytak a foglalkozások. A tábor létrejöttének kezdeményezője egy magyarországi pedagógus, Ábrahám Erzsébet (Örzse asszony) volt. Örzse A Budapesti Pedagógiai Intézet angol szakos módszertanosa volt, aki kidolgozta azt a módszert, mellyel drámapedagógiai elemekkel színezve hogyan lehet a biblia ismeret alapján angolt tanítani hatékonyan. Több helyen is tartott tábort Magyarországon, ahová a 1989-1990-ben kárpátaljaiakat is meghívott. Megismerkedett Csizmár Saroltával, aki ezt a kezdeményezést meghonosította Kárpátalján. Az első táborra Nagydobronyban került sor 1995-ben, mert ott volt rá fogadókészség. Az iskola igazgatója biztosította a szállást a tantermekben (akkor Orosz Ildikó volt), a konyhát és az étkezéshez szükséges alapanyagok egy részét. A helybeli szülők terméssel, zöldséggel gyümölcssel járultak a költségekhez. Az Angliából jött tanárok a dobronyi pedagógusoknál laktak. A főiskola diákjai voltak a nevelőtanárok. A következő évben átkerült Beregszászban, ahol a BMG-ben vagy a 6. számú Általános Iskolában zajlottak a foglalkozások. Innét kezdve a KMPSZ iroda feladata volt az anyagi források előteremtése, a helyi szintű szervezési kérdések megoldása. A helyszín, szállás, étkezés biztosítása, a tábor helyi népszerűsítése. 2006-2007 körül a kezdeményező pedagógus már túl koros volt, a tábort átvette Hires Emőke, aki éveken keresztül volt táborlakó, majd elvégezte az angol szakot, és a táborban ismerkedett meg férjével, aki angliai vendégtanárként jött éveken keresztül Beregszászba. A tábor akkor szűnt meg mikor Hires Emőke kiköltözött Angliába. A táborra a KMPSZ nem tudott pályázni mert ez nem tartozott az identitást ápoló táborokhoz, így egyik pályázati kiírásba sem illet. Ennek ellenére több mint egy évtizeden át megtartották. Az utolsó két évben átvette a református egyház, de ők sem tudtak megfelelő finanszírozást találni a folytatáshoz (Orosz I., 2020).

A Természetismereti és Természetvédelmi tábor szintén egy lelkes, szakmáját szerető pedagógus, Kohut Erzsébet erőfeszítésének és kezdeményezésének köszönhető. A

Nagydobronyi Középiskola fiatal pedagógusaként természetismereti szakkört vezetett, hogy a gyereke ne csak a könyvből ismerjék az elméletet. A szakkörrel még a 80-as évek második felében rendszeresen járták és ismerkedtek a növény és állatvilággal a faluhoz tartozó Vadvédelmi rezervátumot, a dobronyi erdőt. Amikor megnyíltak a határok és viszonylag átjárhatóvá váltak a legaktívabb szakköröseit benevezte Magyarországi versenyekre, táborokba. Saját költségen vettek részt több ilyen jellegű nyári táborban. A KMPSZ megalakulása után kezdeményezte, hogy ilyen szakmai csoportos versenyt hirdessünk Kárpátalján, melynek a döntője legyen Nagydobronyban. Ebből a versenyből nőtte ki magát a tábor, amely évekig a Nagydobronyi erdészet területén, az erdészlak udvarán sátoztáboroként félnomád körülmények között zajlott, a KMPSZ minimális anyagi támogatásával, főleg saját költségen. A KMPSZ a tematikája miatt éveken keresztül erre a táborra sem nyert pályázatot, csak azt tudta erre fordítani, amit saját költségvetéséből megspórolt, vagy át tudott csoportosítani erre a célra. Az erdészlakot eladta az erdészet egy magán személynek, így új helyet kellett találni a tábor számára. Néhány évig Salánkon: előbb az ottani erdőben, majd az iskolában tartották. Ez egybeesett azzal az időszakkal, amikor az alapító szervező Kohut Erzsébet a főiskola tanára lett. A Salánki iskolában ekkor Barta József volt az igazgató, aki támogatta a tábort. Az igazgatóváltás után az új igazgató, Aljohin, olyan feltételeket teremtett, hogy a KMPSZ kénytelen volt onnét más helyszínre átvinni a tábort. Ekkor került Nagyberegen, melynek határában ott van az Atak természetvédelmi körzet. Nagyberegen a KMPSZ a református líceumot bérelte szállás és étkezés céljára, a foglalkozások a főiskola beregi tájházában zajlottak. Néhány éve, ahogy felépült a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Egán Ede Szakképzési Centrumának Nagydobronyi bázisa ismét ott kerül megrendezésre. Időközben a főiskola megvette az egykori erdészlakot, ahol az első táborok zajlottak és a felújítása után a KMPSZ szeretné visszavinni erre a helyszínre a tábort. A tábor vezetését Kohut Erzsébettől, volt tanítványa, egykori táborozó Molnár Attila vette át. Ezt követendő példa minden pedagógus számára: felnevelje azokat, akik tovább viszik az elkezdett ügyet. A táborozó egykori gyereke közül sokan lettek pedagógusok kutatók, orvosok, vagyis olyan pályát választottak, ami a természetet tiszteli és a megőrzésére törekszik, az egészséges, ehhez illeszkedhető életmód kialakítására (Orosz I., 2020).

A Mikes Kelemen Hagyományőrző Alkotótábor hagyományosan Salánkhoz kötődik. Ez az években részben a Kész házaspár, részben Kovács Katalin kezdeményezésére létrejött Jurtatábor folytatása. A Jurta táborban teljesen nomád körülmények között éltek a

gyerekek, jurtákban.2004-ben a Jurta tábor szervezéséből kivált Kész Rita és Kész Barna és szervezésükben tartották a tábort Salánk határában. A tábort alapító szervezet ekkorra már megszűnt és a KMPSZ átvállalta, átvette a szervezési, fenntartási feladatokat. A Pedagógusszövetség a tábor folytatásakor már Mikes Kelemen Hagyományörző Alkotótáborként hirdette, és a Salánki Középiskola bázisára helyezte át, mivel az volt a tapasztalat a hasonlóan sátoros jellegű táborok esetében, hogy az időjárás miatt a szülők már féltették gyerekeiket a nomád élettől. A Salánki Középiskolában szívesen fogadták a tábort évekig. Amikor a Salánki Középiskola igazgatója Aljohin Richárd lett, megvonta a táboroztatási lehetőséget az intézmény bázisán, így átszervezték azt a Karácsfalvai Sztojka Sándor Görögkatolikus líceumba. A vezetők Kész Barnabás és Kész Margit, az utóbbi időben már a feladatokat átadták gyerekeiknek, de továbbra is fontos szerepet játszanak a tábor megszervezésében és lebonyolításában (*Orosz I., 2020. Fodor É., 2020*).

Az Abacus matematikátábort célirányosan a matematika iránt érdeklődők tehetséggondozása érdekében hozták létre a matematika tantárgy versenyen jeleskedők számára. Az első egy-két évben Balázsi Borbála, a Beregszászi Magyar Gimnázium matematika tanára vezette. A tábor II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Kölcsey Ferenc szakkollégiumának és a főiskola oktató termeinek bázisán lett kialakítva. Az Abacus nevet már a tábor következő vezetője Kulin Judit, az Ungvári Dayka Gábor Középiskola matematika tanára adta. Az ő idején honosodott meg, hogy a tábori élmény, és a gyerekek látókörének bővítése érdekében minden évben az egyhetes tábor része az egynapos kirándulás, valamely kárpátaljai városban, ahol városi akadályversenyen vesznek részt. Az akadályverseny azt jelenti, hogy térkép alapján meg kell találni egy-egy objektumot, ahol az objektummal kapcsolatos feladványt kell megfejteni. A gyerekek csapatokban járják a várost. Mindegyik csapatnak a tábor első napjaiban batikolási technikával maga festette pólója van, így a városban felismerhetőek a tábor lakói. Az a csapat a nyertes, aki leghamarabb találja meg az objektumokat, teljesíti a távot. A nap végén a táborban megbeszélik a látottakat és még egyszer a feladványokat. Ezt az újítást is Kulin Judit vezette be. A táborban töltik pedagógiai táborgyakorlatukat a beregszászi főiskola matematika szakos hallgatói. A táborban nőtt fel egy olyan generáció, akik közül sokan a matematikát választották hivatásul. Ma már általános és középiskolákban tanítanak, mérnökök, főiskolai vagy egyetemi tanárok, kutatók (*Orosz I., 2020. Fodor É., 2020*).

Az anyanyelvi Irka-tábor is sokat változott, megalakulása óta. A szórványprogram részeként szervezték eleinte, hogy magyar szóra lehozzák a Felső-Tisza-vidéken élő vasárnapi iskolásokat, ahol találkozhatnak magyar ajkú gyerekekkel magyar közegben. A kezdetekben a tábor kéthetes volt. Az első héten a Felső-Tisza-vidéken, a plébániák udvarán a főiskolások bevonásával tartottak napközis tábort, ahol a feladatok, versenyek, program alapján kiválogatták azt a leginkább motivált 50-60 gyereket, akit lehoztak Beregszászba magyar szóra. A táborba meghívtak még 30-40 gyereket a tömbmagyarságból, a legaktívabb levelezőket, tollforgatókat. Mivel a tábor alapvetően magyar gyökerekkel, ám a mindennapokban nem magyar nyelvet használó (vagy az idő többségi részében nem magyar nyelvet használó) gyerekeknek szólt, hatékonyabbnak tűnt a gyerekek számára a nyelvtanulás és anyanyelvi kompetenciák kialakítása szempontjából a magyar közeg. A Felső-Tisza-vidéken a napközis táborokban a gyerekek a szokásos környezetükben maradtak, esténként hazamentek és nem kényszerültek teljes mértékben a magyar nyelv használatára. Beregszász mellett szóltak a KMPSZ anyagi lehetőségei is, mert az elnyert pályázatokba már a két hetes turnus nem fért bele. A napközis táboroknál sokba került az utaztatás. A tábor lelke évtizedeken át Punykó Mária, az Irka főszerkesztője, a Szórványprogram felelőse volt. Tőle a feladatokat Espán Margaréta vette át, aki szintén az Irka tábor vendége az Irka olvasója volt, és akit utódként Marika néni már főiskolás korában kiválasztott erre a feladatra.

Orosz Ildikó szerint a napközis táborok elhagyása racionális döntés volt ugyan, de pedagógiailag nem célszerű. A napközis táborok ugyanis a helyszíneken sok gyereket megszólítottak, közösség formáló hatásuk volt és a főiskolások példát mutattak abban, hogy anyanyelven is lehet boldogulni. A pedagógiai gyakorlatukat töltő főiskolások megismerték Kárpátalját, közelebb kerültek a rájuk váró pedagógiai kihívásokhoz. Ezért véleménye szerint az anyagi lehetőségek függvényében vissza kellene hozni ezeket a napközis táborokat azokon a helyszíneken, ahol van fogadókészség (Orosz I., 2020).

A Keresztény Balázs olvasótábor egy viszonylag új tábor, a korábbi táborokhoz képest. A tábort Kudlatyák Krisztina a Pro Cultura Subcarpatica (PSC) szervezet első igazgatója kezdeményezte, és a KMPSZ vállalta a menedzselését. Keresztény Balázsról, a KMPSZ egyik alapító tagja, elnökségi tagja volt, irodalomtörténész, a Kárpátaljai Kultúrtörténeti lexikon szerzője (Fodor É., 2020. Orosz I., 2020).

Ez is Beregszászban kerül megrendezésre, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola közreműködésével. A tábor indítását az magyar irodalom addigi háttérbe szorulása indokolta: szinte az összes főbb tantárgyat vagy műveltségi területet érintették, de az irodalom és az olvasás kedvelőinek még nem volt táborigényük. Magyarország támogatta a programot, így elindították az évi rendszeres lebonyolítást. A táborban a gyerekek egy héten keresztül kedvenc írójukkal vagy olvasmányukkal foglalkozhatnak, ezen kívül kitérnek a magyar nyelv szépségeire is. Az olvasás szeretetére nevelik a gyerekeket játékokon keresztül. Elsajátíthatják a versfaragás, a tollforgatás alapjait is.

A nyári táborokban összesen 400-500 gyerek vesz részt évente, táboronként 40-50 fő. Azokban az években amikor nem kapott a Szövetség megfelelő anyagi támogatást önköltséges alapon, egyébként jelképes összegért. A táborok népszerűségét és értékteremtő erejét mutatja, hogy akkor is volt jelentkező mikor önköltségesként tartották, mert nem kaptak rá támogatást.

A KMPSZ minden lehetőséget kihasznál, hogy külföldi, elsősorban magyarországi táborokba is mehessenek a kárpátaljai gyerekek. Általában azokat táboroztatja, akik jól teljesítenek a tantárgyi versenyeken. Már a kilencvenes évek elején is volt egy két csoport, de nem lett rendszer belőle. A szórvány gyerekeket a Felső-Tisza vidékről a „Kinyílik a világ” Alapítvány vitte Budapestre magyar szóra. Az anyanyelvi versenyek győztesei kaphattak üdülési lehetőséget a Balaton. 2001-ben megszervezik az árvíz sújtotta települések gyermekeinek üdülését Magyarországon felajánlások alapján. A 2000-es években a Velencei tó partján szerveztek magyarországi szponzorok támogatásával táborokat a kárpátaljai gyerekeknek. 2012-ben a Nemzeti Üdülési Alapítvány felajánlására 101 fő üdülhetett Zánkán az Erzsébet Program keretében. Ez a program azóta is működik, és létszámában jelentősen bővült, kiterjedt azokra is, akik a magyart idegen nyelvként tanulják Ukrajnában.

A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség közreműködésével az Emberi Erőforrások Minisztériumával kötött megállapodás szerint évente már 2500 gyerek vehet részt az Erzsébet táborokban a Balaton partján. A lebonyolítást a KMPSZ iroda végzi még Berki Károly nyugalmazott irodaigazgató által kidolgozott tervek szerint. A gyerekek kiválasztása a KMPSZ vetélkedőin elért eredmények alapján történik. Az utóbbi egy-két évben azok a gyerekek is kapnak 500 helyet, akik a magyart idegen nyelvként tanulják.

4.9. A KMPSZ iroda szerepe a kárpátaljai magyar oktatásügyben

A KMPSZ létrejötte után évekig nem rendelkezett irodával, mert alulról szerveződő civil közösségként működött. A alakulásakor a szervezet elnöke volt a Nagydobronyi Középiskola igazgatója, így ennek az intézménynek az infrastruktúráját használták. A levelezést, a beadványokat az iskola titkára Szanyi Jolán (Kállai) végezte társadalmi alapon évekig. 1992-ben a KMPSZ szorgalmazására megnyitották a beregszászi Tanítók Házában a magyar nyelvű pedagóguskönyvtárat, melynek állományát a KMPSZ állította össze és pályázataival bővítette. A Beregszászi Járási Oktatási Főosztály hozzájárult, hogy ebben a helyiségben tarthassák összejöveteleiket. Majdnem egy évtizedig ennek az épületnek az egyik szobájában volt az KMPSZ tankönyvtára is. Itt tartották az értekezleteket és az iratok egy részét. Az irodai munka a '90-es évek végén rövid ideig a jelenlegi református egyházhoz tartozó, jelenlegi Beregszászi Kálvin János Református Szakkollégium egyik termében kapott helyet. Az Apáczai Közalapítvány által meghirdetett pályázaton elnyert összegből 1999-ben a Szövetség vásárolt egy ingatlant, amelyben a KMPSZ irodája jelenleg is működik. A könyvtár még maradt a régi helyén, de 2002-ben - amikor a parlamenti választásokon Gajdos István csalással nyert a KMKSZ elnökével, Kovács Miklóssal szemben és megalakították a KMPSZ ellenszervezetét, a KAMOT-ot felszólították, hogy adják vissza a termet. A felszólítás után egy két nappal a járási oktatási hivatal akkori elnökének, Medvigy Istvánnak az utasítására a könyveket, a polcokat és a bútort kirakták az udvarra. Ekkor vitték át a könyvtárat is a székházba (Orosz I., 2020).

A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség központi módszertani irodája jelenleg Beregszászban, az Olga Kobiljanszka u. 17. alatt található. Az iroda sokáig nem rendelkezett székházzal, ami folyamatos nehézségeket állított az elnökségi ülések megrendezése szempontjából. Az 1944. évi közgyűlésen 17 elnökségi és két párttag került megválasztásra. 1999-ben a szervezet megvásárolta a jelenlegi székházul szolgáló épületet (Közoktatás, 2000/1, 2001/3. Berki K., 2020). A központi iroda korábbi vezetője Csizmár Sarolta 2008-ig. Őt követte Berki Károly, 2008 és 2017 között. 2017-től az napjainkig Fodor Éva az iroda vezető (Fodor É., 2020. Berki K., 2020). A módszertani központ napjainkban hét állandó munkatárssal dolgozik. A feladatok megszorodását és a tevékenységi körök folyamatos bővülését mutatja, hogy ez a szám 2001-ben még négy volt (Fodor É., 2020. Berki K., 2020). Ezen kívül egyéves szerződéssel dolgozik a takarító, a szórványfelelős, a Tankönyv- és Taneszköztanács elnöke, illetve a négy tankönyvtár munkatársa. A módszertani irodán kívül a Felső-Tisza-vidéken (Aknaszlatinán), a

Nagyszőlősi járásban (Nagyszőlősen), a Munkácsi járásban (Csongoron) és az Ungvári járásban (Csapon) találhatóak ezek (Fodor É., 2020).

A munkatársak felelősek a kiadványok terjesztéséért, elosztásáért, előtte való tárolásáért. Az iroda összekötő szereppel bír a részegységek, munkatársak, tagok között (Fodor É., 2020. Berki K., 2020).

A szekciók vezetőinek elmondásából az derült ki, hogy az irodának nagy szerepe van minden rendezvény előkészítésében és lebonyolításában. A programokkal kapcsolatban rendre az iroda munkatársait nevezték meg mint együttműködő, segítő munkatársakat. A programok előkészítése is szorosan kapcsolódik az irodához. Mint kiderült, a napirend összeállításában és az előadókkal való kapcsolattartásban is szerepük van (Punykó M., 2019. Kudron Á., 2020. Takács M., 2020).

Az iroda feladataihoz tartozik a szervezés minden tekintetben. Ez értendő a programokra és a mindennapokban az intézmények közötti kapcsolattartás során is. Felmérik az iskolák és az óvodák igényeit, majd megpályázzák a hiányzó tankönyvekre, segédanyagokra, eszközökre, felszerelések beszerzéséhez szükséges összeget. A jobb átláthatósághoz felosztották Ungvár és Körösmező között a területet négy régióra (ungi, ugocsai, beregi, máramarosi) (Fodor É., 2020).

A beszerzésen kívül felvállalták a helyi magyar iskolák érdekképviseletét. Szükség esetén levélben fordulnak a hatóságokhoz a tankönyvhiánnyal kapcsolatban és egyéb oktatásügyi kérdésekben, beadványokat és koncepciótervezeteket készítenek a kisebbségi anyanyelvi oktatásra vonatkozóan. Ezeket minden esetben az elnökség fogalmazza meg, az iroda munkatársai pedig eljuttatják a megfelelő helyre (<http://kmpsz.uz.ua/hirek/uelesezett-a-kmpsz.html>.<http://kmpsz.uz.ua/oldal/tankonyv-es-taneszkoztanacs.html>).

A KMPSZ tevékenységei anyaországi támogatásokból valósulnak meg. Ez a legtöbb esetben szintén pályázatok útján történik. A pályázatokkal járó minden adminisztrációs munka a KMPSZ iroda feladata (a pályázástól kezdve az elszámolásig) (Fodor É., 2020). 2009-től az iskolák rendszeresen részesülnek eszköztámogatásban, ami továbbpályáztatás formájában valósul meg. 2012-től 2016-ig terjedő időszakban nem a Pedagógusszövetséghez tartozott a pályázat lebonyolítása, ám 2017-től ismét a KMPSZ a befogadó szervezet. Ennek keretein belül az intézmények szemléltető eszközöket, laboratóriumi, kísérletekhez szükséges segédeszközöket, technikai, informatikai eszközöket, számítógépeket, testnevelés órához szükséges felszereléseket, különböző

mérőműszereket igényelhetek az iskolák. Az utóbbi években bútorzatra is pályázhattak (<http://kmpsz.uz.ua/hirek/magyarorszagi-segitseg-az-iskolak-reszere.html>)

A KMPSZ iroda közreműködésével továbbpályáztatás útján technikai eszközöket és bútorzatot nyert iskolák listája	
Iskola	Év
Aklihegyi Oktatási-Nevelési Központ	2018
Aknaszlatinai Bolyai János Középisk.	2009, 2011, 2018, 2019
Asztélyi Elemi Iskola	2018
Badalói Gvadányi János Általános Iskola	2010
Bátyúi Középiskola	2009, 2010, 2011, 2018, 2019
Benei ONK	2010, 2018
Beregrákosi Általános Iskola	2018
Beregsomi Általános Iskola	2009, 2019
Beregszászi 3.Sz. Zrínyi Ilona Középiskola	2009, 2018, 2019
Beregszászi 4.Sz. Kosuth Lajos Középiskola	2018, 2019
Beregszászi 6.Sz. Horváth Anna Általános Iskola	2009, 2010, 2019
Beregszászi 9.Sz. Általános Iskola	2009, 2018, 2019
Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium	2018, 2019
Beregújfalui Általános Iskola	2009, 2019
Bótrágyi Általános Iskola	2009, 2018, 2019
Csapi 2. Számú Középiskola	2009, 2011
Csongori Általános Iskola	2009, 2018, 2019
Dédai Általános Iskola	2019
Derceni Középiskola	2009
Eszenyi Középiskola	2009, 2018, 2019
Fertősalmási Általános Iskola	2009, 2018, 2019
Forgolányi Általános Iskola	2018, 2019
Fornosi Általános Iskola	2009
Gálócsi Elemi Iskola	2009
Gáti Kovács Vilmos Középiskola	2009, 2010, 2018, 2019
Gecsei Általános Iskola	2010, 2018, 2019
Guti Általános Iskola	2009, 2018, 2019

Szőlősgyulai Általános Iskola	2009, 2019
Halábori Általános Iskola	2010, 2019
Haranglábi Oktatási-Nevelési Központ	2009, 2019
Hetyeni Általános Iskola	2009
Homoki Általános Iskola	2017, 2019
Izsnyétei 2. Számú Általános Iskola	2009, 2018
Kaszonyi Arany János Líceum	2010, 2011, 2019
Kígyósi Elemi Iskola	2009
Kisbégányi Általános Iskola	2009, 2018, 2019
Kisgejőci Oktatási-Nevelési Központ	2009, 2019
Koncházai Középiskola	2009, 2019
Munkácsi 3. sz. II.Rákóczi Ferenc Középiskola	2009, 2011, 2018
Munkácsi Agráripari Koledzs	2011
Munkácsi Magyar Tannyelvű Szent István Líceum	2009, 2011
Nagybégányi Általános Iskola	2009, 2019
Nagyberegai Középiskola	2009, 2011, 2018, 2019
Nagyberegai Református Líceum	2009, 2010, 2011, 2019
Nagydobronyi Középiskola	2009, 2011, 2018, 2019
Nagydobronyi Református Líceum	2009, 2018
Nagygejőci Általános Iskola	2009, 2018, 2019
Nagymuzsalyi Középiskola	2009, 2010, 2019
Nagypaládi Móricz Zsigmond Középiskola	2009, 2018, 2019
Nagyszőlősi Perényi Zsigmond Középiskola	2009, 2018, 2019
Nevetlenfalui Középiskola	2009, 2019
Palágykomoróci Általános Iskola	2009, 2018, 2019
Pallói Elemi Iskola	2009
Papi Általános Iskola	2009, 2018, 2019
Péterfalvi Középiskola	2009, 2019
Ráti Általános Iskola	2009, 2018, 2019
Salánki Mikes Kelemen Középiskola	2009, 2011, 2018, 2019
Sárosoroszi Általános Iskola	2009, 2010, 2019
Sislóci Dobó István Középiskola	2009, 2019
Somi Általános Iskola	2019

Szalócai Általános Iskola	2009
Szernyei Középiskola	2019
Szolyvai 10. sz. Magyar Tannyelvű Iskola	2009
Szürtei Középiskola	2009, 2019
Técsői Hollóssy Simon Magyar Tannyelvű Középiskola	2018, 2019
Técsői Református Líceum	2011
Tiszaágteleki Általános Iskola	2009, 2018
Tiszaásványi Általános Iskola	2009, 2018, 2019
Tiszabökényi Általános Iskola	2009, 2018, 2019
Tiszabökényi Iskolaközi Oktatási és Termelői Kombinát	2011
Tiszacsomai Középiskola	2009
Tiszakeresztúri Oktatási-Nevelési Központ	2009, 2018, 2019
Tiszasalamoni Általános Iskola	2009, 2019
Tiszaújhelyi Oktatási-Nevelési Központ	2019
Tiszaújlaki Széchenyi István Középiskola	2009, 2011, 2019
Ungvári 10.Számú Dayka Gábor Középiskola	2009, 2018, 2019
Ungvári Drugeth Gimnázium	2009, 2018, 2019
Vári II. Rákóczi Ferenc Középiskola	2009, 2010, 2011, 2019
Verbőci Középiskola	2009, 2011, 2018, 2019
Viski I-III Fokozatú Oktató-nevelő Intézmény	2018
Zápszonyi Általános Iskola	2010, 2019
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola	2011

Csizmár Sarolta a Pedagógusszövetség módszertani irodájának hivatalos létrejötte előtt is ellátta az ún. irodavezetői feladatokat. Elnökségi tagként a vetélkedők szervezésének feladatait, az első táborokkal, pedagógus-továbbképzésekkel járó feladatokat végezte. Eleinte a rendszer kidolgozása volt a cél. A tantárgyi programok, rendezvények létrehozása, elindítása a kezdetekben kihívásnak számított. A mostoha körülmények és az állam támogatásának hiánya igencsak megnehezítette a munkaszervezést. A kezdeti időszakban a szervezett módszertani központ és az irodahelyiség hiánya sem könnyítette meg a feladatvégzést. Az egykori irodavezető munkájának legfontosabb mozzanataként azt

tartotta, hogy képesek voltak kialakítani a mostanra már állandóvá vált programokat. Megalapozták a jelenlegi KMPSZ-struktúrát. Kiemelte, hogy irodahelyiség nélkül is képesek voltak megszervezni a továbbképzéseket, táborokat, versenyeket, s szinte „táskában hordta a Pedagógusszövetséget” (Csizmár S., 2020).

Fontos megjegyezni még néhány egyedülálló akciót Csizmár Sarolta vezetésével:

1. 1996-„Könyvet könyvért akció”. A Duna TV vezette akció keretében minden kárpátaljai magyar iskola 180-200 könyvet kap.
2. 2000-ben a Szent István Lovagrend és a KMPSZ közreműködésével a kárpátaljai iskolák számítógépekhez jutottak. Egy amerikai cég kiselejtezett eszközei voltak, amiből a kárpátaljai magyar iskolák 1-2 darabot kaptak. Nagy előrelépésnek számított a felszereltség tekintetében, mivel a többi helyi iskola csak 5-6 évvel később jutott hasonló gépekhez.
3. 2003-ban 200 kerékpárt adományoz a KMPSZ-nek a Máltai Szeretetszolgálat az iskolákba való szétosztás céljával.
4. 2004-ben az Apáczai Kiadó és a Duna TV könyvadományt nyújtott a kárpátaljai magyar iskolák számára.. 22 083 tankönyvet kapnak a középiskolások Kárpátalja-szerte (Csizmár S., 2020. Orosz I., 2020. Jubileumi évkönyv. 20 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2011. Jubileumi évkönyv. 25 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2016).

Berki Károlytól tudhatjuk, hogy irodavezetői munkája idején a kialakított programok népszerűsítése folyt-sikerrel. A táborokban, versenyeken megnőtt a gyermeklétszám. Ez tette szükségessé a tantárgyi versenyek főiskolára történő áthelyezését is. Az iskolák már nem tudtak elég tantermet biztosítani 1-1 verseny lebonyolításához. Kiemelendő egy akció, ami a hozzá kötődik. Módszertani munkája kezdetén (mielőtt irodavezetővé előléptették volna) a 2000-ben történt árvíz során károsult iskolák felújításáért járt közben. Majdnem húsz iskolában járt helyzetfelmérés céljával, majd pályázatot nyújtott be a szükséges eszközök beszerzéséhez. Kozma Imre atyával, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat vezetőjével közösen szerveztek programot ennek kapcsán. Tizenhét iskola részesült támogatásban (Berki K., 2020. Jubileumi évkönyv. 20 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2011. Jubileumi évkönyv. 25 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2016).

Berki Károly irodavezetése idején kezdődött el az évenkénti zánkai táboroztatás. Ennek keretein belül a kárpátaljai (főleg) magyar gyerekek lehetőséget kapnak zánkai jutalomüdülésre. A kezdetekben 2500 gyerek üdültetését szervezték nyaranta a megszokott nyári táborok mellett. Ez nem kis feladatnak bizonyult, mivel a kezdetekben a gyerekek ilyen létszámban való utaztatása új feladat volt (*Berki K., 2020*).

Fodor Éva irodavezető az ún. „megszokott” programok közül a Kárpát-medencei Óvodafejlesztési Programot emelte ki az iroda tevékenységének áttekintése során. Ez 2017-ben kezdődött és a határon túli magyar óvodák felüjütítésát és támogatását tűzte ki célul. Ez egy három ütemben lezajló projekt, melyet a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. hirdetett meg. Ez az utóbbi években a legnagyobb volumenű projekt, ami a KMPSZ közreműködésével zajlik Kárpátalján (*Fodor É., 2020*).

Az elmúlt évben kiemelkedő számban vettek részt kárpátaljai gyerekek nemzetközi versenyeken. Összesen 11 versenyen 52 diák 13 kísérő tanárral:

1. Implom József helyesírású verseny- Győr. Ide a Karádi helyesírású versenyen előkelő helyezést elért tanulók jutottak el. Ez 4 gyereket jelent és egy kísérő tanárt.
2. „Szólj síp, szólj” Népzenei Vetélkedő, a Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesülete szervezésében. Két diák (Popovics Emese és Dzjapkó Rebeka) utazott Újvidékre egy kísérő tanárral. A részt vevő diákok a KMPSZ „Átal mennék én a Tiszán...” népdaléneklési verseny 2019. évi első helyezettei. A nemzetközi versenyen Popovics Emese 1. helyezést ért el, Dzjapko Rebeka pedig kiemelt 1. helyezést.
3. Eötvös Szónokverseny- Budapest. 2019-ben a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Felsőfokú Szakképzési Intézetében évente megrendezett szónokversenyének győztese jutott ki a budapesti megmérettetésre.
4. Kazinczy Szép Magyar Beszéd Verseny-Győr. Az Anyanyelvápolók Szövetsége szervezésében zajlik. A Pedagógussszövetség által szervezett Kazinczy Szépkiejtési verseny két kategóriájának 1-3. vagy 1-4. helyezettjei jutnak ki általában. Ezb2019-ben 8 gyereket jelentett.
5. VI. Nemzetközi Matematikaverseny a Lakiteleki Népfőiskola szervezésében. 11 diák és 3 kísérő vett részt 2019-ben. A KMPSZ-vetélkedők győztesei utaztak ide.

6. XXVII. Teleki Pál Kárpát-medencei földrajz- földtan verseny-Eger. Két gyerek egy kísérő tanárral vett részt. A Géniusz tehetségévége végén megírt tesztfelmerőn legtöbb pontszámot elérők jutottak el Egerbe.
7. XXX. Hevesi György Kárpát-medencei Kémiaverseny a Magyar Természettudományi Társulat szervezésében. Négy diák és egy kísérő tanár utazott ide. A Géniusz tehetségévége végén megírt tesztfelmerőn legtöbb pontszámot elérők mehettek a megméretetésre.
8. XXIV. Hermann Ottó Kárpát-medencei biológia verseny. Négy gyerek utazott egy kísérő tanárral. A Géniusz tehetségévége végén megírt tesztfelmerőn legtöbb pontszámot elérők jutottak el.
9. Évszázadok öröksége történelemvetélkedő- Kecskemét. Szervezi: az Oktatási Hivatal. Az Ungvári 10. sz. Dayka Gábor Középiskola nyerte a kárpátaljai elődöntőt, így ők utaztak ki egy csapattal (négy gyerek) és egy kísérő tanárral. A nemzetközi verseny döntőjét is megnyerték.
10. XII. Kaszás Attila Versmondó Fesztivál- 2019. június 15., Komárom. Szlovákiai Magyar Pedagógusszövetség (SZMPSZ) versenye. Belovics Dominika Katalin, a KMPSZ Költészet-napi szavalóversenyének győztese jutott ki a versenyre és ezüst sávós minősítést ért el.
11. „Édes anyanyelvünk nyelvhasználati verseny”- Sátoraljaújhely. A KMPSZ „Édes anyanyelvünk nyelvhasználati verseny” győztesei vehettek részt: négy gyerek és egy kísérő.
12. „Rákóczi Ferenc, az államférfi” kárpátaljai elődöntőjén megmérettetett öt csapatból Három jutott ki a döntőre. Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium „Mercurius Veridicus”, a Munkácsi Szent István Líceum „Rebellisek” és a Munkácsi II. Rákóczi Ferenc Középiskola „Zrínyi Ilona Katonái” csapatai jutottak tovább. A versenyt az SZMPSZ és a Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeuma szervezte Sátoraljaújhelyen (Fodor É., 2020).

5. A KMPSZ szerepe a kárpátaljai magyar nyelvű oktatás intézményhálózatának alakulására, fejlődésére Ukrajnában (1990-2020)

5.1. A magyar pedagógus képzésért, szakképzésért tett erőfeszítések

1993. november 20. (a főiskola honlapja szerint október 18.) a KMKSZ és a KMPSZ közös elnökségi ülésen egy kárpátaljai magyar főiskola alapítását kezdeményezi. A határozatban rögzítik, hogy létrehoznak egy alapítványt erre a célra. Az ülés után levélben fordulnak a Beregszászi Városi Tanácshoz, a Kárpátaljai Református Egyházhoz, a Katolikus Egyházhoz, hogy csatlakozzanak a kezdeményezéshez és vegyenek részt az alapítványban (Bagu, 1993. *Orosz I., 2020.* www.kmf.uz.ua).

A kezdeményezés nagy politikai ellenállásba ütközött több irányból. Elsősorban a monopóliumát védő Ungvári Nemzeti Egyetem felől, hogy ehhez ők jól meg tudják oldani. Erre az érvre reagálva, A KMPSZ elnöksége 1994 október 17. levélben kéri az Ungvári Állami Egyetem rektorát, indítsanak a reál szakokon, melyek az alapítvány tervei között nem szerepelnek. Olyan szakokon kérelmeztek magyar csoportok indítását kérelmezték az egyetemtől, ahol egyébként nagy számú magyarajkú hallgató tanult, évfolyamonként 10-30 közötti számban. A beadványra a rektor nem reagált, ezért felvették a közvetlen kapcsolatot a rektorral. A tárgyalások eredményeként a fizika és matematika szakokon engedélyezték a magyar fakultációs alcsoportok létrehozását, amennyiben a KMPSZ azt megfinanszírozza. Ez azt jelentette, hogy a délutáni órákban foglalkozhattak a magyar diákokkal magyarul, de nem számított be a tanrendjükbe. A pedagógusok bérét a KMPSZ külföldi pályázatokon teremtette elő. Néhány évig még tartott a program, de az egyetem vezetése, és a pedagógusok nagy része is elzárkózott annak legitimálásától, és a főiskola bejegyzése után az érdeklődés hiányában megszűnt (*Orosz I., 2020*).

Nehéz út vezetett a főiskola bejegyzéséig, és az első oklevelek kiadásáig, amiben oroszlanrészt vállalt a KMPSZ is. Erről ezt olvashatjuk a főiskola honlapján:

„1994. január 13-án bejegyezték a Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Alapítványt, melynek fő célja a magyar felsőoktatás létrehozása és fenntartása Kárpátalján. Az Alapítványt a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, a Kárpátaljai Református Egyház, a Beregszász Városi Tanácsa. A római katolikus egyház és a görög katolikus egyház képviselői támogatásukról biztosították a kezdeményezőket, de akkori sajátos helyzetük miatt nem állt módjukban részt venni az alapítvány munkájában. A Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Alapítvány felkérte a Magyar Közoktatási

és Művelődési Minisztériumot, a Határon Túli Magyarok Hivatalát, a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolát, hogy támogassák és segítsék az intézmény létrejöttét. Az alapítvány kidolgozta a főiskola alapszabályát és az engedélyeztetéshez szükséges dokumentumsomagot, majd benyújtotta az ukrainai Oktatási Minisztériumhoz, engedélyeztetésre. Az engedélyt abban az évben nem kapták meg. 1994. május 17-én a Magyar Művelődési és Közoktatási Minisztérium, a Bessenyei György Tanárképző Főiskola, a Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Alapítvány aláírták a szerződést a speciális tanárképzés beindításáról. A Magyar Művelődési és Közoktatási Minisztérium vállalta, hogy finanszírozza a képzést, a Bessenyei György Tanárképző Főiskola tanárai révén beindítja levelezős kihelyezett képzést Beregszászban. A Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Alapítvány vállalta, hogy biztosítja a kihelyezett képzéshez szükséges oktatási feltételeket, a nyíregyházi főiskolai tanárainak utaztatását és elszállásolását. 1994. augusztusában tartott felvételi vizsgák alapján 41 hallgató nyert felvételt óvodapedagógia, tanítói, angol-történelem, angol-földrajz szakokra. Az ünnepélyes tanévnyitót 1994. szeptember 17-én tartották. Az oktatás szeptemberben a Beregszászi Magyar Gimnázium volt gondnoki lakásában elkezdődött. 1995. január 5-én a Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Alapítvány és a Beregszászi Református Egyház megállapodást kötött arról, hogy az Egyház átadja a Főiskola céljaira 15 éves használatra, azaz 2010-ig, az Illyés Gyula sétány 1-es szám alatti ingatlanának egy részét, amelyben akkor még a városi poliklinika működött, olyan feltétellel, hogy a Főiskola azt felújítja, majd fizeti a fenntartási költségeket. Az épület tulajdonjogát a Beregszászi Városi Tanács visszaállította, de számos mesterséges akadályt gördítettek annak visszaadása elé a helyi élenjárók, például a magyar többségű Beregszászi Járási Tanács 1995. március 15-ei határozatában felfüggesztette annak végrehajtását, mert a városi végrehajtó bizottság nem a törvényeknek megfelelően járt el. A tulajdonjog visszaállítását pótlólagos dokumentumokkal kellett igazolni, még azt is, hogy a szovjet rendszerben elvették az épületet, annak ellenére, hogy levéltári adatokkal már korábban igazolták a háború előtti tulajdonjogot. Az oktatás ebben a tanévben a Beregszászi Ruhaiipari Szakközépiskola épületében zajlott. Az 1995-ös évben az Ukrán Akkreditációs Bizottság nem adta meg az oktatásra feljogosító engedélyt, a licenciát a Főiskolának, így a következő évben is kihelyezett tagozatként, úgynevezett speciális képzési formában indítottuk a képzést a Magyar Művelődési és Közoktatási Minisztérium támogatásával. 1996. június 13-i ülésén az Ukrán Állami Akkreditációs Bizottság pozitív döntést hozott a főiskola működéséi engedélyének megadásával kapcsolatban. A licenciát, az oktatásra feljogosító engedélyt szeptember 16-án adta ki az Ukrán Oktatási

Minisztérium. (Az ukrán–magyar kisebbségi vegyes bizottság júniusi ülése előtt a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség által két, a kárpátaljai magyarság szempontjából fontos kérdést sikerült a médián keresztül napirendre tűzni: a Vereckei honfoglalási emlékmű építését és a főiskola bejegyzésének ügyét. A Bizottság ez utóbbi mellett tett nyilatkozatot.) 1996. szeptember 25-én megtartottuk a Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola ünnepélyes tanévnyitóját. A tanévnyitón jelen volt Magyar Bálint, Magyarország művelődési és közoktatási minisztere, Anatolij Babak, ukrán oktatási miniszterhelyettes, valamint a kárpátaljai megyei vezetés és felsőoktatási intézmények rektorai, olyan személyek is, akik korábban az intézmény megnyitása ellen foglaltak állást. Elkezdődött a saját oktatói gárda kialakítása, részben kárpátaljai, fokozattal vagy megfelelő szakmai tapasztalattal és minősítéssel rendelkező tanárok, illetve PhD iskolákban, vagy aspirantúrán tanuló fiatalok bevonásával. Az oktatás a Beregszászi Ruhaipari Szakközépiskola épületében folyt. 1997 tavaszán – a Főiskolát a Határon túli Magyarok Hivatalának kezdeményezésére átvilágítják. Ebben az évben diplomáznak a BGYTf Speciális Képzésének keretében az első végzősök. 1997 őszén – a Főiskola közreműködésével a Beregszászi Református Egyház visszakapta a volt Kálvin-téri Ev. Református vásárcsarnok egy részét, amit átvehetett az intézmény. Még két évig működött az átadott épületben a poliklinika. A hatóságok nem akarták visszaadni az épületet teljes mértékben; annak ellenére, hogy Magyarország egymillió dolláros beruházással felépített egy modern rendelőintézetet Beregszászban, amit a mi napig nem törlesztettek a magyar államnak. 1999 szeptemberében – a Budapesti Kertészeti Egyetemmel közösen elkezdődik a kertészmérnöki képzés Beregszászban, speciális képzésként. 2000. február 26-án ukrain hivatalos útjának részeként az intézménybe látogat Orbán Viktor, Magyarország miniszterelnöke. Ebben az évben sikerül befejezni a nagyon romos állapotban lévő Beregszászi Református Egyháztól bérelt ingatlan felújítását. 2000-ben az Apáczai Közalapítvány támogatásával a főiskola megvásárolja, majd 2001-ben felújítja első tulajdonát, a tanári vendégházat, amely a kárpátaljai és magyarországi vendégtanárok megfelelő elszállásolását biztosítja. 2000 szeptemberében a Nyíregyházi Főiskolával közösen megkezdődik a közgazdasági speciális képzés. 2001-ben az Ukrán Oktatási Minisztérium akkreditálja a beindított szakokat, így a főiskola az első magyar kisebbségi felsőoktatási intézmény a Kárpát-medencében, amely a többségi állam által kiadott diplomát adhat végzőseinek. A 2001. június 20-án tartott első diplomaosztó ünnepségen jelen volt Pokorni Zoltán oktatási miniszter és Dobidovszkyka Nagyija az ukrán oktatási minisztérium képviselőjeként. 2002-ben az Apáczai Közalapítvány támogatásával a

vároستól megvásárolták, majd felújítjuk Beregszász főterén álló volt „Grand” hotelt, amely a kilencvenes évek végére „Druzsba” szállodaként szűnt meg rossz állaga miatt. A felújítás után az épületben kap helyet a főiskola Kőlcsey Ferenc Szakkollégiuma. A Szakkollégium ünnepélyes átadását, melyre 2002. február 7-én kerül sor, megtisztelti Mádl Ferenc, Magyarország államelnöke és Anatolij Kinah, Ukrajna miniszterelnöke. Ezen a napon a Beregszászi Városi Tanács döntése alapján a Főiskolának átadják a város főterén álló volt Törvényszéki palotát. 2002-ben az Illyés Közalapítvány és az Apáczai Közalapítvány támogatásával elkezdődik az egykori Törvényszéki épület felújítása. A támogatás arra volt elegendő, hogy elkezdjük a munkálatokat, így az intézmény vezetése úgy döntött, magyarországi és ukrainai nagy városokhoz fordul, hogy támogassák a felújítást. Az intézmény a felújított termet a támogató városról, önkormányzatról nevezi el. 2003. december 13-án a Főiskola felveszi II. Rákóczi Ferenc nevét, és II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola néven működik tovább. Az alapszabály módosítása révén sikerül bővíteni a képzési kínálatot, újabb szakokat indítani. 2003 – az Intézményt az Oktatási Minisztérium kérésére ismét auditálják. 2004 – magyarországi önkormányzatok segítségével sikerül befejezni az egykori Törvényszéki épület második emeletének felújítását. 2004-ben az új összetételű, 2002-ben megválasztott Beregszászi Városi Tanács határozatot hoz, melyben kezdeményezi az előző testület döntésének megsemmisítését és a volt Törvényszéki palota tulajdonjogának visszavonását a Főiskolától. Az intézmény vezetése mindent megtesz jogainak megvédése érdekében. A Főiskola tulajdonjogának megvédése érdekében Kucsma ukrán államelnökhöz levélben fordul Mádl Ferenc magyar köztársasági elnök, illetve az amerikai szenátus képviselői csoportjának nevében Tom Lantos. Az ügy belpolitikai vitát vált ki; mint kiderült, a tulajdonjog megvonását közvetve Gajdos István parlamenti képviselő, az UMDSZ elnöke kezdeményezte. A főiskola mellé állt Alekszandr Moroz, az ukrán parlament volt házelnöke, aki 2004. szeptember 1-én a főiskolán személyesen tájékozódott az épület tulajdonjoga körül kialakult helyzetről. A helyzetre jellemző, hogy tatarozásra hivatkozva a tanévzáró ünnepség megtartására nem kerülhetett sor a város művelődési házában, így azt a református templomban tartották, ami azóta a diákok kérésére hagyományá vált, és a tanévnyitó ülést is az egyház hozzájárulásával itt tartjuk.” (<http://kmf.uz.ua/hu/a-foiskola-tortenetebol/1993-2004/>).

A főiskola, mint az alapítvány „gyermeke” önálló életet él, de hogy eljutott idáig abban a KMKSZ- nek és a KMPSZ -nek van a legnagyobb szerepe. A főiskola bejegyeztetésében és működési engedélyének megszerzésében jelentős szerepe volt Brenzovics Lászlónak, akit a KMKSZ bízott meg ezzel a feladattal és a KMPSZ elnökének Orosz Ildikónak. A

legtöbb tárgyaláson és egyeztetésen Kárpátalján, Kijevben és Budapesten Ők képviselték az ügyet. Elkötelezettségüknek köszönhető az intézmény léte a mai napig. A főiskola létrehozása a kárpátaljai magyar közösség megmaradásáért tett erőfeszítés legnagyobb eredménye, amely kihat az oktatás összes láncszemére az óvodától kezdve. Az intézményből kikerült hallgatóknak köszönhetően maradt meg az oktatási hálózat, erősödtek meg szakmailag a tehetséggondozó intézmények. A főiskola infrastruktúrájának és tanárainak köszönhetően kerülhet sor a magyar közösséget építő rendezvényekre, így a KMPSZ tantárgyi vetélkedőire, táboraira stb.

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola homlokzata régen (baloldali kép) és napjainkban (jobb oldali kép).

Források: <http://karpataljalap.net/> , <http://karpatalja.ma/>

A főiskola épületének folyosója mielőtt oktatási intézménnyé alakították.

Forrás: <http://kmf.uz.ua/>

A főiskola és a hozzá tartozó felsőfokú szakképzési intézet belső udvara napjainkban.

Forrás: <http://fszi.kmf.uz.ua/>

5.2. A KMPSZ a pedagógusok továbbképzéséért, szakmai fejlődéséért

A KMPSZ megalakulása után nagyon fontosnak tartotta, hogy a kárpátaljai magyar pedagógusok szakmailag fejlődjenek és lehetőleg anyanyelvű továbbképzéseken vehessenek részt, mert a szaknyelvi kompetenciáinak nagy hiánya mutatkozott. A megalakulás után tárgyalást kezdeményeztek terveikkel kapcsolatban a megyei oktatási főosztállyal. Vaszil Horvát, akkori főosztályvezető már 1991. december 13. fogadta a képviselőket, ahol felvetették a magyar továbbképzések kérdését, a magyar pedagóguskönyvtár létrehozásának ügyét, a tantárgyi vetélkedők szervezését magyar nyelven. Felajánlották, hogy közvetítenek a magyarországi kapcsolatok kiépítésében. 1991 decemberében sor is került a Szabolcs-Szatmár-Bereg-megyei Pedagógiai Intézet és a KMPTI és a KMPSZ között megállapodás aláírására a pedagógusok tapasztalatcseréjéről, továbbképzéséről, módszertani együttműködéséről. 1992 januárjában megtartották az első módszertani üléseket a magyar pedagógusok számára. A rendezvénynek a Beregszászi Kossuth Lajos Középiskola adott otthont. Vendégelőadók érkeztek Nyíregyházáról, Ungvárról. A találkozó megmutatta keveset tudnak egymásról, egymás munkájáról a pedagógusok. 1992 januárjában a MMKM megbeszélést folytatott a határon túli szervezetek képviselőivel. A KMPSZ -t Szabó Árpád, Orosz Ildikó, Gerevics János, Bíró Ernő képviselték. Felajánlották nekik, hogy 100 pedagógus részt vehet magyarországi továbbképzésen. A KMPSZ vállalta a pedagógusok megszervezését. 1992-ben a Kárpátaljai Területi Pedagógia Továbbképző Intézet először hirdetett a kémia, ének-zene tanárok, óvónők, tanítók részére továbbképzést magyar nyelven. 1992. október 28-30. között Nyíregyházán és Beregszászban megtartották a Kárpát-medencei Magyarság Közoktatási Fórumát. Védnökei a SZSZB.-megyei PI, A Kárpátaljai Megyei Tanács, a KMPTI, a Consensus Humánus Alapítvány, a Beregszászi Járási Adminisztráció, a Járási Tanügy és a KMPSZ voltak. Nyíregyházán Korzenszky László miniszteri biztos tartott beszámolót, a magyar iskolák mozgalmáról. Dornyei László „Az MVSZ és az oktatás” címmel tartott előadást. Dr. Töttössy Istvánné az MKM Etnikai és Nemzeti Kisebbségi Főosztályának vezetője a határon túli magyarok támogatásáról szólt. Október 29.-én a kisebbségekben élő magyar pedagógusok tartottak beszámolót. Október 31.-én Beregszászban folytatódott a tanácskozás. Itt Vaszil Roszul a megyei oktatási osztály vezetője tartott előadást, és bejelentette a Beregszászi Magyar Pedagógiai Szolgáltató Központ és a Beregszászi Magyar Pedagóguskönyvtár megnyitását. A tanácskozáson felszólalt Vaszil Madzigen, az Ukrán Tudományos Akadémia elnökhelyettese, valamint Viktor Litvin az Ukrán Közoktatásügyi Kisebbségi Hivatal vezetője. A résztvevők meglátogatták a Vári óvodát, a borzsovai és

nagyberegai iskolákat. Nagyberegen megnyitották az iskolai néprajzi múzeumát. 1992. november 17.-én a KMPTI igazgatója Talapkánics Mihajló, a megyei oktatási főosztály helyettese, Herczog György, a KMPSZ részéről Bagu Balázs, Orosz Ildikó, Morilják Erzsébet megvitatták a Beregszászi Továbbképző Fiókinézet feladatait és az intézet alapszabályát. Az intézet igazgatója Deák Ferenc lett. 1993-ban a KMTI Beregszászi Fiókinézet már 10 tantárgyból hirdetett továbbképzést, és számos szemináriumot tartottak.

Igazgatója dr. Deák Ferenc volt 1999-ig, majd Kádár Rozália vezette 2005-ig. 2005-től 2011-ig Doma István töltötte be az igazgatói posztot. Ezután 2011-2014 között nem volt igazgatója az intézetnek. 2014-ben Sin József töltötte be az igazgatói tisztséget, majd 2015-től Gabóda Béla. Jelenleg is ő az igazgató.

2017-től nem csak a beregszászi járás, de az egész terület nemzetiségi intézményei a fiókinézethez tartoznak. Az iskolai szaktárgyak mellett szerveznek tanfolyamokat iskola és óvodavezetésből, inkluzív pedagógiából a kárpátaljai nemzetiségi (magyar, román, szlovák) oktatási intézmények részére. Ezen kívül a logopédusok és a pszichológusok számára is. A 2017-2018-astanév során 22 csoportban 584 részt vevőt számláltak a képzések összesen. A 2019/2020-as tanévben eddig 69 csoportban 1875 fő volt. 2013-2019 között 64 módszertani szeminárium és 23 konferencia került megrendezésre.

Az intézet a beregszászi *Tanítók házában* kapott helyet. Az épületet a KMPSZ közreműködésével anyaországi pályázatból újították fel 2017-ben, majd adták át 2018-ban.

A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség megalakulása óta célul tűzte ki, egy magyar tankerület létrehozását, amely a magyar oktatási intézményekben zajló munkát segíti. A 2016-os évben végre sikerült elérni, hogy a Kárpátaljai Megyei Pedagógus-továbbképző Intézet Beregszászi Fiókinézetének státuszát bővítették, és feladatköre lett a kárpátaljai magyar, román és orosz tannyelvű nevelési-oktatási intézményekben (12 román, 1 orosz, 1 szlovák és több mint 200 magyar) dolgozók szakmai továbbképzésének és minősítésének megszervezése. A Fiókinézet munkatársainak elhelyezését úgy sikerült megoldani, hogy egyeztetve a Beregszászi Járási Tanács elnökével, az intézet elhelyezésére kijelöltek egy épületet, a *Tanítók Házáat*.

A *Tanítók háza* épülete Beregszászban, a főúton a Munkácsi u. 14. sz. alatt található kétszintes épület. A Beregszászi Járási Tanács tulajdona, de 2004-től a tanács rendelete alapján át lett adva a Járási Oktatási Osztálynak. Az épület elég rossz állapotban volt. A tetőszerkezete

elavult, korszerűtlen a fűtésrendszere, cserére szorul az épület teljes elektromos hálózata, és a nyílászárók. Az épület második szintje évek óta kihasználatlanul állt. A régi tetőszerkezet miatt a falak beáztak a padló tönkrement.

A Pedagógusszövetség a Járási Oktatási Osztály valamint a Megyei Továbbképző Intézet együttműködési megállapodást írt alá, melynek értelmében az oktatási osztály használatba adja a továbbképző intézet részre az épület második szintjén található termeket, a szövetség pedig a Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkársága, a Miniszterelnökség Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és Kárpátalja együttműködési és összehangolt fejlesztési feladatainak kormányzati koordinációjáért felelős kormánybiztosság a BGA Zrt. közreműködésével vállalta a teljes épület felújítását.

A tagozat négy főállású és egy mellékállású munkatárssal dolgozik (*Gabóda B., 2020*).

- Gabóda Béla-tagozatvezető. Kémia-biológia tantárgyi felelős, roma oktatásügyi felelős.
- Braun Éva- magyar nyelv és irodalom módszerész, világirodalom tantárgyi felelős
- Popovics Elza- módszerész, fizika, informatika, matematika tantárgyi felelős
- Szergelycsuk Julianna- elemi oktatás felelős módszerésze, szlovák tannyelvű oktatási felelős
- Pösze Andrea- ukrán nyelv és irodalom módszerész (*Gabóda B., 2020*).

2019 szeptemberéig Papp Géza töltötte be a jog, földrajz és történelem tantárgyak módszertani felelősének posztját. Távozása óta a poszt betöltetlen (*Gabóda B., 2020*). A fiókintézet szervez a körzethez tartozó pedagógusok számára konferenciákat, továbbképzéseket. A pedagógusok kötelező, ötévenkénti továbbképzéseinek szervezése és lebonyolítása tartozik ide. A továbbképzések során az előadások ingyenesek, viszont az oklevél előállításának költségét (19 UAH) és a szállást a pedagógusoknak ki kell fizetniük. A tagozaton lehetőség van egyes tantárgyak esetében a magyar nyelvű kurzus elvégzésére és a magyar nyelvű dolgozatok, prezentációk leadására és előadására (*Gabóda B., 2020*).

5.3. A KMPSZ szerepe a líceumok, gimnáziumok létrejöttében

A kárpátaljai református gimnáziumok iránt már az 1980-as évek végén igény mutatkozott, mikor enyhült a vallásellenes politika és többen vállalták a lelkipásztori munkát Kárpátalján. A református egyháznál sok olyan lelkész teljesített szolgálatot, akik a szovjet rendszer idején az illegálisan működő Kárpátaljai lelkészképző tanfolyam elvégzése után szenteltek lelkésszé, kapták meg a palástot. Az erősen megfogyatkozott kárpátaljai lelkészek az anyaországiak segítségét kérték az új egyházi értelmiség nevelése terén. A magyarországi teológiák szívesen fogadták a delegált fiatalokat, akiket az első években személyes kapcsolatok révén válogattak ki és így tanulmányi teljesítményeikkel a fogadó intézmények nem voltak megelégedve. A sikertelenség okát a kárpátaljai magyar középiskolák alacsony oktatási színvonalában látták és egy éves hétvégi felkészítőt szerveztek a jelöltek számára, amibe bevonták Bagu Balázst, a Bátyúi Középiskola magyar szakos tanárát. Az elvégzés után viszont mindenkinek ajánlást adtak, így lényeges változás a korábbi helyzethez képest nem történt (*Orosz I., 2020*).

Magyarországon már az első szabad választás előtt az egyházak bővítették oktatási intézményeiket és anyagi támogatásért a számukra gazdagnak tűnő nyugati testvéregyházakhoz fordultak. A kapcsolatfelvétel egyik jelképes eseménye 1991. október 18. Budapesten a Ráday Kollégiumban történt, ahova meghívták a határon kívül rekedt testvéregyházak képviselőit. Megnyitották a magyar-holland oktatási központot az EDUCA Ttransfer Internationalt. A megnyitót megelőzően konferenciát szerveztek a határon túli református gimnáziumok képviselői számára, az együttműködés lehetőségének reményében. Minden régió képviselteti magát. Kárpátaljáról a Református Egyházat Gulácsi Lajos főjegyző képviselte, de mert nem volt egyházi iskola felkérték az egy éve alakult KMKSZ oktatási szakbizottságát, hogy delegáljon képviselőt. A szakbizottság képviselője a tanácskozás után írásbeli javaslatot tesz tesz a Kárpátaljai Református Egyház Zsinatának egy önálló egyházi gimnázium létrehozására (*Feljegyzés Dr. Forgón Pál püspök úrnak, 1991*).

Az Egyház abban az évben nem élt az oktatási intézmény alapításának lehetőségével. A döntés hátterében az egyházi elit, és a pedagógus társadalom közötti feszültség és bizalmatlanság állt. Az szovjet oktatási intézmények rejtett tanterve, erősen eltért a családok túlnyomó többségének erősen vallásos szubkultúrájától. A pedagógus pedig e tanterv, az állami ideológia közvetítőjének számított, ami így bizalmatlanságot keltett a vallási közösségekben, így a református egyház vezetői úgy gondolták, nem bízható rájuk ilyen fontos intézmény létrehozása. 1991-ben a Kárpátaljai Református Egyház a Magyarországi Művelődési és

Közoktatási Minisztérium támogatásával kárpátaljai gimnáziumi osztályt szervez a Csengeti Ady Endre Gimnáziumban. A segíteni akarás és a szervezőket motiváló jó szándék mellett motivációs tényezőként szerepelt az is, hogy ebben az évben tértek át az anyaországban a fejkvótás támogatási rendszerre, ami arra ösztönözte az oktatási intézményeket, hogy minél több gyereket iskolázzanak be. Ez a határozat a határmenti vidéki gimnáziumok vezetésének figyelmét a határmenti magyar területekre irányította. Különösen azon periférián működő gimnáziumok voltak érdekeltek a határ mentén élő diákok átcsábításában, amelyektől a kötelező központosított beiskolázás feloldása után, a megyeközpontokban szervezett alternatív képzést biztosító új vagy megújult oktatási intézmények elszívták a diákokat, így költségvetésük csorbult, de nagy alapterületű infrastruktúrával rendelkeztek. Ilyen intézmények volt például a Csengeri Ady Endre Gimnázium, vagy a Tiszavasvári Vasvári Pál Szakmunkásképző is (Orosz I., 2020).

A kárpátaljaiak számára szervezett csengeri református osztály indításával kapcsolatban a KMPSZ elnökségének fenntartásai voltak, és levéllel fordultak Andrásfalvy Bertalan akkori Művelődési és Közoktatási Miniszterhez a kérdés tisztázása végett. A kifogások a következők voltak: a gyerekek számára semmilyen úti okmányt nem adtak ki, így csak szüleik vihették át a határon, és mehettek értük, vagy hosszú bonyodalmas eljárás után kaphattak csoportos engedélyt, egyszeri átlépésre; mindnyájan kiskorúak voltak, még személyi igazolvánnyal nem rendelkeztek így a törvények szerint gyámot kellett volna külföldön kinevezni melléjük. Az osztály tanulóinak nem volt megoldott az orvosi ellátása, nem fizettek értük a TB járulékot, nem volt fedezet a tankönyvekre, egyéb felmerülő költségeikre. A kárpátaljai családok gazdasági helyzetének ismeretében rájuk terhelni ezeket a költségeket nem lehetett, az Egyháznak pedig nem volt rá pénze, így további terheket ró a magyar államra. A KMPSZ elnöksége ismerve a realitásokat, a határon túli magyarok oktatására szánt, egyébként is szűkös keretet, attól tartott, hogy az adott projekt annyira megterheli azt, hogy fontos más kárpátaljai projektre már nem jut forrás. Szubjektív tényezőként motiválta az ellenzőket az egyház és a pedagógustársadalom kapcsolata. Egyes lelkészekre mint a kommunista rendszer képviselőiére, de legalább is annak kiszolgálóira tekintettek. Az egész pedagógustársadalomra vonatkoztatott summás ítéletből azt a következtetést vonták le, hogy velük közösen nem lehet református szellemiségű iskolát létrehozni, vagy ha létrejön annak nem lesz eredménye. A kárpátaljai pedagógusok önérzetét sértette, hogy az egyház megkérdőjelezte szakmai és pedagógiai felkészültségüket, velük nem egyeztettek a projekt indításakor. Úgy vélték, hogy a csengeri osztályban tanulónak, mert távol vannak saját környezetüktől úgy sem lesz megfelelő

nemzetmegtartó hatása, amire hivatkozva elindították a képzést. Egyébként a Csengeri Ady Endre Gimnázium sem volt egyházi intézmény, ott is olyan pedagógusok tanítottak, akik a szocializmusban végezték tanulmányaikat, és szereztek oklevelet. Az ügyben érintett felek, a KMKSZ, a KMPSZ, a KRE, a MKM, a Tiszántúli Református Egyházkerület, a Csengeri Ady Endre Gimnázium képviselői 1992. szeptember 10. egyeztető tárgyalást tartott, melynek eredményeként aláírtak egy megállapodást. A megállapodás szerint ezt a képzési formát nem tekintik precedens értékűnek, és az érdekeltek közös erőfeszítéseket tesznek, hogy a következő 1993/94-es tanévtől kezdve Kárpátalján nyissanak református osztályt (*Feljegyzés Dr. Forgón Pál püspök úrnak, 1991*).

Elkezdődtek az egyeztetések az ukrán állami szervekkel, a KRE-zal a hely kiválasztásával és a dokumentációk-beszerzésével kapcsolatban. Több egyházközség is vállalta volna a gimnázium szervezésével kapcsolatos feladatokat, így felmerült annak a lehetősége, hogy Bátyúban, Nagydobronyban, Nagyberegen, Beregszászban legyen a gimnázium. Végül Nagyberereg mellett döntöttek az egyházi vezetők. A döntésnél nagy szerepe volt annak, hogy a Beregszászi járásban él a legtöbb magyar Kárpátalján, amelynek vezetését is túlnyomó többségben magyarok alkotják, akik nagyon támogatták a csengeri osztály szervezését, és úgy vélték így könnyebb lesz a kárpátaljai hivatalos elismertetése is. 1993. Májusában a KRE hivatalosan is megkeresi az ÉTI és a Tiszán inneni Református Egyházkerület Püspöki Hivatalát a kárpátaljai református gimnázium támogatásával kapcsolatban. Az idő szorítása és a joghézagokra hivatkozva a Népképviselők Kárpátontúli Területi Beregszászi Járási Tanácsa által 1993 július 18. kelt 20 számú rendeletével a Kárpátaljai Református Egyház Zsinatának 1993 június 7. határozata és kérelme alapján engedélyezték a Nagyberegi Középiskola keretein belül 25 fővel egy magyar tannyelvű református osztály indítását. A határozat szerint, abban az esetben, ha a kezdeményezők megteremtik a megfelelő anyagi-technikai és szellemi feltételeket önálló intézményként tevékenykedhetnek. Megkezdődtek az előkészületek. A felvételi vizsga után az intézmény a nagydobronyi tanárok által kidolgozott líceumi tantervek alapján tanítottak, amely ötvözötte az ukrán általánosan képző középiskolák 10-11. osztályának tananyagát a magyarországi 8 + 4 rendszerben dolgozó gimnáziumok tananyagával. Az oktatás egy évvel ezen diákok számára kitolódott, így az ott érettségizettek az elsők között vannak akik Ukrajnában) 12 (9 + 3) évi oktatás után érettségiztek. A vallási jellegű tárgyakat a Zsinat által jóváhagyott, magyarországi református gimnáziumok által kidolgozott és adaptált tantervek, tanmenetek alapján végezték. A kárpátaljai tanárok iránti bizalmatlanságot még nem sikerült feloldani, erre utal, az, hogy az osztályfőnököknek magyarországi vendégtanárt kértek fel, aki a

délutáni nevelői feladatokat is ellátta. A Nagyberegi Községi Tanácsa leendő gimnázium számára, hajlandó volt átengedni a falu központjában álló, a 30-as években iskola céljára épült és abban az időben ideológiai (kommunista) központként működő épületet (a nép csak idegölőnek becézte), ha az egyház kiváltja a falusi kultúrház kibővítésével. Az építkezést anyagilag főleg a holland-magyar oktatási társaság támogatta. 1995-re, az első osztály érettségijének évében még nem önálló oktatási intézményként működött, annak ellenére, hogy a jogi lehetőségek már adottak voltak. A járás vezetői vagy félelemből, vagy felső utasításra, vagy a szocializmusban megszokott és megmerevedett túlteljesítés, esetleg presztízskérdés miatt nem mutattak hajlandóságot az intézmény önálló státusának megadására, mindig kitaláltak valamilyen feltételt vagy kifogást, aminek ürügyén nem engedélyezhetik. Az alapkifogás az volt, hogy az egyház a hatályos törvények szerint nem működtethet világi oktatási intézményt, csupán lelkészképzőt. A gimnáziumi osztály indításában jelentős szerepe volt Gulácsy Lajosnak, a KRE főjegyzőjének, akkori nagyberegi lelkésznek, a KMPSZ elnökségi tagjainak: Bagu Baláznak, Baran Juditnak (aki akkor a Nagyberegi Középsiskola igazgatója volt), Orosz Ildikónak (aki akkor a Nagydobronyi Középsiskola igazgatója volt) *(Feljegyzés Dr. Forgón Pál püspök úrnak, 1991. Orosz I., 2020)* .

Az első év után más egyházi kerületek is szerettek volna gimnáziumot nyitni. 1995-ben, Horkay László lelkész kezdeményezésére a Nagydobronyi Református Egyházközség kereste meg a KMPSZ-t a gimnáziumalapítással kapcsolatban, akik tanácsot adtak az önálló gimnázium alapításnak jogi lehetőségéről. A szervezet tanácsára a hatályos törvényeknek megfelelően még abban az évben bejegyezték az egyház által létrehozott jótékonyági alapítványt, amely civil szervezetként már létrehozhatta az intézményt, elhárítva ezzel a korábban oly sokszor a bejegyzés útjában álló akadályt: az egyház nem avatkozhat bele közvetlenül az oktatásba. A Nagydobronyi Református Gimnázium (hivatalos nevén Nagydobronyi Református Líceum) működése zökkenő mentesebb volt, mint az első intézménnyé, és a kezdettől fogva önálló státusszal rendelkezett. Ehhez hozzájárult az is, hogy a közösség kárpátaljai református egyházközségek közül a legerősebb, mint hitben, mint anyagi vonatkozásban. Jelentős szerepe volt a sikerben annak is, hogy a gimnáziumi képzésnek voltak előzményei a településen. Egyrészt 1953-ban, Sztálin halála után itt indult az egyik első magyar tannyelvű középiskola a megyében. Másrészt ezt a hagyományt már 1992-ben szerették volna megújítani és a tanári kollektíva életre hívott egy gimnáziumi osztályt, kidolgozták annak szakmai dokumentumcsomagját, engedélyeztették azt Ungváron, az oktatási főosztályon, és Kijevben a Minisztériumban. A gimnáziumi osztály hamar elvetélt, csupán egy osztály

érettségizett, és a 25 indulóból 12-en. A pedagógusok levonták a tanulságot: egy intézményen belül nem lehet kétféle irányú képzést, követelményrendszert és értéket párhuzamosan működtetni. A homogén magyar falu vezetése, az iskola kollektívája a tapasztalatok alapján nem zárkózott/zárkózhatott el egy ilyen kezdeményezéstől. Segítségükkel 1995 májusában egy hónap leforgása alatt sikerült legalizálni az intézményt A Nagydobronyi Református Egyház által 1995. március 2-án az érdekelt helyi és járási állami és oktatási intézményeknek írt felkérő levelekre mindenki a lehető legrövidebb időn belül válaszolt. A Községi Tanács a felszabadult 2-es számú óvoda épületét a hozzá tartozó földterülettel együtt átadta a Nagydobronyi Református Egyháznak kollégium számára, a Nagydobronyi Középiskola az oktatás céljaira térítésmentesen átadta régi épületét. Az ünnepélyes tanévnyitóra 1995. Szeptember 10-én került sor a Nagydobronyi Református templomban. A gimnáziumot sikerült úgy bejegyezni, hogy a működéshez szükséges állami normatívának megfelelő összeget az Ungvári Járási Tanügy biztosította. Ezt egyébként a Nagyberegi Református Líceum bejegyzésekor is biztosították, amire szintén ebben az évben 1995-ben került sor. Nehezebb körülmények között jött létre a Nagyszőlősi járásban 1995-ben alapított Tivadari Református Líceum. A volt Ugocsa vármegyében, Tivadarban (Tiszapéterfalva közigazgatási része) Oroszi Pál akkori esperes kezdeményezésére indult református líceum, melynek jogi státusa tisztázatlan volt egészen az első kibocsátásig. Ebben a járásban a magyarok pozíciói gyengébbek voltak az államirányítási szervezetben a másik két járáshoz képest. Ennek is tudható be, hogy az első kibocsátás évében legalizálták, olyan feltételek mellett, hogy az alapítók, tehát a jótékonyági alap teljesen lemond az állami támogatásról. Ebben az is közrejátszott, hogy az egyházon belül sem bírták a vezető testület teljes és egyértelmű támogatását, és az első szervező tanári testületnek nem voltak adminisztrációs és irányítási tapasztalatai. Továbbá az intézmény léte kiváltotta a környező magyar tannyelvű középiskolák ellenállását, akik félték az intézmény elszívó hatásától és a kihívástól, amit egy új, magasabb szintű képzés idézhet elő és így csökkenhet presztízsük, megítélésük a helyi közösségen belül (*Orosz I., 2020*).

A gimnáziumok most már bevett intézményekké váltak és nem lehet megkérdőjelezni létjogosultságukat, fontosságukat, amit eredményeiknek köszönhetnek, és a KMPSZ ragaszkodásának ahhoz, hogy a kárpátaljai magyar pedagógusok is képesek minőségi oktatásra. Amennyiben a KMPSZ nem áll ki a kezdetekkor, lehet, ma már az itteni fiatalokkal telne meg minden határmenti gimnázium SZSZB megyében.

A gimnáziumok fontos szociális funkciót is ellátnak. Az ismertetett gazdasági helyzetben sok hátrányos helyzetű gyerekeknek biztosítanak az ingyenes kollégiumi és jelképes összegű teljes ellátás mellett nem csak jó, sok esetben az otthonitól sokkal jobb körülményeket, hanem ezáltal továbbtanulási, társadalmi mobilitási lehetőséget. A Nagydobronyi Gimnázium reál szakirányú, a Nagyberegi humán, a Tivadari még a szakképzés irányában próbál nyitni (*Orosz I., 2020*).

A református líceumok kihívást jelentettek a többi történelmi egyház számára. Ezen líceumok példáját követve a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye megbízásából az Egyházmegyei Szent Márton Karitászt alapított líceumot Munkácson 2001-ben. és Szent Istvánról nevezték el. A Munkácsi Görög Katolikus Püspökség Beregszászi Esperesi kerülete által létrehozott líceumot 2003-ban Karácsfalván, Sztojka Sándor egykori püspök szülőfalujában, és róla is nevezték el (*Orosz I., 2020*).

5.4. A Szövetség hatása az állami magyar nyelvű oktatási intézményhálózat fejlődésére

A KMKSZ oktatási bizottsága (ebből nőtt ki a KMPSZ önálló szervezetként) már megalakulásakor felmérte az oktatási intézményhálózatot és a magyar nyelvű oktatás fejlesztését kezdeményezte. Ennek eredményeként visszakapta önállóságát a Nagyszőlősi és az Aknaszlatinai Középiskola, megszűntek az orosz tannyelvű osztályok Nagydobronyban, Kaszonyban, Zápszonyban és számos más iskolában ahol működött orosz osztály magyar gyerekeknek. Általános iskolává minősítették a Kisgejőci, Szalókai Tiszaaásványi elemi iskolákat (*Orosz I., 2020*).

A KMPSZ megalakulása után folytatta ezt a vonalat, és a kidolgozott koncepció alapján végezték szervező és kezdeményező tevékenységüket. Hamar felismerték a kedvező átmeneti állapot által teremtett helyzetet. A szovjet hatalom már gyenge volt, az ukrán még nem épült ki, és akik képviselték azokkal egy véleményen voltak az anyanyelvű oktatás terén, mert a nyolcvanas években az ukrán értelmiséggel együtt küzdöttek a teljes oroszosítás ellen. A megyei és járási szinten a kilencvenes évek elején erre még emlékezett az ukrán elit, ha nem is támogatta mindenben a kezdeményezéseiket, de nem tudta lesöpörni az asztalról a jogos kéréseket. Ennek eredményeként sikerült megnyitni a magyar oktatási intézményeket, osztályokat, csoportokat olyan településeken, területeken, ahol nem volt negyven évig semmi, vagy visszaminősített intézményként működtek (*Orosz I., 2020*).

A szervezet jelentős szerepet vállalt nem csak az egyházi, de az állami magyar tannyelvű líceumok indításakor, szakképzők magyar csoportjainak megnyitásában.

A Beregszászi Magyar Gimnázium esete

A Beregszászi Magyar Gimnáziumot 1895-ben nyitották meg. Ez volt az egyetlen középszintű oktatási intézmény, amelyben a csehszlovák időszakban végig megmaradtak a magyar osztályok, és 1938-1939 tanévtől ismét magyar tannyelvűek lettek (Fedinec, 1996). A második világháború után Beregszászban 1954-ben indult a magyar tannyelvű hétosztályos alapképzésre épülő középiskola tagozata magyar nyelven, ami érettségivel zárult, a Beregszászi 4 számú Középiskolában. Későbbiekben Kossuth Lajosról nevezték el, és sokáig tartották a Beregszászi Gimnázium jogutódjának. 1990-ben Kárpátalját is elérte az új, még USSZK oktatási törvénye által indikált oktatási reneszánsz. A nyugat-ukrajnai oktatási irányítási szervek a régi gimnáziumok visszaállításában, az oktatási rendszer szerkezetének és színvonalának az európaihoz való igazításában látták az ukrán nép felemelkedésének

lehetőségét. A terület oktatási főosztálya is több ízben tartott olyan tanácskozást, amelyre meghívták a még élő és általuk ismert volt gimnazistákat a kárpátaljai intézmények létrehozásával kapcsolatban. Az értekezletek sokszor formai lényegtelen kérdésekben merültek ki, mint például: legyen-e egyenruha, egyensapka vagy sem az adott oktatási intézményekben. A területi főosztály döntése értelmében Beregszász kapta a lehetőséget, hogy magyarok számára gimnáziumot szervezzen. A szervezés kapcsán számos, a közösséget megosztó kérdést hozott felszínre. A felvetődött kérdések között szerepelt az, hogy új intézményként jöjjön-e létre, vagy a Kossuth Lajos Középiskolát alakítsák át gimnáziummá. Vita tárgyát képezte, hogy a gimnázium 4, vagy 8 évfolyamos legyen, vagy hétosztályos, mint az ukrán tervezett gimnáziumok és esetleg tantervében is igazodjon a magyarországi nyolcosztályos intézményekhez, használhatja-e a magyarországi tankönyveket, ki legyen a fenntartója, a terület vagy a járás, netán a város, hogyan a válogassák ki az ott dolgozó pedagógusokat. A vita felrázta és egyúttal meg is osztotta a magyar pedagógus társadalmat. A folyamatba bekapcsolódott a KMKSZ oktatási bizottsága, és az eseményekre hatással volt az MKM újonnan létrejött határon túli magyarok főosztálya is. Végül a felsőbb szervek figyelembe vették az érveket és önálló oktatási intézményként hozták létre a beregszászi magyar gimnáziumot, nyolc évfolyamos képzéssel, és még azt is megengedték, hogy a magyarországi tantervek és az ukrán tantervek ötvözésével, magyarországi tankönyvek használatával induljon meg a képzés. A tanárokat pályázati úton válogatták ki. Az első igazgató Udvari István, a Beregszászi 3.sz. Középiskola igazgatója lett, aki alapos szakmai hozzáértésével megvalósította a gimnázium iránti elvárásokat. Az új intézmény létrejötte feszültséget okozott a Beregszászi 4. sz. Kossuth Lajos Középiskolában, akik presztízsveszteségként élték meg a gimnázium létrejöttét, és ez a két intézmény viszonyában a mai napig érzékelhető. A nagyobb gondot napjainkig az intézmény anyagi helyzete jelentheti. Az új intézmény néhány évig ideiglenes elhelyezést nyert egy régi iskolaépületben. A volt gimnázium épületében 1945 után az Ukrán Középiskolát helyezték el, akik hallani sem akartak arról, hogy visszaadják a gimnáziumnak és ukrán gimnáziumot nyitottak benne. Végül hosszú nemzetiségi színezettel tarkított vita után a járási adminisztráció, amely egyébként zömében magyar nemzetiségűekből állott, összevonta a város két bentlakásos iskoláját és a BMG-nak átadta a volt kollégium épületét, amit a XX. század elején építettek és a 60 év alatt nem tataroztak. A kiköltöző intézmény a szovjet gyakorlatnak megfelelően magával vitte még a felszerelt villanykörtéket és kapcsolókat is. Az intézményt a járás fenntartásában nyitották, így annak a költségvetését terhelte, a gazdasági helyzet rohamos romlásával, a fizetési eszközök hiányában, a fizetések

elmaradásával majdnem működésképtelenné tette, javításra évtizedig szinte semmit nem kapott. Az 1999-es évben javításra adott az állami adminisztráció egy jelképes összeget. A felszerelést ami ennek többszöröse (mintegy 30-szorosa) ebben az évben az Illyés Alapítványt, tatarozásra a HTMH (Hataóron Túli Magyarok Hivatala) adott támogatást a magyar szervezetek kérésére. Ezen kívül támogatást még a Consensus Humánus alaptól, a Vérkeparti diákok egyesületétől és a KMPSZ által közvetített nyugati magyarságtól, így az Ausztrál Magyar Alaptól kaptak. Az épület, amit felújítására 5 millió forintra, akkori árfolyamon 200 000 dollárra lett volna szükség, ami kiderült azon a fórumon, amit 2000. február 8-án hívott össze az intézmény vezetése. A tanácskozáson jelen voltak a társadalmi és illetékes állami szervek. A tanácskozáson, éppen azok, akiknek lehetőségük lett volna az eltelt évtized alatt állami költségvetésből megoldani az intézmény felújítását, javasolták, hogy forduljanak a magyar államhoz a gondok orvoslásáért. Végül a közös nyilatkozatba bekerült, hogy a területi tanácshoz is fordulnak támogatásért és a KMKSZ javaslatára megállapodtak abban, hogy Ukrajna azon tartozásának fejében, amit nem törlesztettek a rendelőintézet és kórház építkezéséből a Magyar államnak fordítsák elsősorban a Beregszászi Magyar Gimnáziumra. A programból nem valósult meg semmi, de 2001-ben a KMPSZ közbenjárására a HTMH-tól gázkazánokat kaptak, hogy megoldódjon a fűtés és felújították a Beregszászi Magyar Gimnázium tetőszerkezetét. A szervezet több esetben támogatta az intézményt technikai eszközökkel, könyvekkel, kémiai minilaborral stb. (Orosz I., 2020).

A Técsői Líceum esete

A Técsői Líceum, a KMPSZ oktatási koncepciójában a távlati tervekben szerepelt, majd a beregszászi gimnázium megerősödése és az ungvári létrehozása után. A koncepció szerint azzal a céllal kellene létrehozni, hogy a körzet politikai határral levágott szellemi központjában Máramarosszigeten, Romániában maradt tehetséggondozó iskolákat pótolja, és továbbtanulási lehetőséget biztosítson a szórványban élő Felső-Tisza-vidékiek számára. A lokális elit felkarolta az ötletet és kihasználva egy adódó politikai pillanatot, amikor néhai Antal József felesége, idelátogatását tervezte kérték a gimnázium épületének felépítéséhez szükséges anyagi támogatást. Az Illyés Alapítvány központi kuratóriuma az erős lobb hatására megítélt egy kárpátaljai viszonylatban nagy összeget és így a látogatást egybekötötték az alapköletéttel. Sokáig épült a gimnázium, mert a kért összegből valamilyen oknál fogva nem sikerült befejezni, jelentős összeget emésztett fel az állagmegóvás, amit továbbra is az Illyés

Alapítvány finanszírozott. 1999-ben befejeződött az építkezés. 2000-ben felvételt hirdettek (*Orosz I., 2020*).

Az Ungvár Magyar Gimnázium esete

Az Ungvári Állami Magyar Gimnázium beindítását még 1993-ban kezdeményezte a KMPSZ. A beadványok halmaza készült éveken át, amire hol kaptak, hol nem választ, és egy aláírásgyűjtési akció kapcsán, több mint ezren kérték az intézmény újjászervezését még sem született megoldás. Az ügy évekig szerepelt az ukrán-magyar vegyes bizottság határozataiban, mint megoldatlan kérdés. A politikai akarát hiányában állt az ügy. A város, amely önálló jogi státusszal rendelkezik, arra hivatkozva, hogy a magyarok lélekszáma és az aránya a városban nem teszi indokoltá külön intézmény létrehozását. Ez azért is érdekes, mert szlovák gimnáziumot nyitottak, holott a 2001-es népszámlálás szerint a városban 7972-en vallották magukat magyarnak, 2523-an szlováknak. A szlovák iskolát, abban a református templommal szemben álló épületben alakították ki, amit a KMPSZ a magyar gimnáziumnak kért. A felelősséget a területi vezetésre hárították, a majd gimnázium megnyitását a Dayka Gábor Középiskola új szárnyának befejezéséhez kötötték. Végül 2004. szeptember 1-én megkezdhette munkáját az Ungvári Magyar Tannyelvű Drugeth Gimnázium a négyszáz évvel korábban alapított intézmény jogutódjaként. A jogi létrehozás után a fejlesztések nagy része különböző belföldi és külföldi civil szervezettől, vagy azok közreműködésével érkezett (*Orosz I., 2020*).

Az intézmény kialakulásáról, helyzetéről és problémáikról a honlapukon így írnak: „Ungvár város önkormányzata eredetileg a megyeszékhely központjában (Petőfi tér 36.) álló, meglehetősen elhanyagolt állagú épületet engedett át az iskola részére. Ezt szülői összefogással még az első tanévet megelőző nyár folyamán sikerült belülről rendbe hozni, a külseje azonban még sokáig kívánnivalót hagyott maga után. Lényegében a várostól nem is kaptak mást egy üres épületen kívül. Bútoraink többségét a Dayka Gábor Középiskola (a volt Zalka Máté) adta kölcsönbe, több tanteremből hiányzott – vagy rossz minősége miatt szinte használhatatlan volt – még a tábla is. Köszönhető a magyar társadalmi szervezeteknek, anyaországi magánszemélyek segítségének, a magyarországi pályázati lehetőségek kiaknázásának, a Határon Túli Magyarok Hivatalának, a Dorcas nemzetközi segélyszervezetnek sikerült megteremtünk a hatékony oktatáshoz szükséges alapvető feltételeket. A 2006-2007. tanévben, amikor már 159 diákja volt az intézménynek, az is nyilvánvalóvá vált, hogy hamarosan kinőjük otthonunkat. A városi tanács e probléma megoldásaképpen följánlott egy

épületcserét a Dayka Gábor Középiskola és a Drugeth Gimnázium között. Ennek megfelelően költözött át az UDG 2007 nyarán a Petőfi térről a Hrusevszkij u. 39/A szám alá, a magyar középiskola alsó tagozatának helyére. Itt, szemben a korábbi 8 tanteremmel, immáron 12 osztályteremmel gazdálkodhattunk. A költözéssel párhuzamosan a szülők és a tanári kar összehangolt munkájával sikerült a birtokba vett osztálytermeket kitataroznunk, felújítanunk. Ungvár város önkormányzatának finanszírozásában még 2007 őszén elkészült az a kis méretű modern kazánház, mely az elavult és akadozó távfűtést volt hivatott gázfűtésre váltani. Sajnos azonban, mikor ez beindult, új problémával kellett szembesülnünk: a harminc évnél idősebb, sok helyütt eresztő csővezeték és a vízkövel, rozsdával eltömődött öntöttvas radiátorok miatt egyáltalán nem lehet elfogadható hőmérsékletet biztosítani az épületben. Szerencsére hamarosan ez a gond is megoldódott: a Szülőföld Alap 1000 000 Ft-os pályázati támogatását szülői hozzájárulással kiegészítve 2008 szeptemberére a fém csővezeték mintegy 960 méter hosszan kicseréltük, a régi fűtőtestek közül negyvenet (ez a teljes mennyiség kb. 60%-a) korszerűekkel helyettesítettünk. Azóta gyakorlatilag zökkenőmentes a gimnázium hőellátása. Köszönet illeti mindezekért az Illyés Közalapítványt, a Szülőföld Alapot, A Kárpátaljai Magyar Oktatásért Alapítványt, a Meló-diák Taneszközcentrumot, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusát” (<http://www.udg.uz.ua/about.aspx>).

A Beregszászi Egészségügyi Koledzs Magyar Csoportja

A Beregszászi Egészségügyi Szakközépiskola volt az egyik legnívósabb intézmény a megyében 1990-ben. A diákok 80-90 százaléka magyar ajkú volt, de minden tárgyat ukránul tanultak. A KMPSZ 1992-ben szorgalmazta, hogy nyissanak magyar csoportot. Nem volt fogadókészség, majd egy éves levelezés és tárgyalás után megnyílhatott a csoport, igaz olyan feltétellel, hogy mindenki tandíjat fizetett, annak ellenére, hogy ukrán állampolgárként járt volna az ingyenes oktatás. A Kárpátaljai Szemle egy teljes oldalt szánt e felháborító esetnek „Magyar, fizess!” (Lajos-Kacsur, 1996).

5.5. A Szövetség általi támogatások hatása az állami magyar nyelvű oktatási intézményhálózat fejlődésére

A KMPSZ közreműködésére és közbenjárásával 1994-ben a Tiszaágteleki iskolákat Általános iskolává minősítették. Újraindul a magyar tannyelvű elemi iskola Császlócon. 1935-ben a Kisgejőci Általános Iskolát Középiskolává minősítik, szeptemberben megnyitja kapuit a Huszti Magyar Tannyelvű Általános Iskola. 1997-ben magyar osztály indul Rahón. 1998-ban a Magyarok Világszövetségének Pro Kárpátalja munkacsoportjának közreműködésével a KMPSZ megkezdi az életveszélyessé nyilvánított Somi Általános Iskola építését. 1999-ben megkezdődik az Izsnyétei Általános Iskola új épületszárnyának kialakítása, a helyi református egyházközség közreműködésével. Szernyén a majdnem egy évtizede épülő és már néhol omlófalú általános iskola tetőszerkezetét és befedését sikerül megoldani a KMPSZ égisze alatt, a Pro Kárpátalja támogatásával sikerül megoldani. 2000-ben a MVSZ Kárpátalja Magyarságáért Program keretében jelentős támogatásban részesül az épülő Salánki Középiskola, felújítják a Huszti Középiskolát, tetőcserére kerül sor az eszenyi és a nagyszőlősi középiskolákban. Ebben az évben újraindul a Korláthelmecei Elemi Iskola, magyar osztály nyílik Gyertyánligeten. 2001-ben jelentős összeggel támogatják a Tiszaújlaki 2. számú magyar középiskola építkezését. magyar osztály nyílik Kőrösmezőn, Szolyván. A Tiszai árvíz után meghirdetett helyreállítási program keretében a KMPSZ közreműködésével és lebonyolításában, az Apáczai Közalapítvány támogatásával 17 iskolát sikerül jelentős támogatásban részesíteni. Megszervezik az árvíz sújtotta települések gyerekeinek anyaországi üdültetését. Az Illyés Közalapítvány támogatásával 2002-ben, megkezdődik az informatikai laboratóriumok teljes kiépítése a középiskolákban. Folytatódik az iskolák felszerelése technikai eszközökkel. 205 számítógépet, 91 nyomtatót, 24 fénymásolót, 185 magnetofont, 31 videomagnót, 23 televíziót, 91 magyar és 105 ukránklaviatúrájú írógépet juttat a KMPSZ különböző szponzorok támogatásával a magyar tannyelvű iskolákba különböző szponzorok támogatásával. Hat iskola kapott internet hozzáférési lehetőséget. Minden magyar elsős kapott iskolatáskát teljes felszereléssel. 2003-ban a Máltai Szeretetszolgálat jóvoltából 2000 kerékpárt adományoz a KMPSZ az iskoláknak, az óvodák eszközöket kapnak. Folytatódik a Sulinet program, iskolák kapcsolódása az internetre. 2004-ben az Apáczai Kiadó adományaként 22 083 könyvet küld az iskoláknak. 2005-ben a Juliánusz Alapítvány támogatásával a KMPSZ közreműködésével felújítják a tiszaaásványi, a fornosi, a salánki óvodákat, kémiai minilaborokat kap a BMG, a KMF, a Nagydobronyi, a Barkaszói, az Eszenyi és Nagypaládi Móricz Zsigmond középiskolák. 2006-ban és 2007-ben számítógépeket, fénymásolókat, DVD-lejátszókat,

hangosító berendezéseket kapnak iskolák a KMPSZ által elnyert pályázatok eredményeként, technikai eszközöket kap a Tiszabökényi Tankombinát, a Beregszászi Hivatásos Szolgáltatási Líceum. 2008-ban az Apáczai Közalapítvány támogatásából iskolai bútorokat kap a Munkácsi Agráripari Koledzs állatorvosi magyar csoportja (azóta megszűnt). Folytatódott az iskolák internet-bekötési programja. 2009-ben a MEH jóvoltából 15684 kötetnyi szépirodalommal bővül az iskolai könyvtári állomány megyénkben, oktatástechnikai és szemléltető-eszközöket kapnak óvodák iskolák, a Szülőföld Alap támogatásából szemléltető eszközöket kap a Beregszászi Egészségügyi Koledzs, az Ungvári Kereskedelmi Technikum, az Ungvári Közművelődési Koledzs, a Beregszászi Hivatásos Szolgáltatási Líceum, a Tiszabökényi Tankombinát, a Munkácsi Agráripari Koledzs állatorvosi tagozatának magyar csoportja, folytatódik az internet-hozzáférési akció iskoláinkban. 2010-ben a Szülőföld Alap támogatásából szemléltető és technikai eszközöket kap a Beregszászi Egészségügyi Koledzs, és a főiskola biológia, földrajz, és matematika tanszéke.

2010 után a Nemzetpolitikai Államtitkárság és a BGA támogatásával egyre nagyobb volumenű programokra kerülhetett sor, amit a KMPSZ bonyolított le. Ezek egyike a *Kárpát-medencei óvodaprogram*. A program a határon túli magyar óvodák felújítását tűzte ki célul. Ez vidékünkön három ütemből áll, melyekből eddig kettő került lebonyolításra. Az óvoda program 1. üteme 2019 januárjában indult. Ennek keretein belül 40 felújított óvodát adtak át (Fodor É., 2020).

Az óvoda program 2. üteme 2018 januárjában indult. A program keretében eddig sikerült felújítani és átadni 17 intézményt. Muzsalyban és Beregújfaluban jelenleg is zajlanak a felújítási munkálatok, illetve 7 óvodában kezdődtek még felújítási munkálatok az őszi folyamán (Fodor É., 2020).

A program keretében újabb négy településen vásároltak ingatlan óvodai célokra (Minaj, Homok, Nagyberezna és Beregszász, Kisgejőc) illetve folyamatban vannak az engedélyek beszerzése azoknak az ingatlanoknak felújítására és óvodai átminősítésre, melyeket az első ütemből vásároltak (Terebesfejrpaták, Aknaszlatina, Bakos, Szerednye, Kerepec). Ezen kívül hét intézményben kisebb felújításokat végeztek (Fodor É., 2020).

A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség által eddig átadott óvodák

Sorszám	Intézmény neve	átadás időpontja
I. ütem		
1.	Császlóci ONK	2017.október 25.
2.	Kisdobronyi Óvoda	2017.október 25.
3.	Nagydobronyi Óvoda	2017.október 25.
4.	Izsnyétei Óvoda	2017.október 25.
5.	Derceni Óvoda	2017.október 25.
6.	Fornosi Óvoda	2017.október 25.
7.	Ungvári 6. sz. Óvoda	2017.november 21.
8.	Palágykomoróci Óvoda	2017.november 21.
9.	Tiszaásványi Óvoda	2017.november 21.
10.	Csongori óvoda	2017.november 22.
11.	Barkaszói óvoda	2017.november 22.
12.	Beregszászi 5. sz. Óvoda	2017.november 22.
13.	Beregszászi 6. sz. Óvoda	2017.november 22.
14.	Beregszászi 18. sz. Bölcsőde- Óvoda	2017.november 22.
15.	Nagyberegi Óvoda	2017.november 23.
16.	Kovászói Óvoda	2017.november 23.
17.	Borzsovai óvoda	2017.november 23.
18.	Csomai Óvoda	2017.november 23.
19.	Benei ONK	2017. december 19.
20.	Nagybaktai ONK	2017. december 19.
21.	Gecsei Óvoda	2017. december 19.
22.	Aklihegyi Óvoda	2018. január 23.
23.	Forgolányi Óvoda	2018. január 23.
24.	Tiszakeresztúri Óvoda	2018. január 23.
25.	Orosz ONK	2018. április 18.

26.	Macsolai óvoda	2018. április 18.
27.	Beregszászi 4. sz óvoda	2018. április 18.
28.	Beregszászi 17. sz. Óvoda	2018. április 18.
29.	Kígyósi ONK	2018. április 18.
30.	Bótrágyi Óvoda	2018. május 3.
31.	Haranglábi ONK	2018. május 3.
32.	Csonkapapi Óvoda	2018. május 3.
33.	Somi Óvoda	2018. május 3.
34.	Szernyei óvoda	2018. november 29.
35.	Guti Óvoda	2018. november 29.
36.	Zápszonyi óvoda	2018. november 29.
37.	Kaszonyi óvoda	2018. november 29.
38.	Halábori óvoda	2018. december 17.
39.	Téglási óvoda	2019. március 6.
40.	Sislóci óvoda	2019. május 8.
II. ütem		
1.	Beregszászi 6. sz. Iskola	2018.október 4
2.	Csapi 49. sz. óvoda	2019. március 6.
3.	Kereknyei óvoda	2019. március 6.
4.	Ráti Óvoda	2019. május 8.
5.	Beregrákosi Óvoda	2019. május 8.
6.	Beregszászi 10. sz. Óvoda	2019. május 8.
7.	Nagypaládi ONK	2019. május 14.
8.	Ökörmezői Óvoda	2019. július 5.
9.	Szászfalui óvoda	2019. július 6.
10.	Gálocsi ONK	2019. július 10.
11.	Nagydobronyi óvoda	2019. július 16.
12.	Bátyúi ONK	2019. július 18.
13.	Rafajnai ONK	2019. július 18.
14.	Hetyeni ONK	2019. július 18.
15.	Tiszaásványi óvoda	2019. július 19.

16.	Ungvári 8. sz. "Csengőcske" óvoda	2019. december 4.
17.	Csontosai óvoda	2020. január 30.

Átadásra váró óvodák		
1.	Bilkei óvoda	Ilosvai járás
2.	Dolhai Óvoda	Ilosvai járás

A Nagydobronyi óvoda átadó ünnepének képei.

Forrás: www.kmpsz.uz.ua

5.6. A KMPSZ a tehetséggondozásért

A KMPSZ megalakulásától fontosnak tartotta a magyar tagozatokon tanulók tehetséggondozását. Korábban kifejtették, milyen nagy küzdelmet folytattak az esélyegyenlőségért a megyei és járási vetélkedőkön. Majd ezután létrehozták a saját rendszerüket, a tantárgyi versenyeket. A legjobbak számára lehetőséget biztosítottak a magyarországi megmérettetésre. Létrehozták a nyári tehetséggondozó táborokat, ahol mást és másképpen tanulhatnak, mint az iskolában. A tanároknak a konferenciákon és továbbképzéseken itthon és külföldön egyre többet tanultak a tehetséggondozásról. A tanultak alapján az elnökség úgy döntött, hogy ezt a kérdést magasabb szintre és minőségre kellene emelni, de ezt a szervezet már nem tudja felvállalni, mert tevékenységi kapacitása határán van. A gyerekek fejlesztéséhez más körülményekre és tudást közvetítőkre lenne szükség, mint eddig megszokták. Az elnökség ezért kezdeményezte a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolánál, hogy hozzanak létre egy alapítványt, amely felvállalja és menedzseli a tehetséggondozás minden formáját egy magasabb szinten. 2010-ben bejegyzésre került a „GENIUS” alapítvány, igazgatójának dr. Váradi Natáliát nevezték ki. Az alapítvány együttműködve a KMPSZ-szel és annak programjait kiegészítve nagyon jó eredményeket ért az évtized alatt (Fodor É., 2020. Váradi N., 2020).

Az alapítvány célja a tehetséggondozás felkarolása, tehetséggondozó programok létrehozása, a kárpátaljai tehetséges gyerekek és fiatalok számára képzési lehetőségek és tehetséggondozó programok biztosítása (Jubileumi évkönyv. 25 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2016). Kialakításra került hat tehetségpont, ami a tehetséges gyerekeket hivatott megtalálni és támogatni. Ezek helyileg Bátyuban, Nagydobronyban, Ungváron, Beregszászban, Aknaszlatinán és Tiszaújlakon találhatóak (Jubileumi évkönyv. 25 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2016). Később, 2018-ban csatlakozott Mezővári, Munkács, majd 2019-ben Kőrösmező is (www.genius-ja.uz.ua). Itt a központi iskolákban zajlanak a foglalkozások humán és reál tantárgyi csoportokban. Ezek tanterveit a szaktanárok állították össze az iskolai tananyagból kimaradó részek figyelembevételével (Jubileumi évkönyv. 25 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2016). A legutóbbi tanévben a tehetségpontok munkájában Kárpátalja 99 magyar iskolájából 85 vett részt (www.genius-ja.uz.ua). A tehetségpontok működése a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. (BGA Zrt.) és a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium segítségével működik (Jubileumi évkönyv. 20 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2011). Az alapítvány szakmai feladatai kidolgozásáért a Kárpátaljai

Tehetségsegítő Tanács felel (Jubileumi évkönyv. 20 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2011).

A „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány munkája a KMPSZ rendezvényeit is kiegészíti. Például az ősszel megrendezett tehetséggondozó hétvégék a KMPSZ tavaszi versenyeire készítik fel a gyerekeket (Fodor É., 2020). Ezek ősszel megrendezett hétvégék, három darab háromnapos alkalom az 5-11. osztályosok részére. Meghívásos alapon, a tantárgyi vetélkedők 1-10. helyezettei részvételével történik. Jelenleg földrajz, matematika, kémia, biológia, történelem, magyar nyelv és irodalom tantárgyakat fed le (www.genius-ja.uz.ua).

Az Ady Endre ösztöndíjprogram a 6-11. osztályosok számára meghirdetett ösztöndíj, mely az alapítványon keresztül kerül lebonyolításra. Olyan tanulók számára hirdetik meg, akik szociálisan hátrányos helyzetűek és kiemelkedően tehetségesek. Évente 23 tanuló kapja meg. A 2019/2020-as tanévben összesen 65 tanuló adta be az ösztöndíjkérelmét (www.genius-ja.uz.ua).

Az alapítvány táborokat is szervez: Nagyberegi Népzenei és Néptánc-tábor, Jankovics Mária Alkotótábor, Színjátszó tábor, Veres Péter Tehetséggondozó és Alkotótábor.

2015 óta évente megrendezésre kerül a „Szól a fülemüle”- Kárpátaljai népzenei és néptánc tehetségkutató. Itt négy kategóriában mérettethetik meg magukat a 7-14 év közöttiek. Ez a kárpátaljai néptáncosok, hagyományápoló zenekarok számára meghirdetett verseny. Két körben zajlik a verseny: egy áprilisi elődöntővel és egy májusi döntővel. A döntőt a 15 továbbjutó számára szervezett kétnapos felkészítő tábor előzi meg. 2019-ben összesen 319 versenyző vett részt az eseményen (www.genius-ja.uz.ua. Váradi N., 2020).

Az alapítványhoz elektronikus tehetséggondozási program is tartozik. Ennek két területe van:

- Szilencium: felvételi vizsga, tematikus feladatlapok és szövegértés területek tartoznak ide.
- Mentors: nyelvoktatás személyre szabva, ami nyelvvizsgák letételét segíti (www.genius-ja.uz.ua. Váradi N., 2020).

A nyertesek később a Tehetségnapon mutathatják be produkciójukat, mely rendszerint júniusban kerül megrendezésre. Az ünnepség a KMPSZ és a GENIUS” Jótékonyági Alapítvány éves tehetségfejlesztői tevékenységének lezáró momentuma (Jubileumi évkönyv. 25 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, 2016. Váradi N., 2020).

Az *Alkoss kedvedre!*” nevű rajzpályázat a rajzban tehetségeket célozza meg. Az előkelő helyezést elért 10-16 évesek meghívást kapnak a nyaranta megszervezett Jankovics Mária Alkotótáborba (www.genius-ja.uz.ua. *Várad N., 2020*).

A Buzánszky Jenő Labdarúgó Kupa a 9 Tehetségpontból érkező fiatalok számára szervezett sportesemény. Célja a labdarúgásban tehetségesek felkutatása, felkarolása, sport népszerűsítése és a sportkapcsolatok építésének segítése. A Zupkó József Nemzetközi Kézilabda Emléktorna hasonlóképpen a sporttehetségekre fókuszál. Itt a tehetséges kézilabdázó lányok a célközönség. Ide nem csupán kárpátaljai csapatokat várnak, hanem az egész Kárpát-medencéből is (www.genius-ja.uz.ua. *Várad N., 2020*).

A nyári táborok közül a *Népzenei és Néptánc Tábor* Nagydobronyban és Beregszászban kerül megszervezésre. A népzene hagyományápolás, zenei nevelés, táncképzés, hangszeri képzés kerül a középpontba. A *Jankovics Mária Alkotótábor* a képzőművészetben tehetségeket gyűjti össze. Helyi művészekkel együttműködve, Beregszászban kerül megrendezésre. A *Színjátzó tábor* a színjátszás iránt érdeklődőket szólítja meg. 12-16 éves korosztályt várják ide. A színjátszásban hasznos technikákat sajátíthatják el a részt vevők. A *Fókuszban a sport terén sporttábor* a 12-17 éveseknek szól. A futás, asztalitenisz, sakk és csocsó, labdarúgás, kézilabda, kosárlabda és röplabda sportok kerülnek előtérbe (www.genius-ja.uz.ua. *Várad N., 2020*).

A Fiatal Kutatók Konferenciája 4-6 szekcióban várja az doktoranduszokat és a doktorjelölteket. Célja, hogy az egyetem után is biztosítson a fiataloknak előadási lehetőséget.

A Tudományos Diákköri Konferencia a felsőoktatásban tanulókat célozza meg. Az ukrán tudomány napja kapcsán kerül megrendezésre és az utóbbi években az egész Kárpát-medencéből várják az előadókat. Az 1-3. helyezettek lehetőséget kapnak az Országos Tudományos Diákköri konferenciára kijutni (www.genius-ja.uz.ua. *Várad N., 2020*).

A Kárpátaljai Magyar Zrínyi Ilona Szakkollégiumot a II Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola hozta létre a Kárpátalján kutató főiskolásoknak és egyetemistáknak. A kutatásukkal pályázók 10 hónapra szóló ösztöndíjat nyerhetnek el (www.genius-ja.uz.ua. *Várad N., 2020*).

A Soós Kálmán ösztöndíjprogram három kategóriában támogatja a kutatókat: *Magyar nyelvű oktatási jegyzetek és magyar nyelvű szaknyelvi szótárak készítése, Kárpátaljai Vándoregyetem, Kárpátaljai vonatkozású kutatások támogatása* (www.genius-ja.uz.ua. *Várad N., 2020*).

A környezetnevelési tehetséggondozó program a biológia tanár szakos diákok számára pedagógiai módszerek elsajátítását támogatja, amiket később a munkájukban alkalmazhatnak. A program keretein belül *diákok* botanikus kertekbe, állatkertekbe, tavakhoz látogathatnak el (www.genius-ja.uz.ua. *Váradi N., 2020*).

A Jótékonyági Alapítvány igen sokszínű programokkal, változatos formában segíti a tehetségek kibontakozását Kárpátalján.

Összegzés

A dolgozat a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség kárpátaljai magyar oktatásban betöltött szerepét mutatja be. Több aspektusból is megvizsgálja a Szövetség harminc év alatt végzett tevékenységét. Először arra kerestem a választ, mi motiválta a létrejöttét és milyen célokat tűzött ki a Pedagógusszövetség. A dokumentumok és interjúk alapján kiderült, korábban nem létezett olyan érdekvédelmi szervezet, mely a magyar oktatás ügyét képviselte volna. A megalakulás után célként a kárpátaljai magyar pedagógustársadalom egységbe szervezését és az önálló magyar oktatásügy létrehozását tűzte ki. A helyi magyar pedagógustársadalom megszervezése sikerrel járt, mert lefedi az teljes oktatási hálózat elemeit. Minden magyar oktatásban dolgozó pedagógus tagja a szervezetnek, szinte szakmai kamaraként működik, ami arra utal, hogy a pedagógusok elfogadják, és bíznak a szervezetben. Ebben nagy szerepet játszik, hogy a KMPSZ számos szekciója az oktatás kihívásaira keresi a választ, és ezekben a szekciókban megtalálják a helyüket a pedagógusok:

- Szórványprogram- a szórványmagyarság megmaradásáért tevékenykedő pedagógusok fóruma. A program a szórványvidéken az állami és a vasárnapi iskolákban dolgozó oktatók munkáját szervezi és koordinálja 1992 óta. Akkori vezetője Punykó Mária volt. Jelenleg ezt a feladatot Takács Mária látja el. Célja, hogy a szórványban felnövő nemzedék ősei hagyományait tovább örökítsék. A KMPSZ a programot a nyelvcsere, az asszimiláció csökkentése érdekében hozta létre. A program nem csak szervezési kérdésekben segíti a pedagógusokat, de különböző támogatásokkal is biztosítja a szórványban folyó oktatást. Az évente megrendezésre kerülő konferencián és a szórványfelelős kapcsolattartói munkája a szakmai feltöltődést és a folyamatos tapasztalatcserét is biztosítja.
- Óvodaszekció- egész Kárpátaljára kiterjed a munkája. 2000-ben jött létre hivatalosan, bár a tevékenysége jóval korábbra nyúlik vissza. Morilják Erzsébet már a KMPSZ megalakulásakor képviselte az óvodapedagógusok ügyét az elnökségben és a KMPSZ-en keresztül igyekezett módszertani anyagokkal ellátni az óvodapedagógusokat, egységbe szervezni őket elsősorban a Beregszászi járásban. A hivatalos megalakulás óta Gabóda Éva óvodapedagógus, főiskolai tanár vezetésével működik a szekció. Legfőbb programjaik: minden évben egy többnapos óvodapedagógus-konferenciát szerveznek. Nyaranta a Kölcsey Nyári Pedagógusakadémián továbbképzésre várják az óvodapedagógusokat. Lehetőség van határon túli továbbképzésekre is eljutni a szervezeten keresztül és

különböző anyaországi előadók által vezetett szakmai napokat is kiszerveznek Kárpátaljára.

- A Tankönyv- és Taneszköztanács 1996-ban alakult. Feladata ellátni a kárpátaljai magyar iskolákat hiánypótló tankönyvekkel, módszertani segédanyagokkal és technikai eszközökkel. Feladata az érkező támogatások elosztása, másrészt a saját kiadványok szerkesztése és terjesztése. 1996-2010 között Gönczy Sándor vezette, 2010-től Kovács András, a Nagyberegi Református Líceum igazgatója. A szekcióhoz tartozik a Kárpátaljai Magyar Iskolai Könyvtárosok Információs Egyesülete, mely 2002-ben alakult. Vezetője Répási Ildikó. Az Egyesület fogja össze az iskolai könyvtárosokat, segíti szakmai fejlődésüket. Különösen fontos szerepe volt a digitális kultúra elsajátításában, ami megkönnyíti a könyvtári állomány kezelését.
- A KMPSZ állandó kiadványai a *Közoktatás* c. módszertani szaklap és az *Irka* gyermeklap. A *Közoktatás* 1993-ban kerül bejegyzésre, majd 1994-ben jelenik meg az első szám. Főszerkesztője 2014-ig Kovácsné Marton Erzsébet, majd őt váltotta Kacsur Gusztáv. Az *Irka* próbaszáma 1993-ban jelent meg, főszerkesztője Punykó Mária volt 2013-ig. Ekkor adta át a feladatot Espán Margarétának, az *Irka* jelenlegi főszerkesztőjének. A lapok a megalakulás idején és azóta is hiánypótló időszak kiadványok, mert addig nem létezett hasonló kiadvány a vidéken. A lapok egyfajta fórumként szolgálnak a célközönség számára. A *Közoktatás* a pedagógusok számára olyan szakmai lap, ahol tanulmányokat tehetnek közzé és olvashatnak helyi kollégák tollából. Az *Irka* a gyerekek számára az óvodától a az 5-6.osztályos korosztály számára lehetőséget nyújt szépirodalmi művek, versek megismerésére, pályázati részvételre, egymás beküldött rajzainak megismerésére, de akár egymás verseinek elolvasására is. Ez a lehetőség számos kisiskolást indított el a későbbi pályáján és lett belőle művész, versforgató költő.
- A Művészeti Iskolákban Oktató Pedagógusok Szekciója 2016-ban megalapított részegység. A kezdetben Ember Orsolya bátyúi zenepedagógus vezette, majd 2017-től Kepics Andzselika vette át a feladatot. Céljuk egységbe szervezni a helyi magyar zenepedagógusokat és olyan módszertani közeget nyújtani számukra, mely alkalmas az információ-és tapasztalatcserére, a szakmai feltöltődésre. Erre az évente májusban megrendezett konferenciájuk és a nyári továbbképzés során nyújtanak lehetőséget.
- A Roma Gyerekeket Felzárkóztató Programtanács a KMPSZ legfiatalabb részegysége. 2018-ban alakult meg Kudron Ágnes vezetésével. A programtanács célja egy olyan szakmai fórum létrehozása és fenntartása, ahol a roma felzárkóztatással foglalkozó

pedagógusok megismerkedhessenek a jó példákkal, egymásnak ötleteket és támogatást nyújtva segítsék a hatékonyabb munkát.

A szekciók kialakításán kívül jelentősnek mondhatóak a KMPSZ, gyerekeknek szervezett tantárgyi versenyei és nyári táborai. A tantárgyi versenyek minden évben tavasszal kerülnek megrendezésre januártól májusig. Az ide érkező gyerekekkel a felkészítő tanárok előzetesen foglalkoznak, a tanulók a Genius Jótékonyági Alapítvány őszi tehetséggondozó hétvégéin is részt vesznek. A tehetséggondozó hétvégék tematikája és a versenyek feladatai összhangban vannak egymással. A KMPSZ évente megrendezésre kerülő nyári táborai a következők:

- Természetismereti és Természetvédelmi Tábor
- Népzenei- és Néptánc és Kézműves tábor, a néptánc és népzene köré szervezik
- Abacus matematikatábor, a matematika és informatika tárgykörben
- Anyanyelvi Irka-tábor a szórványban élő gyerekek számára
- Mikes Kelemen Hagyományőrző Alkotótábor
- Keresztyén Balázs Olvasótábor

A KMPSZ a rendszeres programokon kívül jóval szélesebb körű tevékenységet végzett és végez ma is. Mint kiderült, szerepet játszott különböző helyi szervezetek létrejöttében

Közreműködött:

- Megyei Továbbképző Intézet Beregszászi Fiókintézetének létrejötte során jelentős szerepet játszott
- Genius Jótékonyági Alapítvány létrehozásában
- a II Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola létrejöttében
- az egyházi líceumok meghonosításában Kárpátalján

Következtetésként megfogalmazható, hogy a Pedagógusszövetség a kezdeti célokon túl nem csak érdekvédelmi szervezeti feladatokat lát el. Mára olyan intézménnyé vált, ami a helyi magyar iskolák felszereltségét, eszközökkel és tankönyvekkel való ellátását is biztosítja. Fórumot képez a pedagógusok számára a szakmai fejlődéshez. Folyamatosan foglalkozik azokkal aktuális kérdésekkel, melyek az oktatásügyet érintik. A tantárgyi versenyek és a tematikus táborok révén igyekszik a magyar iskolák tanulóinak versenyképességét elősegíteni, kijuttatva őket a nemzetközi versenyekre.

Резюме

Дана робота присвячена ролі Закарпатського Угорськомовного Педагогічного Товариства в угорськомовній освіті Закарпаття. У ній з численних аспектів аналізується діяльність товариства протягом трьох десятиліть. Спочатку я шукала відповідь на те, що саме зумовило заснування Педагогічного Товариства та які були його першочергові цілі. На основі документів на інтерв'ю виявилось, що раніше не існувало товариства, яке захищало б інтереси угорськомовної освіти. Після заснування воно взяло собі за мету об'єднання угорськомовних педагогів та створення самостійної системи угорськомовної освіти. Організувати та зібрати місцевих угорськомовних педагогів вдалося, адже тепер товариство включає в себе всі освітні ланки. Кожен педагог, що працює в угорськомовній освіті, є членом товариства, воно є свого роду професійною спілкою, що означає, що педагоги визнають товариство та довіряють йому. У цьому важливу роль відіграє те, що численні підрозділи ЗУПТ шукають рішення труднощів освіти, а педагоги легко знаходять своє місце в цих підрозділах:

- Програма для діаспори – форум для педагогів, що борються за збереження угорської діаспори. Ця програма з 1992 року організовує та координує роботу вчителів державних та недільних шкіл в місцях розсіяного проживання угорської діаспори. В той час нею керувала Марія Пунько. Зараз керівником програми є Марія Токач. Метою програми є забезпечення передачі традицій предків поколінням, що виростає в місцях розсіяного проживання угорців. ЗУПТ створило програму заради уникнення зміни мови та зменшення асиміляції. Програма допомагає педагогам не лише в організаційних питаннях, але й надає підтримку для забезпечення освіти в місцях розсіяного проживання діаспори. Щорічна конференція та робота особи, відповідальної за підтримку зв'язків з діаспорою, забезпечують професійний розвиток та постійний обмін досвідом.
- Робота секції дошкільного виховання поширюється на всю територію Закарпаття. Офіційно її було створено в 2000 році, але її робота почалася набагато раніше. Ержебет Мориляк представляла інтереси вихователів у керівництві ЗУПТ одразу після заснування товариства та через нього намагалася забезпечити їх методичними матеріалами та об'єднати їх, в першу чергу в Берегівському районі. З часу офіційного створення секції нею керує педагог дошкільного виховання, викладач інституту Єва Габовда. Її основн програми: щороку організовується конієренція

педагогів дошкільного виховання, що триває кілька днів. Щоліта педагоги мають можливість взяти участь в курсах підвищення кваліфікації в Літній Педагогічній Академії Кельчеї. Через товариство також можна потрапити на курси за кордоном, а фахівці з Угорщини часто проводять дні професійної підготовки на Закарпатті.

- Раду з питань забезпечення підручників та навчальних засобів було створено в 1996 році. Її завдання – забезпечити угорськомовні школи Закарпаття необхідними підручниками, методичними матеріалами та технічними засобами. Вона також відповідає за розподіл цільових коштів, а також редагування та поширення власних видань. В період з 1996 по 2010 рік нею керував Габор Генці, а з 2010 року – Андраш Ковач, директор Реформатського Ліцею с. В. Береги. До цієї секції належить Інформаційна спілка закарпатських угорськомовних шкільних бібліотекарів, яку було створено в 2002 році. Її керівник – Ілдіко Рейпаші. Ця спілка об'єднує шкільних бібліотекарів, сприяє їх професійному росту. Вона відіграє особливо важливу роль в засвоєнні цифрової культури, що спрощує роботу з бібліотечними фондами.
- Постійними виданнями ЗУПТ є методичний журнал «Державна освіта» та дитячий журнал «Ірка». Журнал «Державна освіта» було зареєстровано в 1993 році, а перший номер вийшов в 1994 році. Його головним редактором до 2014 року була Ержебет Ковачне Мартон, після чого цю позицію зайняв Густав Качур. Пробний номер журналу «Ірка» побачив світ в 1993 році, до 2013 року його головним редактором була Марія Пунько. Вона передала це завдання Маргареті Ешпан, яка є головним редактором журналу на даний момент. На час свого заснування ці журнали були нішевіми періодичними виданнями, та залишаються ними і дотепер, адже до них в регіоні не було подібних видань. Ці видання є свого роду форумами для цільової аудиторії. «Державна освіта» - це таке професійне видання для педагогів, в якому вони можуть публікувати свої роботи та читати тематичні статті своїх колег. «Ірка» знайомить дітей від дитячого садка до 5-6 класів з творами художньої літератури, поезією, дає їм можливість брати участь в конкурсах, знайомить з надісланими малюнками інших дітей, та навіть віршами, авторами яких є їх ровесники. Ця можливість стала вирішальною для подальшого шляху багатьох дітей, які пізніше стали митцями, поетами.
- Секція педагогів, що викладають в школах мистецтв – це структурний підрозділ, створений в 2016 році. Спочатку нею керувала музичний педагог з смт. Батево Оршоа Ембер, а з 2017 року – Анджеліка Кепіч. Ціль цього підрозділу – об'єднати

місцевих угорськомовних музичних педагогів та забезпечити для них таке методичне середовище, яке придатне для обміну інформацією та досвідом, а також професійного росту. Можливості для цього забезпечуються шляхом проведення щорічною травневої конференції та літніх курсів підвищення кваліфікації.

- Рада з питань інтеграції дітей-ромів є найновішим структурним підрозділом ЗУПТ. Вона була створена в 2018 році під керівництвом Агнеш Кудрон. Метою ради є створення та підтримка професійного форуму, за допомогою якого педагоги, що працюють в сфері інтеграції дітей-ромів, можуть ознайомитися з позитивними прикладами, ідеями, підтримувати один одного і, таким чином, сприяти підвищенню ефективності роботи.

Поряд зі створенням секцій та структурних підрозділів, значним досягненням ЗУПТ є проведення навчальних олімпіад та літніх таборів для дітей. Олімпіади проводяться щороку з січня по травень. Вчителі попередньо займаються з дітьми, учні також беруть участь в осінніх Днях Розвитку Талантів Благодійного Фонду «Геніус». Тематика днів розвитку талантів та завдання олімпіад пов'язані між собою.

ЗУПТ щоліта проводить наступні літні табори:

- Природознавчий та екологічний табір
- Тематичний табір народної музики, танців та ремесел
- Математичний табір «Абакус», темою якого є математика та інформатика
- Табір рідної мови «Ірка» для дітей, що проживають в місцях розсіяного проживання угорської діаспори
- Традиційний табір-плєнер ім. Келемена Мікеша
- Табір читання ім. Балажа Керестьєна

Поряд з регулярними програмами ЗУПТ, діяльність товариства була та є набагато ширшою та більш багатогранною. Виявляється, воно відіграло вирішальну роль у створенні численних місцевих організацій

ЗУПТ співпрацювало:

- при створенні Берегівської філії обласного Інституту Післядипломної Підготовки
- при створенні Благодійного Фонду «Геніус»
- при заснуванні Закарпатського Угорського Інституту ім. Ференца Ракоці II
- при заснуванні церковних ліцеїв на Закарпатті

Отже, можемо зробити висновок, що поряд зі своїми початковими цілями, завданням Педагогічного Товариства є не лише захист інтересів професійної спільноти. Воно стало організацією, що забезпечує постачання обладнання, навчальних засобів та підручників до місцевих угорськомовних шкіл. Воно є форумом для професійного розвитку педагогів, постійно переймається актуальними питаннями, що стосуються освіти. Проводячи навчальні олімпіади та тематичні табори, намагається сприяти конкурентноспроможності учнів угорських шкіл, надати їм можливість брати участь у міжнародних олімпіадах.

Felhasznált irodalom:

Balogh Livia-Molnár Eleonóra (2008): Az államnyelv elsajátításának ára a nemzeti identitás feladása? Вісник Прикарпатського університету Педагогіка Випуск XVII-XVIII. 2008. 10-19.

Beregszászi Anikó- Csernicskó István (2004) ...itt mennyit ér a szó? Írások a kárpátaljai magyarok nyelvhasználatáról. Poli Print Kft. Ungvár.

Beregszászi Anikó, Csernicskó István, Orosz Ildikó (2001): Nyelv, oktatás, politika. Poli Print Kft, Ungvár.

Cornell, Stephen (1996): Kötelékek átalakulásai: körülmények és sajátosságok szerepe az etnikumok formálódásában. Ford. Balla Kálmán. *Kisebbségkutatás*. 5. évfolyam 1996/3. szám. 257-259.

Csernicskó István (2009): Tények, adatok a kárpátaljai magyarok nyelvtudásáról. *Együtt* 2009/3: 70-77.

Csernicskó István, Orosz Ildikó (2000): A magyar nyelv (és a nyelvet éltető közösség) jelenéért és jövőjéért folytatott tevékenység Kárpátalján. In: *Anyanyelvünkről, anyanyelvünkért*. Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, 2000:43-62.

Tóth Mihály-Csernicskó István (2018): *Az anyanyelvi oktatás joga. Közép-európai hagyományok és Kárpátalja példája*. Autdor-Shark. Ungvár.

Csete Örs-Papp Z. Attila- Setényi János (2010): Kárpát-medencei magyar oktatás a századfordulón. In: Bitskey Botond (szerk.): *Határon túli magyarság a 21. században*. Köztársasági Elnöki Hivatal, Budapest.

Darcsi Karolina, Dobos Sándor sz. (2013): „A 72-es Beadvány”. Nemzetiségi és oktatáspolitikai a '60-'70-es években a Szovjetunióban. In: *A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Lehoczky Tivadar Intézetének konferenciakötete*. Poli Print Kft. Ungvár, p.158.

Fehér Ferenc (2014): A Római Katolikus Egyház közreműködése által létrehozott magyar óvodák és iskolák helyzete. In. Kárpátalja magyar nyelvű oktatásának jelen és jövője. Teleki László Alapítvány, Budapest. 2014: 95-106.

Ferenc Viktória: Utak és útvesztők a kétnyelvűség keresésében. In: Kötél Emőke-Szarka László (szerk.): *Határhelyzetek II. Kultúra-Oktatás-Nyelv-Politika*. Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, Budapest, 2009. 215-239.

Gabóda Éva: A felső-Tisza-vidéki magyar tannyelvű óvodák helyzete a kataszteres adatbázis tükrében. In: Orosz Ildikó (szerk.): *Magyarok a Tisza-forrás környékén*. A felső-

Tisza-vidéki magyarok anyanyelvi-oktatási helyzete egy kutatás tükrében. PoliPrint. Ungvár, 2007.

Gal, Susan (1991): Mi a nyelvcsere és hogyan történik? *Regio*, 1991/1. 66-76.

Hutterer Éva: A Felső-Tisza-vidék magyarságának hitéleti, kulturális, nyelvi és néprajzi állapota egy empirikus vizsgálat alapján. In: Orosz Ildikó (szerk.): Magyarok a Tisza-forrás környékén. A felső-Tisza-vidéki magyarok anyanyelvi-oktatási helyzete egy kutatás tükrében. PoliPrint. Ungvár, 2007.

Irving Seidman (2002): Az interjú mint kvalitatív kutatási módszer. Műszaki könyvkiadó, Budapest.

Jubileumi évkönyv: 20 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség. Poli Print Kft. Ungvár, 2011.

Jubileumi évkönyv: 25 éves a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség. Kálvin Nyomda. Beregszász, 2016.

Kántor Zoltán: Nemzetpolitikai stratégia és a nemzetpolitika kiemelt programjai. In: Diószegi László (szerk.): Kárpátalja magyar nyelvű oktatásának jelen s jövője. Teleki László Alapítvány, Budapest 2014. 9-15.

Kötél Emőke (2011): *Kataszter-Kárpátalja. A Kárpát-medence magyar oktatási és tudományos intézményei – adatbázisfrissítés, 2009.* Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, p-91

Kulin Júlia (2009): A magyar nyelvű matematik- tankönyvkiadás Ukrajnában. In: Kötél Emőke-Szarka László (szerk.): *Határhelyzetek II.: Kultúra – Oktatás – Nyelv – Politika.* Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, Budapest 2009. 269-288.

Kymlicka, Will- Straehle, Christine (2001): Kozmopolitanizmus, nemzetállamok, kisebbségi nacionalizmus. *Kellék*, 7(17) 27-56.

Molnár Anita (2009): Tannyelv és nemzeti identitás kapcsolata egy 2006-os felmérés tükrében. In: Karmacs Zoltán-Márku Anita (szerk.): *Nyelv, identitás és nevelés a XXI. században.* Nemzetközi tudományos konferencia előadásainak gyűjteménye. Poli Print Kft. Ungvár, 2009. 117-122.

Molnár Eleonóra (2012): A kárpátaljai magyarok oktatási-képzési stratégiái szülői vélemények alapján. In: A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Lehoczky Tivadar Intézetének tanulmánygyűjteménye.. Poli Print Kft. Ungvár, 2012, p.71-96.

Molnár Eleonóra, Orosz Ildikó (2009): Oktatásügy határon. Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, p.211.

Orosz Ildikó (1995): Oktatásrendszerünk fejlesztésének lehetséges útja. In: A magyar nyelvű oktatás esélyei Kárpátalján. Intermix Kiadó, Ungvár, 1995:40-63.

Orosz Ildikó (2007): A függetlenségtől a narancsos forradalomig. A kárpátaljai magyarság helyzete a független Ukrajnában (1991-2005). Poli Print Kft. Ungvár.

Orosz Ildikó (2007): Szórványok anyanyelvi/anyanyelvű oktatásának helyzete Kárpátalján a XXI. század elején. In: Orosz Ildikó (szerk.): Magyarok a Tisza-forrás környékén. A felső-Tisza-vidéki magyarok anyanyelvi-oktatási helyzete egy kutatás tükrében. Poli Print Kft. Ungvár.

Orosz Ildikó (2009): Bolognai rendszer – balkáni módszer. In: Karmacsi Zoltán- Márku Anita szerk.: Nyelv Identitás és anyanyelvi nevelés a XXI- században. Nemzetközi tudományos konferencia előadásainak gyűjteménye. PoliPrint , Ungvár, p.129-140-

Orosz Ildikó (2012): Két évtized távlatából. PoliPrint, Ungvár., p.242

P. Punykó Mária (2002): A vallás szerepe az anyanyelv megőrzésében a szórványban a kárpátaljai Kőrösmezőn élő magyarok között. *Nyelvünk és kultúránk* 5:29-34.

Sándor Klára (2001): Az élőnyelvi vizsgálatok és az iskola: a kisebbségi kétnyelvűség. In: Sándor Klára (szerk.): Nyelv, nyelvi jogok, oktatás. JGYF Kiadó. Szeged, 2001. 83-110.

Séra Magdolna (2009): Az iskolai tannyelv-választás szerepe a kárpátaljai magyar kisebbség jövője és megmaradása szempontjából. In: Kötél Emőke-Szarka László (szerk.): Határhelyzetek II. Kultúra-Oktatás-Nyelv-Politika. Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, Budapest, 2009. 241-267.

Séra Magdolna: Képzlet és valóság találkozása a kárpátaljai magyar szülők tannyelv-választási döntéseiben. In: Karmacsi Zoltán- Márku Anita (szerk.): Nyelv, identitás és nevelés a XXI. Században. Nemzetközi tudományos konferencia előadásainak gyűjteménye. PoliPrint, Ungvár 2009. 154-157.

Séra Magdolna: Az iskolai tannyelv-választás szerepe a kisebbség jövője és megmaradása szempontjából. In: Kötél Emőke- Szarka László (szerk.): Határhelyzetek II. Kultúra-Oktatás-Nyelv-Politika. Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, Budapest 2009. 241-267.

Séra Magdolna: Érvek és ellenérvek az iskolai tannyelv-választásban (avagy az oktatáspolitikai változások hatása a kárpátaljai magyar közösségre irányított beszélgetések alapján). In: Fábri István- Kötél Emőke (szerk.): Határhelyzetek III. Önmeghatározási kísérletek: hagyományörzéstől a nyelvi identitásig. Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, Budapest 2010. 161-187.

Séra Magdolna (2013): Oktatás és tannyelv-választás Kárpátalján. In: Hagyomány és jövőkép: Anyanyelve(ek)-Oktatáspolitikai stratégiák-Karrierkövetés. Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium. Budapest, 2013.

Szamborovszkyné Nagy Ibolya(2013): Oktatáspolitikai és történelemtanítás a Szovjetunióban és Ukrajnában (1945-2010).II. Ukrajna (2013): Lira Poligrafecentrum, Ungvár, p.128

Szamborovszkyné Nagy Ibolya (2013): Oktatáspolitikai és történelemtanítás a Szovjetunióban és Ukrajnában (1945-2010).I. Szovjetunió(2013): Lira Poligrafecentrum, Ungvár, 2013 p.316.

Egyéb források:

„2012 a külföldi magyar óvodák éve”

<https://karpataljalap.net/2012/05/25/2012-kulhoni-magyar-ovodak-eve>

Letöltés dátuma: 2020. május 1.

Bagu László (1993): Magyar főiskola létrehozásáról döntöttek Beregszászban. *Kárpátaljai szemle. 1993(6).*

Feljegyzés Dr. Forgón Pál püspök úrnak, 1991, In: Orosz I: A magyar nyelvű oktatás esélyei Kárpátalján. Intermix Kiadó, 1995:187-193.

Gulácsy Géza (1993): Az önálló nemzetiségi oktatási rendszerről. *Kárpátaljai Szemle. 1993(2).*

<http://kmpsz.uz.ua/images/files/kmpsz2020-versenyleirasok.pdf>.

Letöltés ideje: 2020. május 1.

http://kmf.uz.ua/wpcontent/uploads/2019/07/felv%C3%A9teli_plak%C3%A1t_A1_V2.pdf

A letöltés ideje: 2020. május 1.

Lajos Mihály-Kacsur Gusztáv (1996): Magyar, fizess! Ki és mennyit fizet az oktatásért. *Kárpátaljai Szemle. 1996(6): 13.*

Lajos Mihály (2019): Egy sokat megélt nyugdíjas óvodapedagógus. „Hogy legyen magyar nyelvű óvodai nevelés”.

<https://karpataljalap.net/2019/06/21/egy-sokat-megelt-nyugdijas-ovodapedagogus>

Letöltés dátuma: 2020. 04.29.

Művészeti iskolákban oktató pedagógusok konferenciája Beregszászban.

<http://kmpsz.uz.ua/hirek/muveszeti-iskolakban-oktato-pedagogusok-konferenciaja-beregszaszban.html>

Letöltés ideje: 2020. május 1.

Képek forrásai:

<http://fszi.kmf.uz.ua/>

Letöltés dátuma: 2020. május 3.

<http://www.karpatalja.ma/karpatalja/oktatas/elkeszult-a-ii-rakoczi-ferenc-karpataljai-magyar-foiskola-2019-evi-felveteli-szabalyzata/>

Letöltés dátuma: 2020. május 3.

<http://kmf.uz.ua/hu/a-foiskola-tortenetebol/1993-2004/>

Letöltés dátuma: 2020. május 3.

<https://karpataljalap.net/2006/05/12/rakoczi-foiskola-iden-sem-palyazhat-szulofold-alap-tamogatasara>

Letöltés dátuma: 2020. május 3.

<http://kmpsz.uz.ua/ovodaprogram-201819/nagydobronyi-napsugar-ovoda-galeriaja-ii-utem.html>

Letöltés dátuma: 2020. május 3.

<http://kmpsz.uz.ua/vetelkedok-kepek/karadi-laszlo-helyesirasi-vetelkedo-2019.html>

Letöltés dátuma: 2020. május 2.

Váradí Natália: A „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány főbb programjai és tevékenysége
http://genius-ja.uz.ua/a-genius-jotekonyosagi-alapitvany-fobb-programjai-es-tevekenysege.html?fbclid=IwAR2eVUjTbIhscB4yqqWN7m9fbHms72KsvC3-uM1MaLHjHpEWW2WS_7EyfTU

Letöltés ideje: 2020. május 1.

Власник документу:
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:
1002743110

Дата перевірки:
05.05.2020 15:45:35 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
05.05.2020 15:49:03 EEST

ID користувача:
92712

Назва документу: Molnár Nikoletta

ID файлу: 1002754712 Кількість сторінок: 141 Кількість слів: 37991 Кількість символів: 291097 Розмір файлу: 2.67 MB

2.36% Схожість

Найбільша схожість: 0.79% з джерело <https://www.facebook.com/drugethgimi/about>

2.08% Схожість з Інтернет джерелами 95 Page 143

0.76% Текстові збіги по Бібліотеці акаунту 41 Page 144

0% Цитат

Не знайдено жодних цитат

0% Вилучень

Вилучений текст відсутній

Підміна символів

Заміна символів 2